

Bediuzzaman
SAID NURSI

<i>Naslov originala:</i>	<i>Bediuzzaman SAID NURSI</i>
<i>Autor:</i>	Ihsan Kasim Salihi
<i>Izdavač:</i>	REJHAN - Sarajevo
<i>Za izdavača:</i>	Erdoğan Nil
<i>Prijevod:</i>	Abdulah Smajić
<i>Lektor:</i>	Džemaludin Latić
<i>Naslovna strana:</i>	Velija Hasanbegović
<i>Štamparija:</i>	Bemust-Sarajevo
<i>Tiraž:</i>	500

Copyright © by IK REJHAN 2009
All rights reserved

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

28-725 Nursi S.

SALIHI, Ihsan Kasim

Bediuzzaman Said Nursi / Ihsan Kasim Salihi ;
(prijevod Abdulah Smajić). - Sarajevo : Rejhan,
2009. - 219 str. ; 21 cm
Prijevod djela: Bediuzzaman Said Nursi

ISBN 978-9958-9178-8-2

1. Nursi, Said

COBISS.BH-ID 17238278

Bediuzzaman SAID NURSI

Ihsan Kasim Salihi

Sarajevo – 2009

**“...Budi ko god hoćeš, i gledaj! Jednostavno otvori oči,
promatraj istinu, i spasi svoj iman koji je ključ
vječne sreće!”**

Bediuzzaman Said Nursi

*Mladim generacijama nadolazećim iza nevidljivog...
I herojima islamskog Ummeta koji
pristaju na lađama imana...
Svima onima na koje je Ustad Nursi gledao
okom providnosti i zavolio ih, pisao im,
u njih položio svoje pouzdanje i nadu...
Onima čije će se određenje uskoro otvoriti...
Posvećujemo ovu knjigu, u nadi da će u njoj
pronaći svjetlo nade i ključ vječnog života u imanu.*

PREDGOVOR

Sve tragedije u historiji naroda i sva zbivanja i zaokreti od temeljnih pravaca kretanja u životu zajednica imaju svoje velike ljude, jedinstvene genije; ruka Božanske providnosti pruža se da ih izašalje usred te ogromne vreve kako bi povelili tok događaja i ispriječili se između svog naroda i pada u provaliju nestanka i užasnog iskakanja iz okvira njegove prošlosti i civilizacije.

Bediuzzaman Said Nursi je jedan od velikana na čija je pleća Allah Uzvišeni spustio odgovornost uzdizanja kroz obnovu života u imanu što se ustalio u srcima, i izdržavanjem pod težinom one uništavajuće i razorne struje koja je prijetila da otrgne muslimanski narod od njegove prošlosti i vjere islama.

Ova knjiga je jedan skromni pokušaj da se rasvijetli život ove velike, izdašne i plodonosne ličnosti, i stajanje na obali njegovog dubokog, nedokučivog, beskrajnog mora, čiji su dragulji neiscrpni i biseri beskrajni.

Može se reći da ova naša knjiga istražuje dva pitanja:

Prvo: istražuje jedan historijski period iz novijeg života Turske i duboke i prepoznatljive tragove koje je ličnost Ustada Nursija utisnula u politički, intelektualni i društveni život turskog naroda. Taj utjecaj, koji je još prisutan, nastavlja djelovati i funkciju vršiti i nakon njegove smrti, neka je Allahovo zadovoljstvo na njega.

Ovaj trag je jasan i očigledan, opipljiv golom rukom, a priznaju ga čak i njegovi protivnici.

Drugo: knjiga izlaže životopis jednog od elitnih islamskih da'ija novijeg vremena tako da proučavanjem njegovog života možemo potvrditi jednu od najveličanstvenijih povijesnih

činjenica, a ta je da je ova uzvišena Božija vjera dinamična, dugovječna i moćna da udovolji na svakom mjestu i u svakom vremenu. Ta vitalnost je također moćna uzdignuti narode i zajednice i predati im uzde svijeta, kad god se u njoj okupe zdrava i čista srca, bistre glave, otvoreni umovi, savršena predanost i zbiljski rad.

Vjerujemo da je ova naša knjiga jedno od najobuhvatnijih djela koja su se dosada o njemu pojavila na našem jeziku; molimo od Allaha, uzvišen je, podršku u rasvjetljavanju i drugih aspekata života i djela cijenjenog Ustada u vremenu koje nadolazi.

Knjiga se sastoji iz tri dijela:

Prvi dio obrađuje njegov životopis.

Drugi dio jest analitička studija *Risale-i Nura* (Poslanica Nura), a to su poslanice koje je pisao u toku dvadeset tri godine svog života provedenog između zatvora, protjerivanja i progona.

Treći dio čine interpretacije primjera izvučenih iz sveukupnosti djela *Poslanica Nura*.

U svakom od ova tri dijela temeljili smo se na izvornoj literaturi na turskom jeziku.

Molimo Allaha, Uzvišenog i Moćnog, da ovaj naš posao učini iskrenim u Njegovo plemenito ime, On je doista blizak i susretljiv.

“A zaključna dova naša je da zahvala pripada Allahu, Gospodaru svjetova.”

Ihsan Kasim Salihi
Istanbul

PRVI DIO

Sažetak životopisa Bediuzzamana Saida Nursija

1293. – 1379. po Hidžri

1876. – 1960. po gregorijanskom kalendaru

UVOD

Prije nego što pristupimo obradi životopisa Ustada Bediuzzamana Saida Nursija, neophodno je ukratko izložiti značajne događaje epohe u kojoj je živio i tragična i bolna događanja koja su ostavila duboke rane u njegovoj svijesti i srcu dok je promatrao svoj Ummet kako trpi i stenje pod njihovom težinom.

Rođen je u vrijeme sultana Abdul-Hamida Drugog, u sumrak života Osmanske države, koja je bila na izmaku. Bio je očevicac vremena otimanja i navale neprijatelja oko prevlasti nad ovom državom, nagonjenih mračnom pakošću prema islamu ostvarenim kroz hilafet. I uprkos svim nastojanjima sultana Abdul-Hamida u cilju očuvanja njegove rasprostranjene države tokom trideset tri godine, oslanjajući se na svoju političku smjelost, korišćenje međunarodnih prilika, te pokušaja buđenja islamskog svijeta i ukazivanja na nužnost unapređenja jedinstva i međusobne povezanosti islamskih naroda pred nadolazećim vrtlozima i tenzijama kojima bijaše ispunjena Evropa, sve je došlo prekasno. Jer, strani su lobiji već uspjeti u srcu same države naći oslonce koji su u pogodnom trenutku potresli stablo Carevine iz korijena, a nakon toga i prionuli u dokrajčenju njegovog trupa i ogranaka. Zavjere su do krajnjih detalja kovane u katakombama i ložama stranih špijunskih službi, tako da sultan nije mogao spriječiti prevrat koji su isplanirale strane sile, upotrijebivši postrojbe organizacije *El-Ittihad ve-t-terakki* ("Jedinstvo i napredak") za njegovo izvršenje.

Nakon uklanjanja sultana s vlasti, svjetska sredstva propagande su poduzela široku kampanju koja je uspjela u blaćenju ugleda ovog obespravljenog sultana i njegovom oličavanju kao "Crvenog sultana", tj. krvnika i dželata, što ne odgovara istini i zbilji. Jer, službeni su dokumenti i moderna historiografska istraživanja utvrdili krivotvorenost svih tih kampanja. Valjda njegov nepopustljivi stav prema cionisti Emanuelu Karassou i odbijanje da prepusti i jedan pedalj teritorija Palestine Židovima, pojašnjava motive tih razbjesnelih ofanziva.

Zatim su pobornici pokreta *El-Ittihad ve-t-terakki* doveli sultana Mehmeda Rešada i počeli preko njega provoditi politiku kakvu su željeli u novoj državi. Ujedno su stupali na odgovorne funkcije i komandna mjesta da bi mogli vršiti utjecaj na društveni život i, korak po korak, približiti ga modelima života evropske civilizacije u koju su bili zaljubljeni.

Iako su pobornici *El-Ittihada* izvikivali slogan "Sloboda, bratstvo i jednakost", nametnuli su krvavu diktaturu, a protivnike u zasjedama lovili nasred ceste; poduzeli su likvidaciju onih u kojima su naslućivali protivljenje njima. Nisu se zadovoljili samo time, nego su uvukli Osmansku državu u Prvi svjetski rat bez ikakvog opravdanja, što je na kraju dovelo do njenog cijepanja u najnakaznijem obliku.

Vođe organizacije *El-Ittihad ve-t-terakki* potom su pobjegli u emigraciju, ostavivši da Ummet snosi tragične posljedice ovog uništavajućeg rata, koji je zemlju doveo pod čizmu stranih armija.

Nakon smrti sultana Mehmeda Rešada, koji je preselio u toku rata, došao je sultan Mehmed Vahdeddin, koji je bio nezadovoljan *El-Ittihadom*. Ovaj je sultan došao u vrijeme kad je država već izgubila rat, a Englezi, Grci, Talijani i Ermeni zaposjeli razne oblasti Turske. Čak je i Istanbul bio pod engleskom okupacijom, što znači da je sultan, ustvari, bio zatočenik u rukama Engleza.

To je bila nesretna slika stanja koji je rat ostavio iza sebe: narod poražen, iscrpljen od rata, ječi potlačen pod nogama vojske, a duboke rane usječene u svijesti ovog Ummeta koji je izgubio sve što je kroz stoljeća izgradio svojim znojem, pobornošću i vjerovanjem.

Zadivljuje činjenica da je Bediuzzaman Said Nursi predvidio ovu strahovitu tragediju. Često je upozoravao ovlašćene i odgovorne sultanove i vladine činovnike da je stoljeće koje je nadolazilo "stoljeće nauke"; stoga su vjerske škole, koje su se tada ograničavale samo na vjerske discipline, bile neadekvatne da proizvedu mlade generacije sposobne uhvatiti se u koštac sa opsjenjenicima u zapadnu civilizaciju sve dok te discipline ne budu ojačane modernim svjetovnim naukama. Zato je opominjao, alarmirao i apelirao u mnogim svojim hutbama, brojnim govorima, pisanim djelima, ličnim kontaktima, obilascima gradova i predgrađa... Sve u cilju buđenja Ummeta i odgovornih iz stanja nemara, koje je predugo trajalo. Upozoravao je na očekivanu katastrofu. Međutim, njegov povik je naišao samo na gluhe uši i okorjela srca koja nisu shvaćala, i katastrofa se dogodila.

Turski narod je ostao lišen svega osim dubokog imana kojim se suprotstavljao strašnim olujama, i štitio od strijela neprijatelja i bajoneta kolonizatora. I čim se ovim narodom proćuo zov imana i u njegovoj svijesti odjeknuo krik islama, on se podigao na zapanjujući ustanak i počeo prikupljati i pripremati ostatke snage i moći, te se odlučio upustiti u rat protiv osvajaća, poznat kao "Oslobodilački rat".

Ovdje Ustada vidimo u prvim redovima i u prvim rovovima, u Istanbulu; nije prihvatio da ode igdje drugo i izvršavao je svoju svetu dužnost protiv zavojevaća najbolje što može.

A sultan Vahdeddin je potajno odobrio borbu za osamostaljenje i preovladava mišljenje da je on taj koji je

zapovjednicima tog rata omogućio tajni bijeg u Anadoliju kako bi povelili vjernički narod u rat protiv okupatora.

Narod je bio spreman žrtvovati sve što mu vrijedi i znači za svoju vjeru i slobodu i apsolutno je odbacivao da bude predvođen od onih sa zadahom protivljenja islamu. Stoga je ova borba za nezavisnost pojam za džihad na Allahovom putu, jer nikakva druga ideja nije bila moćna podići motivaciju i moral ljudi, te ujediniti Ummet radi uključenja u sveopći rat protiv vojski nekoliko država u izuzetno lošim okolnostima.

Međutim, čim je stvar u svoje ruke uzeo Mustafa Kemal i postao prvi čovjek u državi, ukinuo je hilafet, ukinuo šerijatske zakone, eliminirao sve protivnike koji su ranije bili s njim u zapovjedništvu, te silom nametnuo i zakonima propisao zapadnjački stil života, a njihovo kršenje učinio zločinom čiji se počinilac kažnjava najstrožijim kaznama. Uveo je i mnoge druge strašne mjere.

Tu, na tom opasnom zavoju u životu Ummeta i pred ovim razornim olujama koje su potresle cjelokupni društveni život, pojavio se i Bediuzzaman da bi zastupao interese Ummeta i podnio teret zadatka kojem je posvetio sebe, svoj život i svaki trenutak svog vremena, daleko od političkih loža i kuloara; predao se pisanju *Poslanica Nura* (Risale-i Nur) – a one su dokazi imanskih ustina – i njihovoj distribuciji različitim slojevima Ummeta, u krajnje osjetljivim i teškim okolnostima da bi preko njih pripremio jedno idealno islamsko društvo, koje odiše vitalnošću i vjerom.

A sad cijenjenom čitaocu prepuštamo da se lično upozna s djelom ovog velikog čovjeka u svjetlu apsolutno najveličanstvenijeg poziva, a to je poziv islama.

PRVO POGLAVLJE

Rano životno doba

1293. – 1343. po Hidžri

1876. – 1926. po gregorijanskom kalendaru

Rođenje

U brdima Divan planine, čiji se snijegom prekriveni vrhovi propinju u vedro i bistro nebo, s jutarnjom rosom rodio se Said Nursi u selu Nurs, jednom od sela distrikta Hizan pokrajine Bitlis, u istočnoj Anadoliji, godine 1293. po Hidžri, odnosno 1876. po gregorijanskom kalendaru.

Njegov otac Mirza-efendija bio je pobožan, toliko da su ga navodili za primjer; nikad nije okusio harama, niti je djecu nahranio nečim što nije bilo halal. Čak i kad bi se sa stokom vraćao s pašnjaka, vezao bi joj usta kako ne bi usput pasla s tuđih njiva. A majka njegova Nurija-hanuma kaže da nikad nije zadojila svoju djecu a da nije bila pod abdestom.

Djetinjstvo

Crte nadarenosti i inteligencije su se istakle na malom Saidu još od malehna, jer je bio ljubopitljiv i radoznao za sve što mu je bilo nerazumljivo. Prisustvovao je sijelima odraslih i slušao njihove diskusije o raznovrsnim temama, a posebno učene ljude sela koji su se sastajali u kući njegovog oca za dugačkih zimskih noći. Jednom mu je kroz misli prošlo duhovito pitanje. Govoreći o sebi, o tome kaže:

U vrijeme djetinjstva, diskutirao sam sa svojom maštom:

‘Koje bi od dvoje odabrala: lagodni život koji traje milion godina i dunjalučku vlast, međutim na kraju toga je nestanak i ništavilo; ili vječno postojanje kroz teškoće u životu?’ Vidjeh da priželjkuje ovo drugo, a grozi se na prvo, govoreći: ‘Ne želim nestanak, nego vječni ostanak, pa makar i u Džehennemu.’

Bio je ponosit i čestit, nije podnosio nepravdu, a nasilnost je izbjegavao još od malehna. Ovakvo ponašanje se kod njega još razvilo i ojačalo kad je odrastao u punoljetnog čovjeka i odrazilo se na njegovo postupanje sa službenim licima i vlastima.

Prvi zakoračaj u nauku

Svoje prvo obrazovanje stekao je u mektebu u selu Tag pred učiteljem Mehmed-efendijom godine 1882., dok je kod svoga starijeg brata Mula Abdullaha pohađao nastavu u dane sedmičnog odmora. Ali, u ovom selu nije ostao dugo, pa je svoje školovanje nastavio u selu Pirmis.

Sistem mekteba u istočnoj Anadoliji u to vrijeme je počivao na izdavanju odobrenja za otvaranje vjerskih i svjetovnih škola svakom diplomiranom učenjaku. Troškovi učenika su bili na teret osnivača škole ako je imao mogućnosti, a ako ne, onda su ti troškovi snošeni iz sredstava zekata i priloga imućnih. Zato su se učenici vjeskih škola razilazili po selima radi prikupljanja zekata da bi osigurali svoju školarinu. Međutim, mali Said nije htio primati zekat i sadaku, pa kad su se njegove kolege raspodijelile po selima radi prikupljanja zekata, nije išao s njima. To je kod stanovnika sela izazivalo poštovanje i divljenje, pa su među sobom prikupljali materijalnu pomoć i njemu je nudili. Ali, on je i to odbio primiti, te su bili prisiljeni predati pomoć njegovom bratu mula Abdullahu.

Godine 1888. otišao je u Bitlis i upisao se u školu šejha Emir-efendije. Ni u njoj nije boravio dugo, jer je ovaj šejh odbio da ga podučava zbog njegove malodobnosti, te ga je povjerio nekome drugom. To je njega uvrijedilo i zato se zaputio u školu Mir Hasana Velija u Mukus, zatim u jednu školu u oblasti Kavaš. Mjesec dana poslije otišao je s prijateljem po imenu mula Mehmed u školu u srezu Bajazid, koji pripada pokrajini Agri.

Ovdje je započelo Saidovo temeljito vjersko obrazovanje, budući da do tada nije učio ništa drugo osim gramatike i morfologije.

Diploma

U ovoj školi, pod nadzorom šejha Mehmeda Dželalija, proveo je Said tri mjeseca napornog i intenzivnog studija, u toku kojih je izučio svu literaturu koja se obično predavala u vjerskim školama ovog tipa. Dnevno bi iz tekstova najtežih knjiga proučio dvije stotine strana, bez obraćanja na komentare i fusnote.

U ovom periodu bio je odsječen od svijeta, provodeći većinu svoga vremena – posebno noću – pored mauzoleja omiljenog pjesnika Ahmeda Hanija, gdje je nastavljao čitati pod svjetlošću svijeća. Nakon ispunjenja ta tri mjeseca, primio je diplomu od šejha Mehmeda Dželalija.

Natprosječnost inteligencije

Godine 1889. otišao je u Bitlis i prisustvovao predavanjima šejha Mehmeda Emina, a odatle u grad Širvan gdje mu se nalazio stariji brat mula Abdullah. Odatle u Siirt, gdje je došao u školu čuvenog alima Fethullaha-efendije. On ga je upitao:

– Izučio si Sujutiju prošle godine, želiš li ove godine izučavati El-Džami?

– Proučio sam ga u potpunosti.

Fethullah-efendija je zatim počeo nabrajati naslove knjiga, a mula Said mu je nastavio odgovarati da ih je u potpunosti izučio, tako da mu se ovaj čudio i u šali rekao:

– Prošle godine si bio lud, jesi li i sada?

Kod toga je mula Said izrazio spremnost da se podvrgne ispitu iz literature; i zbilja, nije se dvoumio ni kod jednog postavljenog pitanja, što je zbunilo i zadivilo učenjaka, koji na kraju reče:

– Lijepo, tvoja je inteligencija natprosječna, ali hajde da provjerimo i tvoju memoriju. Možeš li nekoliko redaka iz ove knjige pročitati dvaput i zatim ih znati napamet?

Tad mu je pružio knjigu *Mekamatu-l-Hariri*. Mula Said je uzeo knjigu, pročitao jednu stranicu iz nje jedanput i cijelu je zapamtio. To je zapanjilo učenog Fethullaha-efendiju i navelo da kaže:

– Kombinacija, u ovom stupnju natprosječne inteligencije i natprosječne memorije je zaista vrlo neobičajena pojava.

Tu je mula Said izučavao knjigu *Džami'u-l-Džavami'* iz nauke o temeljima šerijatskih znanosti od Ibn As-Sibkija, u prosjeku sahat ili dva sahata dnevno, u periodu od jedne hefte, i to mu je bilo dovoljno da je nauči napamet, što je navelo učenog Fethullaha-efendiju da na korici ove knjige ispiše slijedeće riječi:

– Za sedam dana je naučio napamet čitavu knjigu 'Džami'u-l-Džavami'.

Said Čuveni

Nedugo zatim proširila se slava ovog natprosječnog mladića, te su lokalni gradski učenjaci pohrlili kod njega radi rasprava i u pokušaju da ga zbune svojim pitanjima, a on ih je sviju ušutkao, radi čega su mu dali naziv Saidi Mešhur, tj. Said Čuveni.

Zatim je otišao u Bitlis, a odatle u grad Tillo, gdje je odsjeo izvjesno vrijeme u jednom mjestu pobožnosti i tu napamet naučio *El-Kamusu-l-Muhit* (Enciklopedijski rječnik) od El-Fejruzabadija do harfa "As-Sin".

U godini 1892. mula Said je otišao u Mardin, gdje je držao predavanja u gradskoj džamiji i odgovarao na pitanja namjernika. Valija Nadir-beg, poveden spletkarenjem nekih ljudi, odlučio je protjerati ga iz grada, te je vezanih ruku od strane žandarmerije sproveden u grad Bitlis.

Na tom putu, nastupilo je vrijeme namaza. Od žandara koji su ga sprovodili zatražio je da mu skinu lisice sa ruku kako bi obavio namaz. Ovi odbijaju plašeći se da će on to iskoristiti za bijeg. Na to se mula Said sam oslobađa lisica, spušta ih na zemlju, sa obližnjeg bunara uzima abdest i pred, od čuda zanijemelim,

žandarima klanja namaz. Kada je završio namaz, žandari koji su sve to u čudu pratili, obratiše mu se riječima:

– *Do sada smo ti bili stražari, a sada smo tvoje sluge.*

Mula Said ipak trži da oni nastave sa svojom dužnošću.

A tadašnji valija Bitlisa, Omer-paša, je ukratko nakon dolaska mula Saida saznao vrijednost ovog učenog mladića i njegov ugled, te ga je zavolio i insistirao da se nastani u njegovoj kući. Isprva je mula Said odbijao, ali je valija bio uporan sve dok ga nije privolio da prihvati, te mu odvojio sobu u svojoj kući.

Tu se mula Saidu ukazala prilika upoznavanja s mnoštvom naučne literature i da brojne knjige nauči napamet, kao što je proučio i mnoge knjige iz oblasti islamske teologije, logike, gramatike, tefsira, hadisa i fikha, te je naučio preko osamdeset kapitalnih djela islamske znanosti.

Svakodnevno je napamet ponavljao te knjige i kompletirao učenje svaka tri mjeseca.¹ U ovom gradu je, uz cijenjenog alima Šejha Muhammeda El-Kufrevija, proširivao svoje znanje o islamu.

Mula Said u Vanu

Godine 1893. otišao je u Van, na poziv valije Hasan-paše, i kod njega odsjeo, a zatim u kući Tahir-paše. Allah mu je upriličio susret s nekim učenjacima modernih znanosti (geografije, hemije, i dr.), pa kad je ušao s njima u raspravu, osjetio je svoju slabost u ovim oblastima. To ga je navelo da se s velikom strašću preda njihovom izučavanju, dok nije ovladao i osposobio se u njima do mjere da je mogao pisati rasprave i voditi diskusije s ekspertima.

¹ Jedan od njegovih ranih učenika, Mustafa Sungur, od svoga učitelja Nursija o ovome prenosi slijedeće: "U Vanu sam obnavljao 80-90 knjiga koje sam ranije naučio napamet, i te su mi knjige bile sredstvo dosezanja kur'anskih činjenica.

U zbilja kratkom periodu uspio je ovladati matematikom, astronomijom, hemijom, fizikom, geologijom, filozofijom, historijom, geografijom i drugim naukama.

Zahvaljujući svestranom kapacitetu i prodornoj inteligenciji njegovo se ime širom pročulo, i dobio je naziv Bediuzzaman, "Fenomen Vremena".

Uznemirujuća vijest

U vrijeme njegovog stanovanja u Vanu, valija mu je iz lokalnih novina pročitao iznenađujuću vijest, koja je silovito uzdrmala svo njegovo biće. Novine su prenijele izjavu britanskog ministra kolonija Gladstona u britanskom Domu naroda, koji se zastupnicima, dok mu je u rukama bio primjerak Kur'an-kerima, ovako obratio:

– Dok je ovaj Kur'an u rukama muslimana, mi nećemo moći njima ovladati; stoga nemamo drugog izlaza nego da ga ukinemo ili da raskinemo vezu muslimana s njim...

Ova ga je vijest žestoko potresla. Zbog toga donosi odluku da će cijeli svoj život uložiti u razotkrivanju nadnaravnosti Kur'ana i vezivanju muslimana uz Allahovu Knjigu. On kaže:

– Dokazat ću svijetu da je Kur'an duhovno sunce čiji je bljesak nepotamnjiv i čija je svjetlost neugasiva.

Nešto kasnije odlučio je podići islamski univerzitet u istočnoj Anadoliji pod nazivom *Medresetu-z-Zehra'*, u prilog služenju Kur'anu. U cilju ostvarenja svoje zamisli, zaputio se u Istanbul.

U Istanbulu

Godine 1907. došao je u Istanbul i odsjeo u Šekerdži-hanu u oblasti Fatih. Ovaj han je bio prebivalište mnogih mislilaca i pisaca kao što su: čuveni pjesnik Mehmed Akif, direktor

meteorološke stanice poznati profesor Fatin, čuveni profesor lingvistike Dželal i drugi.

U toku boravka u Istanbulu, na vratima svoje sobe je okačio ploču s natpisom:

*Ovdje se dobije odgovor na svako pitanje i rješenje za svaki problem, a da onome ko pita zauzvrat ne bude postavljeno pitanje.*¹

Ovo je bila čudna obavijest i provokativna tvrdnja, što je još uvećalo njegovu glasovitost – koja ga je pretekla u dolasku u Istanbul – kao i želje mnogih ljudi da ga vide.

Gospodin Hasan Fehmi Başoglu o ovoj temi navodi svoja sjećanja:

– Kad je mladić koji se predstavio kao Bediuzzaman došao u Istanbul, ja sam studirao u školi El-Fatih. Čuo sam da je na vrata svoje sobe okačio ploču u kojoj kaže nešto u smislu: 'Ovdje se razriješi svaka zapetljana stvar i dobije odgovor na svako pitanje, ali on ne pita nikog.' Nametnula mi se pomisao da je neko ko izrekne ovakvu tvrdnju, zasigurno luđak. Međutim, uzastopne pohvale Bediuzzamana od strane svih studenata i učenjaka koji su ga posjetili, u meni su izazvale želju da ga posjetim. Odlučio sam izabrati i postaviti mu najzamršenije i najpreciznije pitanje, a

¹ Za čitavog života nije viđen da je nekoga nešto upitao. To je zbog sna u kojem je u djetinjstvu usnio Časnog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, što mu je ostalo urezano u sjećanje tokom cijelog života. Usnio je kao da je Kijamet, sa svim svojim strahotama, počeo, i sav narod okupljen. Njega obuzela želja da vidi Vjerovjesnika, sallallahu 'alejhi ve sellem. Ali kako bi to mogao i gdje će ga susresti u ovakvoj vrevi?!... I dok je on o tome razmišljao i osvrtao se među narodom, na um mu je pala zamisao da ode na Sirat-čupriju... Tačno, besumnje će Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, naići otuda... Požurio je na Sirat-čupriju i zaustavio se da čeka... Naidoše pored njega časni Vjerovjesnici, na njih neka je Allahov salavat i selam, a on im svima izljubi ruke; zatim priđe i časni Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, a mali Said mu se baci na ruke da ih ljubi. Zatim je od njega zatražio "ilim", a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu reče: "Bit će ti dato znanje Kur'ana, pod uvjetom da nikome iz mog Ummeta ne postaviš nijedno pitanje."

u to vrijeme su me svrstavali među najnaprednije i najistaknutije u školi.

Konačno, jedne večeri, iz knjige koja se bavi teološkim studijama izabrao sam neke zamršene teme na koje je nemoguće odgovoriti bez tomova literature.

Slijedećeg dana došao sam mu u posjetu i postavio mu pitanja. Njegovi su odgovori bili zapanjujući, jer odgovarao je kao da je prethodnog dana zajedno sa mnom bio i istražio literaturu. Uvjerio sam se i smirio u saznanju da njegovo znanje nije bilo stečeno – poput našeg znanja – nego je urođeno (darovano).

Posjetio ga je i alim zvani Hasan-efendija, koji je cijeli svoj poduži životni vijek proveo držeći katedru i nikad nije izostao s predavanja osim jednoga dana, a to je bio dan njegove posjete Bediuzzamanu Saidu Nursiju. Slijedećeg jutra, nakon te posjete, došao je na predavanje rekavši svojim studentima:

– Nikad nisam vidio nekog sličnog... On je rijetkost... Nikad nije došao neko poput njega...

U Istanbulu je Said Nursi podnio sultanu Abdul-Hamidu¹ peticiju kojom zahtijeva otvaranje škola u kojima će se u istočnoj Anadoliji, gdje se nad stanovništvom nadvilo neznanje i siromaštvo, uz vjerske škole, izučavati matematičke, fizičke, hemijske i druge znanosti. Kritizirao je tiraniju i sistem sigurnosti i obavještajnu službu dvora Jildiz, što je izazvalo gnjev sultanove svite – koja nije zastupala sultanovo mišljenje – te su ga uputili liječnicima radi pretraga mentalnih sposobnosti. Ljekarska komisija je donijela odluku o njegovom smještanju u Toptaš-bolnicu za duševno poremećene.

¹ Said Nursi je sultana Abdul-Hamida nazivao "Obespravljeni sultan", opisavši ga kao jednog od Allahovih evlija i halifa muslimana.

Prva tužba u prvom sudskom procesu

A tamo, kad bi neki od liječnika došao radi ispitivanja njegovih mentalnih sposobnosti, Said Nursi bi mu održao govor koji bi obuzeo cijelo srce doktora, koji nije mogao a da ne upiše u svoju dijagnozu:

– Ako ima i trunka ludila u Bediuzzamanu, onda na licu cijele zemlje ne postoji normalan čovjek.

Potom je Bediuzzaman poslan u pritvor Ministarstva unutrašnjih poslova gdje ga je na razgovor primio ministar. Između njih je tekao slijedeći dijalog:

Ministar:

– Sultan ti šalje mahsus selam, i platu u iznosu od hiljadu groša; a kad se vratiš u svoje mjesto, dat će ti platu trideset lira. Također ti šalje i osamdeset lira kao sultanski poklon.

Bediuzzaman:

– Nikad nisam zaiskao platu i neću je primiti, pa makar bila i hiljadu lira. Jer ja nisam došao s ličnim ciljem, nego iz interesa zemlje. To što mi nudite je obično mito za šutnju.

Ministar:

– Ti ovim odbijaš volju sultanovu, a ona se ne odbija.

Bediuzzaman:

– Ja odbijam, nek sultan bude prinuđen da me pozove, tako bih mu mogao izreći riječ istine.

Ministar:

– Posljedice bi mogle biti nemile

Bediuzzaman:

– Uzročnika je mnogo, a smrt samo jedna. Ako bi bio bačen u more, za mene je to jedan veliki mezar. Ako budem pogubljen, bit ću pohranjen u srcima Ummeta, jer kad sam stigao u Istanbul, svoj sam život stavio na dlan... radite šta hoćete. A ja stvarno

mislim ono što kažem: želim probuditi sinove Ummeta, a to ne činim ni radi čega osim što sam sin ove zemlje; ne da bih postigao ugled. Biti državni službenik je radi služenja narodu, a ne radi prigrabljivanja plate. Služenje zemlji čovjeka poput mene ispunjava se ukazivanjem savjeta; a to se ispunjava vršenjem dobrog utjecaja; a to je dobrovoljno, a to je nesebično, a to opet iskreno i dobronamjerno, a to se opet postiže napuštanjem ličnih interesa. Stoga ja imam opravdanje kad odbijam platu.

Ministar:

– Ono na šta ciljaš, vezano za širenje prosvjete u tvome kraju, trenutno je na razmatranju Savjeta ministara.

Bediuzzaman:

– A zašto se onda kasni sa širenjem prosvjete a hiti u pogledu plate? Zašto prednost dajete mojoj ličnoj koristi nad općim interesom Ummeta? (*Tarihce-i Hajat*)

U Solunu

Zatim je otišao u Solun i tu upoznao čelne ličnosti pokreta *El-Ittihad ve-t-terakki*, a budući da je bio osoba koja zagovara slobodu i islamski princip dogovora, naišao je na dobrodošlicu kod rukovodstva *El-Ittihad*a. Nisu ga, međutim, uspjeli podrediti sebi, jer je ostao samostalan kao mislilac i ličnost, pa kad je kod nekih od njih osjetio neispravnost i protivljenje vjeri, rekao im je:

– Usprotivili ste se vjeri i leđa okrenuli Šerijatu.

U Solunu je poznati židov Emanuel Karasso – vođa masonske lože – zatražio susret s njim, u nastojanju da izvrši utjecaj na Bediuzzamana i njegovu čuvenu ličnost uvuče u svoje redove. Bediuzzaman je prihvatio susret nakon kojeg je Karasso rekao:

– Zamalo da me ovaj čudnovati čovjek svojom pričom ne uvede u islam.

Karasso je bio jedan od prvaka cionista na čelu masonskih grupa koji je radio na ukidanju hilafeta i svrgavanju sultana Abdul-Hamida.

Koncept slobode

Kad je objavljen Drugi poredak¹ u Osmanskom carstvu na dan 23. jula 1908., pažnju je uglavnom usmjerio na držanje hutbi i pisanje članaka, u kojima je razradio koncept slobode u islamu i utjecaj islama na politički život. Zahtijevao je uvođenje normi Šerijata, upozoravajući na iskrivljeno tumačenje slobode, jer je predosjetio podle pokušaje i tajne uplive koji se nastoje okoristiti ovim proglasom u doprinošenju ciljevima obaranja islama. Govorio je:

Sinovi moje domovine, nemojte pogrešno protumačiti slobodu, kako nam ne bi izmakla iz ruku. Ne lijevajte truhlo ropstvo u sjajne kalupe da nas sloboda ne bi napojila njegovom gorčinom; jer sloboda se može ostvariti samo primjenom šerijatskih propisa i normi i Kur'anskim odgojem.

Susret sa šejhom s El-Azhara

U ovom periodu u Istanbul je stigao vrhovni muftija Egipta, šejh Bahit el-Muti'i, pa su istanbulski učenjaci – koji su bili nemoćni ubijediti Saida Nursija – željeli da on s njim uđe u polemiku. Šejh Bahit je to prihvatio te je iskoristio priliku, dok se on nalazio u kahvehani u blizini džamije Aja Sofija da, nakon namaza, započne razgovor s njim, naočigled skupine alima. Uputio mu je sljedeće pitanje:

– Kakvo je tvoje mišljenje o evropeizmu i osmanizmu?

Said Nursi mu je odgovorio:

¹ Onaj što predviđa proglašenje ustava i izbor vijeća zastupnika pred kojim će ministarstva biti odgovorna.

– Osmanska država je zatrudnjela s Evropom, i jednog dana će se poroditi; što se tiče Evrope, i ona je oplodjena sjemenom islama, jednog će se dana i ona poroditi.

Pred ovakvim jezgrovitim i dubokim odgovorom, šejh Bahit se nije mogao savladati a da ne kaže:

– Nemoguće je polemizirati s mladićem poput njega; i ja dijelim isto mišljenje, samo ga ne mogu tako živopisno iskazati.

A 5. aprila 1909. ustanovljen je savez *El-Ittihadu-l-Muhammedi* u Istanbulu. Njeno osnivanje je objavljeno nakon masovnog vjerskog sastanka u džamiji Aja Sofija, na kojem je Bediuzzaman održao bogatu hutbu, mada nije bio jedan od osnivača zajednice, nego je samo pozivao u nju i davao podršku.

Neredi 31. marta 1325. (13. aprila 1909.)

Mnogi su pisali o ovom događaju, analizirajući njegove uzroke. Oni koji su pisali nakon svrgavanja sultana Abdul-Hamida uzroke ovih zbivanja pripisuju sultanu Abdul-Hamidu i tumače ih kao pokušaj udara koji je pripremio sultan kako bi ukrotio pokret *El-Ittihad ve-t-terakki*.

Međutim, novija historiografska literatura, nakon izranjanja mnoštva dokumenata i ličnih sjećanja savremenika tog pokreta, opovrgava ovu optužbu i baca svjetlo na stvarne uzroke ovoga krvavog događaja, optužujući *El-Ittihad ve-t-terakki* za planiranje svrgavanja sultana Abdul-Hamida. Preovlađujuće je mišljenje da su se previranja desila kao rezultat spleta nekolicine slijedećih uzroka:

Osjećaj naroda o udaljenosti pokreta *El-Ittihad ve-t-terakki* od vjere i njihovih čvrstih veza s masonerijom i židovima, a iz toga i da je pokret *El-Ittihad* raširio atmosferu terora u zemlji, pošto je na mostu Galata pogubljen Hasan Fehmi-beg – vlasnik novine *Serbesti*, koji je napadao pokret *El-Ittihad ve-t-terakki* silovitim člancima, a da mu ubica nikad nije pronađen; kao što je ubijen i

Ismail Mahir-paša. U zemlji se također pročulo da će organizacija *El-Ittihad ve-t-terakki* otpustiti sve vojne oficire koji su unaprijeđeni po osnovu staža, i da će u vojsci ostati samo svršenicici vojne akademije. Isto tako se pročulo da je *El-Ittihad ve-t-terakki* na Balkanu prodala Bosnu i Hercegovinu, te ostrvo Krit.

U ovako napetom raspoloženju prema organizaciji *El-Ittihad ve-t-terakki*, dogodio se spomenuti događaj tako što je izbio neposluh među pojedincima iz vojnog tabora, koji je ranije izaslan iz Soluna u Istanbul radi zaštite Poretka. Vojska se podigla i pohapsila svoje zapovjednike u kasarni. U ponoć, 31. marta 1325., tj. 13. aprila 1909. sastali su se u dvorištu džamije Sultan Ahmed, gdje su im se priključili vojnici iz drugih logora i objavili pobunu koja je trajala jedanaest dana, i tu je pala nekolicina žrtava... Vladao je opći metež, nered i nasumično ispaljivanje vatre, a vojnici su uzvikivali:

– *Hoćemo Šerijat! Hoćemo Šerijat!*

Događaj je završen pristizanjem vojske Pokreta¹ u Istanbul 23. aprila, koja je uspostavila kontrolu nad situacijom i svrgnula sultana Abdul-Hamida 27. aprila 1909.² Također je uvela krizne mjere i formirala Vojni sud radi gonjenja odgovornih za ove događaje.

Suđenje

I Said Nursi je bio među onima koji su privedeni na gubilište, iako je uloga Saida Nusija u ovom događaju bila mirotvorna, jer

¹ To je vojska koju su pripadnici Ittihada uputili iz grada Soluna, gdje im je baza, pod zapovjedništvom Mahmud Ševket-paše, da uguši pobunu i ponovo zavede vlast Ittihada.

² Tj. 6. rabi'u-l-ahira 1327. po Hidžri, u 1.32 sati popodne. I uprkos tome što su postojale stražarske posade u Istanbulu, a posebno kod palače Jildiz, koje su bile mnogo moćnije od vojske Pokreta, Sultan Abdul-Hamid je žustro odbio zahtjev svojih vojnih zapovjednika za razbijanjem te vojske, kako se ne bi njegovim uzrokom desilo krvoproliće.

je savjetovao vojnicima da se vrate u svoje kasarne i da slijede zapovijedi svojih oficira. U tom smislu im je održao brojne hutbe. Međutim, ispostavilo se da ga je sud teretio da je o izvjesnim ličnostima pisao u novinama Volkan, koje su objavljivale silovite članke protiv pokreta *El-Ittihad ve-t-terakki*.

A u sudnici – s pogledom na leševe petnaest obješenih – vojni sudac Huršid-paša započeo je suđenje Bediuzzamanu rekavši mu:

– *Da li i ti pozivaš na primjenu Šerijata? Onaj koji to traži, bit će onako pogubljen (pokazujući rukom na pogubljenike).*

Bediuzzaman Said Nursi ustade i u sudnici održa veličanstven govor, iz kojeg donosimo slijedeće citate:

Ja sam učenik Šerijata, i stoga sve vagam tezuljom Šerijata. Ja jedino islam prihvatam kao našu nacionalnost i zato svaku stvar procjenjujem i na nju gledam kroz prizmu islama.

I kada stojim nadomak svijeta berzaha (posmrtnog prebivališta) kojeg vi zovete 'zatvor', čekajući na stanici pogubljenja voz koji će me odvesti na Ahiret, osuđujem i izražavam nezadovoljstvo nepravednim i izdajničkim pojavama koje se dešavaju u društvu. Moje obraćanje nije namijenjeno samo vama, nego ga upućujem cijelom ljudskom rodu ovoga vremena. Iskusio sam gole, sušte istine zakopane u kaburu srca skrivene u smislu ajeti-kerima:

يَوْمَ تُبْلَى السَّرَائِرُ

'Onoga dana kad budu ispitivane najskrivenije misli.' (Et-Tarik;9)

Ko je tuđin, a ne najbliži srodnik, neka ih ne gleda. Ja sam svim svojim bićem spreman za odlazak na Ahiret, za putovanje tamo zajedno s onim obješenim na vješala. Predočite sebi moju žudnju za njim pomoću slijedeće usporedbe:

Seljak, ljubitelj neobičnih stvari koji je samo čuo o Istanbulu, njegovim čudesima ljepoti i radostima, a nikada sve to nije vidio; koliko žudi za njim? Ja sam poput tog seljaka, željan Ahireta, koji je jedan paviljon čudesa i divota. I u ovom trenutku to želim.

Zato moje udaljavanje i progonstvo tamo za mene nije kazna. A vi, ako je u vašoj moći i prilici, kaznite me kaznom savjesti, jer sve drugo za mene nije ni kazna ni snošenje posljedica, nego ponos i čast.

Ova se vlast u dane diktature protivila zdravoj pameti, a sada se protivi i životu u cjelosti. Pa ako će vlast biti ovakvog oblika i logike, onda nek živi ludilo i nek živi smrt; i nek živi Džehennem, dom za zulumčare.

Moja je želja bila da mi se upriliči mjesto za iskazivanje mojih zamisli. I, evo, ovaj mi je prijeki sud postao najprikladnije mjesto za odašiljanje ideja.

Prvih dana istrage pitali su me ono što i druge: 'Jesi li i ti zahtijevao Šerijat?'

Rekao sam: 'Kad bih imao i hiljadu života, bio bih spreman žrtvovati ih u ime jedne od šerijatskih istina, jer je Šerijat uzrok sreće, on je sušta pravda, on je dobrota.' I kažem: tražim istinski Šerijat, ne onakav kakav zahtijevaju pobunjenici.

U toku samo jednog vijećanja, donesena je presuda o nevinosti Bediuzzamana Saida Nursija na tom stravičnom sudu koji je dao objesiti na desetine pobunjenika.

Nakon oslobađajuće presude na prijekom sudu, Bediuzzaman, i ne zahvalivši se sudskom vijeću, napušta sudnicu (sada je to zgrada Istanbul univerziteta). Potom uzvikujući:

Za bezdušnike i tiranine živio Dehennem!, prolazi između obješenih tijela i, iako ga je pratila povećta gomila ljudi, sa Bejazita nastavlja hodajući do kvarta Sultan Ahmed.

Potom je napustio Istanbul i preko Crnog mora i grada Batum zaputio se u pravcu Vana. Na tom putu zadržao se u gradu Tiflis. Popeo se na Šejh Sanan brdo. I dok je s brda posmatrao prelijepi pejzaž, prišao mu je jedan ruski policajac. Između njih je potekao sljedeći razgovor:

Ruski policajac:

– Zašto ovako pomno posmatraš okolinu?

Bediuzzaman:

– Pravim plan za moju medresu.¹

Policajac:

– Odakle si?

Bediuzzaman:

– Iz Bitlisa.

Policajac:

– Ovo je Tiflis.

Bediuzzaman:

– Bitlis i Tiflis su braća.²

Policajac:

– Šta to znači?

Bediuzzaman:

– U Aziji, jedno za drugim, tri su svjetla počela da se šire Islamskim svijetom. Kod vas će početi da se šire tri tame obavijene jedna drugom. Pocijepat će se i skupiti ova perda despotizma i tiranije, i ja ću tada doći i sagraditi ovdje moju medresu.

Policajac:

– Auh, čudim se tvojoj nadi!

Bediuzzaman:

¹ 1991. godine, nakon pada ruskog komunističkog režima, Mustafa Sungur, jedan od učenika Saida Nursija, otvara prvu *Risale-i Nur* medresu u gradu Tiflis.

² Zanimljivo je da su 1990. godine gradovi Bitlis i Tiflis proglašeni bratskim gradovima.

– Ja se čudim tvojoj pameti! Postoji li mogućnost da će ova zima uvijek trajati. Iza svake zime dolazi proljeće, nakon svake noći se pojavi jutro.

Ruski policajac:

– Islam se rasparčao!

Bediuzzaman:

– Otišli su na školovanje! Eto Indija – to je talentovani evlad islama; Englezi drže nastavu u njenim srednjim školama. Eto Egipat – inteligentni islamski sin; stiče obrazovanje na engleskom Fakultetu političkih nauka. Kafkas i Turkistan su dva hrabra sina islama; obučavaju se u ruskim Vojnim akademijama... itd.

– Zaboga! Kada ovi čestiti sinovi uzmu svoje diplome u ruke, svaki će od njih stati na čelo po jednog kontinenta i uzvišenim horizontima zatalasati islamski bajrak, koji predstavlja impozantno pravedne očeve islama, pa će, prkoseći zbivanjima u svemiru, objaviti tajnu vječite mudrosti čovječanstva onako kako je zapisano u Iskonskoj sudbini.”

Stiže u Van godine 1910. god. gdje je tamošnjem narodu držao predavanja podučavajući ih vjerskim pitanjima i upućujući ih u istinu.

Tamo je napisao svoju knjigu *Munazarat* (Polemike) koja je štampana u Istanbulu 1913. godine.

U Šamu

Godine 1911./1327. posjetio je Damask, gdje mu je živjela sestra, i održao hutbu na arapskom u Emevijskoj džamiji u Damasku, obraćajući se alimima i ogromnoj skupini prisutnih. Ovu je hutbu odštampao u formi brošure pod naslovom *Šamska hutba*. U njoj je dao dijagnozu za bolesti islamskog Ummeta i lijekove za njih, među kojima treba zaustaviti:

1. *Očaj i osjećaj beznada koji još nalaze mjesto za opstanak u našim dušama;*
2. *Odumiranje iskrenosti u našem društvenom i političkom životu;*
3. *Sklonost ka neprijateljstvu;*
4. *Zapostavljanje duhovne veze koja povezuje mu'mine;*
5. *Širenje diktatorstva i despotizma koji su poput raznih zaraznih bolesti;*
6. *Svođenje interesovanja i truda samo na ličnu korist, bez osvrta na opće dobro.*

Zatim je naveo lijek za svaku od spomenutih bolesti, započevši s "Nadom".

Iz Damaska je otišao u Bejrut, a odatle morem otputovao za Istanbul, kako bi još jednom istražio svoj cilj vezan za osnivanje *Medresetu-z-Zehra'*. Susreo se sa sultanom Mehmedom Rešadom i pridružio mu se na putovanju u Rumeliju.¹ Od sultana i organizacije *El-Ittihad ve-t-terakki* dobio je obećanje za otvaranje Doma za islamske nauke (Islamski univerzitet) na Istoku, ali su događanja vezana za Prvi svjetski rat ugasila ovaj projekt.

Bediuzzaman – zapovjednik i muftija

Bediuzzaman je bio izuzetan pobornik mira i protivnik ulaska u rat, ali kad je rat buknuo i u njega ušla Osmanska država, ponio je oružje i pohrlio na liniju fronta. Nakon što je uzeo učešće u donošenju fetve o džihadu, vratio se u mjesto Van i tu od svojih učenika i domaćih dobrovoljaca formirao jedinice mudžahida, te su započeli ratnu obuku, a on im govorio:

Spremite se i pripremite... Žestoki potres je skoro na vratima.

Njegovi su se učenici proslavili preciznošću pogodaka i velikom neustrašivošću, tako da se ermenijska gerila povezana s ruskim snagama, užasavala susreta s tim mudžahidima.

¹ Osmanske oblasti u evropskom dijelu.

Ustaz Bediuzzaman sa svojim bratićem Abdurrahmanom (desno),
pred kraj Prvog svjetskog rata.

Za vrijeme Prvog svjetskog rata, u uniformi komandira
dobrovoljačke brigade.

U vihoru Prvog svjetskog rata

Krvave borbe su se vodile na kafkaskom frontu tokom Prvog svjetskog rata. Rusija je pokušala prodor u Anadoliju i 16. februara 1916. ruska armija – trostruko moćnija od osmanske vojske – uspjela je ući u grad Erzurum.

Tokom ovih okršaja Said Nursi se sa svojim učenicima borio protiv ruske armije svim snagama. U tim borbama i u ratnim rovovima napisao je svoj vrijedni tefsir *Išaratu-l-I'džaz fi Mezanni-l-Idžaz* ("Ukazi nadnaravnosti u kratkim crtama") na arapskom jeziku. On je diktirao, a njegov učenik Mula Habib pisao. A kad je ruska armija ušla u grad Bitlis, sa svojim je učenicima rijetkom neustrašivošću branio grad, gdje su se vodile žestoke borbe po ulicama i sokacima, ali su ruske snage bile mnogo nadmoćnije od nejakih odbrambenih snaga iz grada.

U toku borbi teško je ranjen i zajedno s jednim od učenika pao u vodeni bazen pod nekim mostom. U tom stanju, besvjestan uslijed neprestanog gubitka krvi, ostao je trideset šest sati. Tu je Said Nursi zarobljen od strane Rusa i poslan u jedan zarobljenički logor u Kosturmi u istočnoj Rusiji.

Dostojanstvo zarobljenog mu'mina

Jednog dana je tamo izveden pred sud pod optužbom uvrede Cara i ruske armije. Pripovijest tog događaja navodi advokat Abdurrahim Zapsu, koji je također bio ruski zarobljenik:

– Kada sam ja ranjen i zarobljen u mjestu Bitlis u Prvom svjetskom ratu, u zarobljeništvo je istog dana pao i Bediuzzaman.

– Jednog dana, kad je Nikolaj Nikolajevič, radi kontrole, posjetio logor – zatočenici su pred njim ustajali u znak poštovanja – i kad je prolazio ispred Bediuzzamana, on se nije ni pomjerio niti je obratio pažnju na njega. To je privuklo pogled glavnog zapovjednika, te se on pod drugim izgovorom vratio i naišao

ispred njega, ali on ponovo nije mario za njega. Treći put je ovaj stao pred Bediuzzamana i među njima je, posredstvom prevodioca, potekao slijedeći dijalog:

– Zar me ovaj ne poznaje?

– Da, prepoznao sam ga, on je Nikolaj Nikolajevič, ujak Carev i glavni zapovjednik kafkaskog fronta.

– Pa zašto me onda pokušava poniziti?

– Nikako! Ja ga nisam ponizio, samo postupam onako kako od mene zahtijeva moje vjerovanje.

– A šta to zahtijeva to vjerovanje?

– Ja sam učenjak, musliman. U mom srcu je iman. A onaj ko u srcu nosi iman, bolji je od onog koji nema imana. Pa da sam mu ustajanjem ukazao poštovanje, iskazao bih nepoštivanje prema svome vjerovanju. Zato i nisam ustao pred njim.

– Znači da je on, pripisivanjem svojstva nevjerništva meni, uvrijedio mene, moju armiju, moj narod i Cara; zato nek se odmah formira vojni sud radi uviđaja i njegovog saslušanja.

Na temelju ovog incidenta ustrojen je vojni sud, a turski, njemački i austrijski vojni oficiri su dolazili kod Bediuzzamana i nagovarali ga da se izvini ruskom zapovjedniku i zatraži oprost od njega. Međutim, on im je odgovorio sljedeće:

– Ja sam voljan otputovati u Kuću vječnosti i stati pred oči Časnog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem. Za to mi treba samo pasoš za Ahiret, jer ne mogu počinuti nešto što proturječi mome vjerovanju...

Pred ovim riječima, svi su izabrali šutnju iščekujući ishod.

Sud je zaključio ovaj proces donošenjem presude o pogubljenju u predmetu uvrede Cara i ruske armije. Stigao je jedan odred pod vođstvom ruskog oficira da bi ga izveli na gubilište. Bediuzzaman ode do ruskog oficira govoreći mu ozareno:

– Dozvolite mi samo petnaest minuta da obavim svoju obavezu.

Zatim se ode abdestiti, a dok je obavljao namaz, dođe Nikolaj Nikolajevič, obraćajući mu se:

– Tražim od vas izvinjenje. Mislio sam da ste to uradili u namjeri da me uvrijedite, pa sam prema vama poduzeo zakonske mjere. Međutim, shvatio sam da nadahnuće za svoje postupke crpите iz vaše vjere i izvršavate ono što vam naređuje vaše vjerovanje. Zato sam opozvao presudu protiv vas. Vi zaslužujete svako uvažavanje i divljenje zbog vaše dobrodušnosti i bogobojaznosti. Molim za izvinjenje što sam vas uznemirio, i ponavljam svoju molbu: molim za izvinjenje.

O ovoj čvrstini u vjeri i visokoj karakternosti, koja je lijep uzor svim muslimanima, izvijestio je jedan od njegovih sudrugova iz zarobljeničkog logora, koji ima čin starješine, a bio je neposredni očevidac događaja.

A ja, čim sam za ovo saznao, oči su mi, same od sebe, preplavile suze.

Sjećanja iz zatočeništva

Nakon boravka Saida Nursija u zatočeništvu dvije godine, četiri mjeseca i četiri dana, uspio je odatle pobjeći nakon izbijanja boljševičke revolucije, te potresa i bezakonja koji su uslijedili. Stigao je u Njemačku, gdje mu je priređen veliki doček, a odatle se zaputio u Istanbul.

Svoja sjećanja iz dana tog zatočeništva Said Nursi je zabilježio ovako:

"Bio sam zatočen u toku Prvog svjetskog rata na dalekom mjestu, u sjeveroistočnom predjelu Rusije, koji se naziva Kosturma. Tamo je postojala mala tatarska džamija na obali čuvene rijeke Volge. Bio sam ojađen svojim zarobljenim kolegama oficirima, pa sam više volio samoću, ali mi nije bio dozvoljen izlazak vani bez dozvole i propusnice. Zatim mi je dozvoljen boravak u džamiji uz jamstvo i starateljstvo stanovnika

tatarskog dijela, pa sam tu spavao sam. Primaklo se proljeće, a noći su bile veoma duge u tom dalekom dijelu svijeta.

Ostajao sam budan u tim mrklim, tmurnim noćima zaogrnutim u sumornu nostalgiju, jer se nije čulo ništa osim žalosnog žubora rijeke Volge, sitnog lupkanja kišnih kapi i žalopoja rastanka u zvižduku vjetra... Sve me to, na tren, probudilo iz dubokog sna nemara...

I mada sebe još nisam ubrajaao u starce, ipak onaj ko iskusi rat jeste starac, jer ratni dani, njihova grozota obijeli mladiće, i kao da ih prožima jedna od tajni ajet-i kerima:

يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا “Onog dana koji će djecu sijedom učiniti”.

Iako sam bio blizu četrdesete, osjećao sam kao da sam u osamdesetim godinama.

U tim tmurnim, dugim, žalosnim noćima ispunjenim patnjom života u tuđini, od moje uvredljive i bolne stvarnosti, grudi mi je shrvalo teško beznađe u pogledu moga života i domovine, i kad god se osvrnem na svoju nemoć i samotnost, ponestane mi volje i nade. Ali, ispomoć mi je došla iz Kur'an-i kerima, i moj je jezik ponavljao:

حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ “Dovoljan je nama Allah, i divan zastupnik”

Srce mi je u plaču govorilo:

غَرِيبٌ بِيَكْسَمُ ضَعِيفٌ نَائِتٌ أَلَا مَن كُوْنُ

عَفْوُ جُؤَيْمٍ مَدَدُ خَوَاهِمُ زِدْرَكَاهُتِ الْهِي

“Ja sam otuđeni garib... Ja sam sam... Ja sam slab... Ja sam nemoćan... Preklinjem za spas... Tražim oprost... Obraćam se za pomoć... Na Tvojim vratima, moj Bože.”

A moj duh, koji se prisjetio mojih starih prijatelja u domovini i zamišljao moju smrt u ovoj tuđini, pretočio se u stihove Nijazija El-Misrija, one što tragaju za prijateljem:

*Prošao sam razočarenja ovoga svijeta i razvio krila lišenosti,
vinuvši se u čežnji, svakog trena izvikujući
"Priatelj! Priatelj!!"*

Bilo kako bilo... moja "nemoć" i "slabost" su u tim melanholičnim, dugim noćima mrklim od rastanka, ranjivosti i tuđine, postale načinom približavanja pragu Božanske milosti i zagovornicima pred Božanskom prisutnošću, tako da se i sada čudim kako sam uspio pobjeći za nekoliko dana i izvan očekivanja prevaliti razdaljinu koju je nemoguće u hodu preći za manje od cijele godine, a nisam poznavao ni ruski jezik. Umakao sam iz zarobljeništva na čudesan i zapanjujući način zahvaljujući pomoći Allahovoj koja mi je pristigla kao rezultat moje nemoći i slabosti, pa sam stigao u Istanbul preko Varšave i Beča. Tako sam se izbavio iz zarobljeništva s lahkoćom koja izmamљуje čuđenje, jer sam dugačak bijeg ostvario s velikom jednostavnošću i lagodnošću, što ne bi pošlo za rukom ni najhrabrijoj, najinteligentnijoj i najlukavijoj osobi, koja, čak, poznaje ruski jezik."¹

U Daru-l-hikma el-islamijji (Kuća islamske mudrosti)

U Istanbulu je, u znak priznanja, imenovan članom Daru-l-hikmeta² 13. augusta 1918., bez njegovog znanja, gdje se članstvo nije odobravallo osim izuzetnim ličnostima i učenjacima. Među njenim članovima su bili: čuveni pjesnik Mehmed Akif, učenjak

¹ Bediuzzaman je, iskoristivši stanje pometnje nastalo komunističkim prevratima i nemirima, uz Allahovu dž.š. pomoć, ugrabio povoljan trenutak i iskoristio ga za bekstvo iz Kosturme. Došao je do Petersburga, a odatle do Varšave, potom do Austrije odakle se prebacuje vozom do Istanbula.

² To je naučna ustanova u nadležnosti Islamskog mešihata Osmanske države. Historičar Ismail Hakki prenosi da je pitao za objašnjenje svog profesora, Mustafu Sabrija (šejhul-islama) o razlogu priključenja Nursija Daru-l-hikmetu, pa mu je on odgovorio: "Jer je on vrstan u poznavanju Vjerovjesnikovih hadisa." I drugi su to isto naveli kao razlog za priključenje Ustada Daru-l-hikmetu.

Ismail Hakki, poznati mufessir Hamdi Elmali, Šejhu-l-islam Mustafa Sabri, Sa'duddin-paša, i drugi.

Said Nursi nije učestvovao na sastancima Daru-l-hikmeta, jer je osjećao istinsku potrebu da se odmori nakon onolikih patnji koje je pretpio u danima zatočeništva. Kako je njegovo odsustvovanje učestalo, uputio je zahtjev za razrješenje od ovog članstva.

U tom periodu, vlada mu je odobrila platu, a on nije uzimao odatle osim tek toliko da se izdržava, a za ostatak je štampao neke svoje *Poslanice* i naredio da se besplatno distribuiraju muslimanima.

Njegov bratić Abdurrahman, koji je s njim živio u tom periodu, u pismu koje je poslao svome amidži Abdul-Medžidu, kaže:

– Zbunjen sam stanjem mog amidže Saída, u meni je ugasio sve dunjalučke nade. Napisao je brojne knjige i jednom me pozvao rekavši: 'Idi i pozovi mi upravnika izvjesne štamparije'. Otišao sam, a kad je predao svoja djela upravniku, reče mi: 'Abdurrahmane! Donesi mi novac koji si uštedio, i isplati ga gospodinu upravniku.' Učinio sam šta je htio, a kad je upravnik otišao, moje oči su se ispunile suzama, ali sam se počeo tješiti riječima:

– 'Ove će se knjige štampati i prodavati, a novac će se povratiti i ja ću ga sačuvati.' Međutim, nakon nekoliko dana, ponovo me je poslao da pozovem upravnika. Ovog puta je rekao upravniku: 'Molim te da na mojim knjigama staviš natpis da se distribuiraju besplatno islamskom Ummetu.'

– Kad je upravnik izašao, osjetio sam da se duhovna veza koju sam osjećao prema svom starom amidži pokolebala, i nisam se uspio savladati da ne zaplačem. Rekoh mu: 'Amidža! Novac sam čuvao da podignem našu kuću koju je razorio rat, a sad si mi ubio tu nadu... Je li to dozovoljeno?'

– Amidža se osmijehnuo govoreći mi:

– Sine... Abdurrahmane! Vlada nam je davala veliku platu, a meni je dozvoljeno iz nje uzeti samo onoliko koliko je nužno; a što pređe preko toga, obavezan sam vratiti u Bejtu-l-mal. Zato sam ja to vratio muslimanima i ne vjerujem da ćeš to razumjeti, ali znaj da će ti Allah, ako htjedne, dati kuću na bilo kojem mjestu ove domovine.

Glasnik osvješćenja

Kad su jedna za drugom uslijedile teškoće i porazi osmanske države, armije kolonijalnih sila su se umiješale u Turskoj i potpisan je sporazum u Sevru. Said Nursi je osjećao ove udarce kao da ga pogađaju u srce:

Osjećao sam ove udare na islamski svijet kao da su usmjereni u najdublje dubine mog srca.

O drugom periodu u svome životu piše:

Vratioši se iz zarobljeništva, stanovao sam s bratićem Abdurrahmanom u palači navrh Čamlidže u Istanbulu. Taj život koji sam živio mogao bi se nazvati idealnim u dunjalučkom smislu, u poređenju sa drugima; zato što sam se ja izbavio iz zarobljeništva, a sredstva za širenje znanja su mi bila dostupna u Daru-l-hikma el-islamijji,¹ što je sasvim odgovaralo mojoj naučnoj oblasti dok su me popularnost, dobar glas i naklonost prema meni okruživali u mjeri u kojoj to ne zaslužujem. Stanovao sam u najljepšem dijelu Istanbula, Čamlidži, i sve mi je bilo kako se poželjeti može, budući da je moj bratić, Abdurrahman – Allah mu se smilovao – bio sa mnom, a on je krajnje inteligentan i domišljat, te je ujedno bio i učenik i požrtvovan uslužitelj i pisar, tako da sam ga smatrao svojim duhovnim sinom.

I dok sam se osjećao kao najsretniji čovjek na svijetu, pogledao sam u ogledalo i vidio sijede dlake na glavi i u bradi. Poče se ukazivati ono

¹ To je bila najviša akademska institucija pod nadzorništvom Islamskog mešihata u Osmanskoj državi (prev. na arapski).

osvještenje koje sam ranije osjetio u zarobljeništvu u Kosturmi. Ja se dadoh u duboko razmatranje i razmišljanje usredsredivši se na ta stanja za koja sam se vezao srcem i smatrao ih središnjom tačkom dunjalučke sreće. I kad god bih pogled usmjerio na bilo koje stanje ili razlog, uvidio bih kako je on isprazan i varljiv, i kako ne zasluži da se na njemu zadržava niti uz njega veže. Uz to, u to sam vrijeme naišao na nevjernost i gubitak jednog bliskog prijatelja, kojeg sam smatrao jednim od najprisnijih prijatelja, neočekivano i na jedan nezamisliv način... Sve to je dovelo do odvratnosti i razočarenja u dunjalučki život, te rekoh svome srcu:

Zar sam ja potpuno obmanut? Vidim mnoge koji na naš život, koji je iz ugla zbilje vrijedan sažaljenja, gledaju blagonaklono; pa jesu li svi ti ljudi obuzeti ludilom? Ili sam samo ja na putu da poludim, jer te dunjalukom zavedene ljude smatram luđacima i lunaticima?"

Bilo kako bilo..., snažno osvještenje koje sam doživio usljed starosti navelo me je da prvenstveno uvidim nestalnost svega za što se vezujem; sve su to stvari podložne nestanku i prolaznosti! Zatim se okrenuh prema sebi i vidjeh da sam krajnje bespomoćan!.. Kod toga se moj duh, koji želi vječnost i koji je zaljubljen u prolazne stvari zamišljajući ih da su vječni, izdera iz svih svojih dubina: "Ako sam tjelesno prolazan, kakvoj koristi se mogu nadati od ovih prolaznih, i ako sam nemoćan, šta mogu očekivati od bespomoćnih?.. Mojoj bolesti nema lijeka, osim kod Neprolaznog Vječnog, kod Bespočetnog, Moćnog". I počeh tragati i izučavati...

U ovom periodu, dok su snage engleske kolonijalizacije okupirale Istanbul, 16. marta 1920. godine, Bediuzzaman je napisao svoju knjigu *El-Hutuvatu-s-sitte* (Šest koraka) i počeo je tajno distribuirati uz pomoć svojih učenika i prijatelja...U toj knjizi Bediuzzaman, žestokim i strahovitim jezikom napada Engleze i nepobitnim dokazima, opovrgnuvši njihove argumente, otklanja nedoumice koje su u to vrijeme bile isprovocirane. On pažnju muslimana usmjerava na njihove ambicije i bori se protiv

očaja koji je ovladao mnogim dušama, te radi na jačanju njihove odlučnosti.

U nizu zavjera protiv islama, Englezi su putem anglikanske crkve uputili šest pitanja islamskom Mešihatu da u šest stotina riječi odgovori na njih. Mešihat je ova pitanja proslijedio Bediuzzamanu. Njegov odgovor je bio:

Ne sa šest stotina riječi, ni sa šest riječi, a niti jednom riječju, odgovorit ću jednim pljuvanjem u lice tog drznika. Jer, u momentu kada nam je ta država, vidite i sami, zgazila nogom pod grlo, njen svećenik se drznuo da nam postavlja pitanja, stoga, kao odgovor na njegovo pitanje, potrebno je samo pljunuti mu u lice. Rekao sam: 'Pljunite u nemilostivo, bezdušno lice tom zulumčaru!'

Fetva

Pokret otpora protiv strane okupacije započeo je u Anadoliji, pa je šejhu-l-Islam Abdullah-efendija, pod pritiskom engleskih kolonijalizatora, izdao fetvu protiv ovog pokreta i njegovih izvršitelja, ali je ubrzo sedamdeset šest muftija, trideset šest alima i jedanaest zastupnika, izdalo protufetvu, podržavajući taj pokret i potičući na borbu protiv okupatora. Bediuzzaman je bio jedan od tih alima, izjavivši:

Fetva koja je donesena u Mešihatu i Direkciji, pod pritiskom Engleza i po njihovom nalogu, jest nevažeća, i nije dozvoljeno pokoriti joj se. Jer, oni koji su se podigli u otporu protiv neprijateljske okupacije ne mogu se smatrati pobunjenicima. Stoga je obavezan opoziv ove fetve.

S Mustafom Kemalom

Zahvaljujući popularnosti Bediuzzamana zbog svog neprijateljstva prema okupatorima, pozvan je u Ankaru – središte

pokreta otpora – od strane Mustafe Kemala, kako bi im se priključio, ali je on odbio taj poziv, govoreći:

Ja se želim boriti na najopasnijim položajima, a ne iza rovova, a smatram da mi je ovo mjesto opasnije od Anadolije.

Poziv je ponovljen, pa je otišao tamo 1922. godine pred Kurban-bajram, gdje mu je na stanici priređen svečan doček. Međutim, nije bio mnogo sretan u Ankari, jer je, na veliku žalost, primjećivao da većina zastupnika ne obavlja namaz, kao i da su postupci i ponašanje Mustafe Kemala u suprotnosti s islamom, što ga je puno razalostilo. Stoga se 19. 01. 1923. godine odlučio na štampanje proglasa koji sadržava deset tačaka, a namijenjenog zastupnicima. Savjetuje ih i podsjeća na islam, započevši sa:

O vi zastupnici! Bit ćete proživljeni jednog Velikog dana.

Rezultat ovog proglasa koji je podijeljen među zastupnicima, a za čije se proglašenje zauzeo general Kazim Karabekir (prvi zapovjednik pokreta otpora) bio je da se blizu šezdeset zastupnika popravilo u vjeri i obavljalo namaz, tako da je mesdžid u zgradi sjedišta bio nedovoljan za one koji su obavljali namaz, te su prešli u veću prostoriju.

Mustafa Kemal nije bio zadovoljan ovim proglasom, te je pozvao Bediuzzamana i među njima se desila žestoka prepirka. Između ostalog Mustafa Kemal je rekao:

– Nema sumnje da nam je potreban cijenjen učitelj poput tebe; ovdje smo te pozvali da se okoristimo tvojim značajnim idejama. Međutim, prvi posao koji si za nas poduzeo je priča o namazu. Prvi tvoj napor ovdje bio je unošenje razdora među članovima Vijeća.

Bediuzzaman mu je odgovorio, nasamo, upirući u njega prstom:

– Paša... Paša... Najveća stvar koja se ističe, nakon imana, jest namaz. Onaj koji ne klanja je izdajnik, a njegova šerijatska pozicija je da bude odbačen...

Zato je Mustafa Kemal razmišljao da ga udalji iz Ankare pod izgovorom naimenovanja glavnim vaizom za istočne pokrajine, uz izuzetno veliku platu, ali je Said Nursi odbio taj zadatak.

Njegova djela

Vidljivo je u ovom periodu, tj. nakon dolaska iz zarobljeništva i za vrijeme boravka u Istanbulu, kao i perioda u Ankari, da je pisao poslanice i knjige na dva jezika, turskom i arapskom.

Prvo što je napisao na arapskom bilo je djelo *Išaratu-l-i'džaz* (Ukazi čudotvornosti); zatim godine 1921. *Kizil I'džaz fi-l-mantik* (Pribilješke o logici). A u Ankari: *Zejlu-l-zejl*, *El-Hubab* i drugi dijelovi *Mesnevi-i Nurije*.

A na turskom jeziku, 1923. godine izdao je *Sunuhat* (Biseri mudrosti). Do 1921. je već bio izdao slijedeće poslanice: *Rumuz* (Simboli), *Išarat* (Znakovi), *Tulu'at* (Ukazanja), *Lemaat* (Odsjaji), *Šua'at* (Zračci) u kojima opisuje Vjerovjesnika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i piše o spoznaji Allaha, Visok je i Uzvišen.

U ovim je poslanicama naveo nepobitne dokaze postojanja Allaha i njegove Jednoće, obrušivši se na talas sumnji, bezvjerstva, udaljavanja od vjere, koji su se pojavili u sredinama zavedenim Zapadom. To stanje opisuje u uvodu *Poslanice o prirodi*:

قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَفِي اللَّهِ شَكٌّ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

“Govorili su im njihovi poslanici: Zar ima sumnje u Allaha, Stvoritelja nebesa i Zemlje?!” (Ibrahim: 10)

Pozvan sam u posjetu Ankari godine 1338. (1922.) i bio svjedok radosti i slavlja vjernika zbog sloma Grčke pred islamskom vojskom, ali sam zapazio – u valu tog slavlja – i strahovito bezvjerje kako nadire pokvareno i podlo, i uvlači se svojim iskvarenim shvatanjima u čvrsto vjerovanje mu'mina, da bi i njega iskvarilo i zatrovalo. “Teško meni”, povikah. “Ova aždaha će nasrnuti na imanske šartel!”

Tražio sam pomoć od Allaha, dž.š., i zaštitu u utvrdi gornjeg ajet-i kerima, od ove užasne pogibelji što nastoji ispriječiti se pred načelima vjere. Napisao sam čvrst i britak dokaz koji obezglavljuje to bezvjerje, u jednoj poslanici na arapskome jeziku, a njene sam smislove i ideje crpio iz svjetla ovog ajet-i kerima, kako bih potvrdio neospornost postojanja Allaha, dž.š., i očiglednost Njegove jednoće. Štampao sam je u štampariji Jenigun u Ankari. Međutim, nisam primjećivao učinak tog čvrstog dokaza u odupiranju raskolničtvu i zaustavljanju njegovog napredovanja i uvlačenja u shvatanje ljudi. Razlog tome je bila njegova izrazita kratkoća i uopćenost, pored malobrojnosti poznavalaca arapskoga i rijetкости ljudi zainteresiranih za njega u to vrijeme. Tako se, na veliku žalost, zabluda ateizma proširila i zarazila redove masa, što me je prisililo na ponovno pisanje te poslanice i njezinih dokaza na turskome jeziku, uz još neke razrade i pojašnjenja.

Put u Van 1923. godine

Napustio je Ankaru nakon što je izbliza napipao i predosjetio skrivene i zle namjere koje su prema islamu gajili mnogi ljudi od odgovornosti. Pogodila ga je duboka žalost što ga je dovelo do intenziviranja tehedždžuda, ibadeta i obraćanja Allahu zbog stanja u koje su zapali muslimani. Mnogo vremena je provodio u Vanu, u blizini jedne stare napuštene ruševine na brdu Erek. Boravio je u i'tikafu i povučenosti, kao da ga je Allah pripremao za sučeljavanje s ogromnim nedaćama i razornim olujama koje samo što se nisu sručile na islam. O njemu jedan njegov učenik kaže:

Svake noći je ustajao da obavi salatu-t-tehedždžud; ponekad bih ga vidio kako klanja, pa ne bih mogao zaspati. A kad bi vidio da sam budan, rekao bi mi: 'Kad si budan, hajde dođi i pridruži mi se u učenju dove.' Međutim, ja nisam znao učiti nijednu dovu, pa bi mi rekao: 'Ja ću učiti dovu, a ti ponavljaj za mnom: Amin.'

*Ponekad bih u toku dove zakunjao, a on bi me pogledao i rekao: 'I ja sam bio poput tebe... Ali, povratit ćeš se.'*¹

Ustanak šejha Saida Pirana

U istočnim pokrajinama Turske je planuo ustanak pod vođstvom šejha Saida Pirana, koji je bio šejh nakšibendijskog tarikata i njegov istaknuti vođa među kurdskim lozama. Ustanak je bio usmjeren protiv politike Mustafe Kemala, koji je izazvao gnjev naroda svojim antiislamskim usmjerenjem.

Pred izbijanje ustanka, šejh Said Piran slao je poruke Ustadu Saidu Nursiju, tražeći od njega da mu se pridruži u ustanku protiv vlade u Ankari, ali je on odbio, ne želeći prolijevanje krvi nedužnih muslimana u pokušaju koji je bez nade za uspjeh.

Ovdje bilježimo dijalog koji je tekao između njega i Husejin-paše, čelnika jedne kurdske porodice: Husejin-paša:

– Želim se s tobom posavjetovati o nečemu; moji su vojnici spremni, a spremna je i konjica. Također i oružje i municija. Očekujem od vas naredbu."

Said Nursi:

– Šta to govoriš? Šta namjeravaš učiniti? I protiv koga ćeš ratovati?

Husejin-paša:

– Borit ćemo se protiv Mustafe Kemala.

Said Nursi:

– A ko su vojnici Mustafe Kemala?

Husejin-paša:

¹ Jedan od njegovih učenika, Mustafa Sungur, prenosi: "Ustad je provodio pet sahata svake noći bez izuzetka u učenju dove i ibadetu do svoje osamdesete godine, a nakon toga dva sahata je provodio u noćnom ibadetu, a dove je učio danju."

– Šta da kažem... Oni su vojnici!

Said Nursi:

– Njihovi vojnici su sinovi ove domovine, oni su tvoji rođaci, pa koga ćeš onda ubijati? Koga će oni ubijati? Razmisli... Urazumi se! Ti želiš da brat ubija svog brata...

Husejin-paša:

– Smrt je bolja od ovakvog života.

Said Nursi:

– Šta je skrivio život? Ako ti je dodijao tvoj život, šta su skrivili jadni muslimani?

Husejin-paša (uznemireno):

– Upropastio si mi odlučnost i volju i sad ne znam kako ću stati pred svoju familiju koja očekuje moj povratak. Mislit će da sam se prepaao. Uništio si mi ugled u porodici.

Said Nursi:

– Pa šta i ako ti vrijednost kod ljudi bude nula, a ugodiš Allahu?

Husejin-paša se, nemajući izbora, vratio u svoje mjesto.

Ovo dokazuje da Ustad Said Nursi – uz odsustvo volje za prolijevanjem muslimaske krvi – nije imao pouzdanja u te ljude, u doseg njihove islamske svijesti i u stepen njihovog kapaciteta da zastupaju islam.

Ovaj ga stav, međutim, nije zaklonio od gnjeva vlasti u Ankari kad je režim – nakon sloma pokreta šejha Pirana – započeo hvatanje kurdskih plemenskih starješina i vođa i njihovo prebacivanje i progonstvo u druge gradove, te stavljanje pod prismotru. I mada se Ustad Said Nursi posvetio ibadetu u napuštenim razvalinama navrh brda Van, režim je poslao odred za njegovo privođenje, i pored znanja da porodice iz grada Van, u kojem se nalazio Said Nursi, njegovim utjecajem nisu

učestvovala u pokretu kako je prethodno rečeno.

Hapšenje i progonstvo 1925. godine

Jedinica za privođenje se uspela uz brdo i uhapsila alima koji se bio povukao u ibadet. Prevezli su ga u Istanbul preko Erzuruma i Trabzona, a putovanje je proteklo na sanjkama koje su vukli konji po snegovima što su prekrivali brda te žestoke zime.

U Istanbulu je ostao pritvoren dvadeset dana, kad je izdat nalog za njegovo prebacivanje u grad Burdur, gdje je ostao sedam mjeseci. Sve vrijeme tog boravka proveo je u ibadetu i u pisanju poslanice *Uvod u Nur*, a radi se o lekcijama iz Kur'ana. Kasnije je rukom prepisana i cirkulirana od strane njegovih učenika i simpatizera. Odatle je prebačen u Ispartu, gdje je ostao nekoliko mjeseci.

U Barlu na palubi čamca

Ni ovdje ga nisu ostavili, budući da su izdate zapovijedi o njegovom progonstvu u udaljenu oblast Barla.

Ševket Demiraj, vojnik zadužen za prebacivanje Ustada Nursija u predio Barla, pripovijeda:

– Bio sam u gradu Egridir kad su me jednog jutra pozvali da dođem u sjedište Gradske uprave. Otišao sam, a tamo su bili kajmakam i komesar žandarmerije sa članovima Gradskog vijeća, kao i jedna osoba s turbanom, četrdesetih godina, u džubbi i ugledne pojave.

Komesar žandarmerije mi se obrati govoreći:

– Slušaj, sine, na tebi je da ovog našeg šejha poznatog pod imenom Bediuzzaman odvedeš u Barlu. Ovo ti je vrlo važan zadatak. A kad ga tamo predaš u stanicu, neka ti se potpišu na službene papire, i zatim nas o tome obavijesti.

Rekoh mu:

– Uredu, gospodine.

Izađoh sa šejhom, a na putu mu rekoh:

– Šejhu naš, ti si mi poput oca, a ovo je zadatak kojim sam zadužen. Molim da mi to ne uzmeš za zlo.

Zatim nastavlja opis putovanja čamcem na jedra i kaže:

– Zrak je bio hladan, zimsko je doba, a vode jezera mjestimično zaleđene. Jedan veslač čamca je probijao led s dugačkom motkom u ruci i tako krčio put jedrenjaku.

Šejh Bediuzzaman nam je počeo dijeliti nešto suhih grožđica i slatkiša. Promatrao sam ga pažljivo i vidio da je potpuno smiren osmatrao jezero i okolne planine.

Pošto je dan bio kratak, vrijeme ikindija-namaza je brzo nastupilo. Htio je klanjati stojeći, pa smo čamac usmjerili prema Kibli. Čuo sam glas koji izgovara:

'*Allahu Ekber!..*' Nikad ranije u svom cijelom životu nisam čuo tekbir izgovoren u takvom strahopoštovanju i skrušenosti; osjetio sam da su nam se naježile dlake na tijelu. Njegovi pokreti i pojava nisu naličili na pojave drugih šejhova koje znamo...

Nastojali smo približno održati pravac upravljen prema Kibli, a kad je šejh završio s namazom, okrenuo nam se govoreći:

– *Hvala vam, braćo moja, ja sam vas izmorio!*

Bio je jedna skromna osoba dobroćudne naravi.

DRUGO POGLAVLJE

Nastanak *Poslanica Nura*

1343. po Hidžri

1926. po gregorijanskom kalendaru

Barla

Stigao je Ustad Said Nursi u svoje progonstvo Barla, na administrativnom području Isparte u zapadnoj Anadoliji, u zimu 1926. godine, gdje je prvu noć proveo u stražarnici policije. Zatim mu je za boravak dodijeljena koliba s dvije sobe koja izranja iz ravnice Barla i njenih vrtova što se pružaju do slatkog jezera Egridir.

Tu, na udaljenosti četiri sahata od grada, i na strani lijepog jezera koje ima dva ostrva u sredini, uzdižu se planine Çamdağ obrasle stablima sanobera (bijelog bora).

U tom periodu Turska je proživljavala mračno doba tiranije, nasilništva, otvorenog i svirepog neprijateljstva prema vjeri, pokušaja gašenja Allahovog nura i borbe protiv Šerijata, sve u ime civilizacije i kulture.

To je doba trajalo nekih dvadeset pet godina, sve do 1950., a urota je bila kovana da se potpuno i iz korijena raskine veza turskog naroda s islamom. Kad su uvidjeli težinu toga, isplanirali su da nadolazeću generaciju odgoje na udaljenosti od islama, tako što će isušiti sve izvore koji su njen duh i razum napajali islamom i njemu prirođenim principima.

Zabranili su predavanje vjeronauke u školama, arapsko pismo zamijenili latinskim alfabetom, objavili sekularizaciju u državi, ustanovili sudove koji su sijali stravu i teror u državi svom dužinom i širinom, jer su podigli vješala za muslimanske učenjake i sve koji su u duši prigovarali vladajućem režimu.

U lancu nasrtaja na islam je i hapšenje Ustada Bediuzzamana Saida Nursija, pobožnog alima koji se bio posvetio ibadetu, i njegovo progonstvo u Barlu, mali i osamljeni gradić, kako bi u narodu oslabilo sjećanje na njega i njegov utjecaj, prekrrio ga zaborav i presušio ovaj obilni islamski izvor.

Međutim, Allah Uzvišeni je htio da ovaj gradić bude ishodište emisije islama koja će kasnije obasjati sve krajeve Turske, te njegova ekspanzija zahvatiti svako selo, svaku oblast i svaki grad u njoj.

Tamo pred kolibom je bilo malo vrelo – voda je u njemu tekla zimi i ljeti – a i golemo, vitko stablo platana se uzdizalo pred kućom, na čijim su mnogobrojnim i isprepletenim granama cvrkutale hiljade sitnih ptica u proljetnoj i ljetnoj sezoni.

Jedan stolar je skovao drvenu odaju bez svoda, koja je smještena u granje tog visokog stabla. Ustad je u njoj tokom proljeća i ljeta provodio većinu svoga vremena u služenju Allahu, meditiranju, razmišljanju i pisanju *Poslanica Nura* (Risale-i Nur), najčešće sve do jutarnjeg svitanja, tako da stanovnici Barle nisu znali: kad Ustad spava?! Kad ustaje?! I niko ne bi naišao pored stabla u tišini noći, a da ne bi čuo duboko šaputanje učenjaka u ibadetu i tehedždžudu.

U ovom gradiću i u toj kolibi je Ustad Said Nursi proboravio osam i pol godina, u kojima je napisao glavninu *Poslanica Nura*. Stoga je ta kućica bila i prva medresa Nura.

Ustad je uvijek bio narušenog zdravlja i slabo jeo, možemo reći da je cijeli život proveo napola gladan napola sit, jer je cijeli dan živio o maloj zdjeli čorbe s komadićima hljeba. Hrana mu je donošena iz kuće jednog od komšije, a cijenu hrane je uporno plaćao, budući da mu je životni slogan koji je primjenjivao bio da ni od koga ništa ne uzima bez protuvrijednosti. Cijeli život je proveo trošeći ono zlatnih lira što je ranije bio stekao, u štednji i berićetu.¹

¹ Ustad Nursi u *Poslanici o ekonomiji* o sebi kaže:

- Prije devet godina (tj. 1926.), na insistiranje dijela plemenskih starješina prognanih zajedno sa mnom u Burdur da primim njihov zekat, kako bi me spriječili od zapadanja u bijedu i neimaštinu, zbog neznatnog iznosa novca koji sam imao pri sebi, rekoh tim imućnim starješinama: 'Uprkos tome što je moj novac sitan, ja ipak posjedujem štedljivost i navikao sam da budem zadovoljan, te sam ja mnogo bogatiji od vas.' I odbio sam njihovo višestruko i uporno obavezivanje... Vrijedno zapažanja je da je dio tih koji su mi nudili svoj zekat,

Agenti režima su motrili na Ustada, pratili njegove pokrete i mirovanje u Barli; stoga su stanovnici izbjegavali da mu se približe i razgovaraju s njim. Tako je većinu vremena provodio u kući ili je u proljetnoj i ljetnoj sezoni izlazio u brda Egridira, tamo se izdvajao u samoću navrh brda i među drveće, u razmišljanju i ibadetu.

Izolacija i nostalgija

O ovom periodu, opisujući svoju izoliranost, usamljenost i nostalgiju, kaže:

Dok sam bio u progonstvu, u tom bolnom zatočeništvu, sam, usamljen i izoliran od ljudi, navrh brda Čam¹ koje se uzdiže nad poljima Barle..., tragaو sam za svjetlom u toj izolaciji. Jedne noći, u onom nenatkrivenom sobičku, istaknutom na visoko borovo stablo navrh brijega, starost je učinila da osjetim sve ispremetane nijanse i vrste tuđine – kako je to jasno izneseno u Pismu šestom – u smiraju noći, gdje nema ni traga ni glasa ničemu, osim bolnog zvuka i šuma drveća. Osjetih da mi je taj bolni šum dodirnuo najdublja osjetila i dotaknuo dubine moje starosti i samotinja, te mi starost, upozoravajući, došapnu na uho:

“Dan se izvratio u ovaj sumorni grob, a dunjaluk odjenuo u svoje crne ćefine, pa će se dan tvoga života pretvoriti u noć, a dan dunjaluka preobraziti u noć Berzaha; dan ljeta života će se izopačiti u noć zime smrti.” A moj joj nefs neraspoloženo odgovori:

Da, kako god sam ovdje sam, otuđen od svoga grada i udaljen od svog zavičaja, tako isto i rastanak s mnogim dragim osobama kroz moj životni vijek, koji se primiče pedesetim – a ne posjedujem ništa osim izljeva suza za njima – jeste tuđina koja nadmašuje otuđenost

nakon dvije godine zapao u dug zbog nedostatka štedljivosti, a oni sitni novci su meni bili dovoljni - Allahu hvala - s berićetom u štednji, i sedam godina nakon toga, te mi nije ni podiglo ugled, niti me gurnulo u ovisnost prema ljudima, niti iskvarilo ono što sam uzeo za svoje životno pravilo, a to je neovisnost od ljudi.

¹ To je Džam Dagi (Brdo sanobera), do čijeg vrha hod iz Barle uzima četiri sahata.

od moje domovine... Ja u ovoj noći osjećam samoću tužniju i bolniju od moje samoće na ovom brdu, koje se i samo ispreplelo u samoći i tuzi; moja me starost upozorava na blizinu časa konačnog rastanka sa dunjalukom i svime na njemu.

U toj samoći umotanoj u žalost, i kroz tu tugu koju prožima očaj, počeo sam tragati za svjetlom, za tračkom nade. Odjednom mi upomoć pristiže vjera u Allaha da me okrijepi, ojača i osnaži. Ona mi je dopustila veliku prisnost tako da, i kad bi se nekoliko puta umnožile moje boli i nostalgija, ta bi mi prisnost bila dovoljna da ih prevaziđem.

Prvo poznanstvo

Stanovnici Barle su viđali ovog alima dok je izlazio iz svoje kuće idući prema brdu ili se vraćao s brda u kuću, a da se niko od njih nije usuđivao progovoriti s njim, pošto ga vlast smatra nepoželjnom osobom. Pa zašto upadati u neprilike s vlastima, bez potrebe?! Ali...

Jednog dana, a bilo je ljetno vrijeme, Ustad je izašao iz svoje kuće krećući, po običaju, prema brdu. Vrijeme je bilo vedro, sunce je sijalo, a čim je Ustad stigao na vrh brda, na nebo su se navukli crni oblaci upozoravajući na nadolazak oluje... Zbilja, nebo se ubrzo prolomilo i zasijevalo je, a kiša poče padati u izobilju... Ustad je bio sam na vrhu brda, bez ikakvog zaklona, nije imao gdje umaći od pljuska koji se slijevao, osim drveća koje ni izdaleka nije bilo dovoljno da spriječi njegovo kvašenje. Nakon kratkog vremena, oslabila je silina kiše pa je Ustad ugrabio priliku i okrenuo se nazad u gradić. Bio je moker od glave do pete, a na putu mu se poderala obuća, te je ušao u čaršiju noseći obuću u rukama, gacajući po blatu u bijelim vunenim čarapama.

Blizu jedne česme bila se sastala jedna grupa stanovnika Barle u razgovoru. Bili su svjedoci ovog dirljivog prizora, prizora velikog, poštovanog alima, prognanog iz domovine... samog... napuštenog od svih, kako nosi poderanu obuću u ruci i u

čarapama gazi po blatu, a rubovi odjeće mu već bili ukaljani od blata. Teški se muk nadvio nad svima, u mnogima su se borila dva različita osjećanja, osjećaj želje da mu se požuri u pružanju pomoći, i osjećaj straha od očiju režima koji motri na svaki njegov pokret. Na kraju, jedna osoba iz grupe, po imenu Sulejman, požuri i stiže do njega, uze mu obuću iz ruke i opra je u koritu, zatim ga otprati do kuće i uspe se s njim u sobu.

Ovo je bio početak poznanstva. Siddik Sulejman je ostao dosljedan učenik Ustada, pružao mu pomoć i podršku, i pred njim učio cijelih osam godina. On je bio početna halka u krugu između Ustada i drugih ljudi, tako da se krug počeo malo-pomalo širiti. Ustade je počeo tajno distribuirati svoja djela nazvana *Poslanice Nura*. Kružoci su rasli, a njihovi učesnici se aktivno dali na izučavanje *Poslanica Nura*, njihovo umnožavanje i publiciranje u svim krajevima Turske, snoseći sve posljedice ovog rada; hapšenja, progone i torturu, u dobrom raspoloženju i smirenosti.

Poslanice Nura

Tih sumornih godina islam je u Turskoj proživljavao ogromno potresanje. Rat protiv islama režim je vodio svim propagandnim i informativnim sredstvima kojima je raspolagao i pridobio sve licemjere, ulizice i dindušmane među spisateljima i novinarima, dok su usta islamskih daija bila zapušena, a njima onemogućena odbrana njihovog vjerovanja. Zato su islamski temelji, načela i normativi nailazili na sumnjičavost i poricanje u dušama mnogobrojne omladine koja pred sobom nije imala upravitelja i usmjeritelja. Stoga je Ustade Said Nursi odlučio ponijeti tu veliku obavezu na svojim plećima, i pokušati spasiti iman u Turskoj.

Zaista! Spašavanje imana je bilo to glavno pitanje koje ne trpi odlaganje niti odugovlačenje, niti bavljenje bilo čime drugim. Iz tog razloga on je ispravljao shvatanja onih koji su ga posjećivali, misleći da je on šejh nekog derviškog reda, pa im je govorio:

Ja nisam šejh tarikata, jer sada nije vrijeme za bavljenje tarikatom, nego za spašavanje imana.

Vidimo da je prva poslanica koju je napisao bila *Poslanica o proživljenju*, jer je pitanje proživljenja i postojanje Dana kijameta i Dana proživljenja bilo od strane bezbožničkih krugova predstavljeno kao praznovjerje i mitologija koja je neutemeljena na nekom racionalnom ili naučnom dokazu. U ovoj poslanici je Ustad pojasnio pitanje proživljenja i sakupljanja, nadahnut Lijepim imenima Božijim i navodeći u njoj argumente bliske ljudskom viđenju, iz realnog života; jer čovjekovo spavanje je vrsta smrti, a buđenje vrsta proživljenja. Biljke uvehnu i uginu, a zatim ubrzo ponovo olistaju i procvjetaju... To je novi proces, stalno se ponavlja pred našim očima; pa čemu onda čuđenje proživljenju na Kijametu?!

Nastanak i izdavanje *Poslanica Nura* bila je jedna izuzetna i jedinstvena stvar u historiji savremene islamske da've. To stoga što Ustad Said Nursi nije mnogo svojih poslanica napisao svojom rukom, jer je bio polupismen u smislu "tehnike pisanja", nego je ove poslanice diktirao nekim svojim učenicima u stanju duhovne i osjetilne ključalosti, nakon čega bi se originalni primjerak obrtao među njegovim učenicima koji bi odradili svoj zadatak ručnog prepisivanja. Zatim bi sve ove verzije bile vraćene njemu¹, da bi ih jednu po jednu detaljno pregledao i ispravio eventualne pogreške u prijepisu, a da pred sobom nije imao ni jednu knjigu ili izvor na koji bi se oslonio kod pisanja, osim Kur'ani-kerima. U tome mu je pomoglo ono čime ga je nadario Allah – prodorna memorija i čudesna moć pamćenja.

¹ Abdullah Čavuš kaže: Nakon zalaska napuštao sam selo Islamkoy noseći u torbi poslanice koje je prepisao hafiz Ali, i cijelu noć pješačio dok zorom ne bih stigao u Barlu i vidio Ustada koji me čekao i dočekivao u krajnjoj radosti. Klanjali bismo sabah-namaz zajedno, zatim bih se predao snu... Tako bih slijedećeg dana primio rukopise od Ustada, i napuštao Barlu noću, kako bih stigao u selo Islamkoy i rukopise predao hafizu Aliji.

Pri prvom progonstvu u Barlu.

Nursijevo učilište u Barli i nenadsvođeni sobičak na drvetu
(ispred zgrade) gdje je najčešće provodio vrijeme.

Način izdavanja *Poslanica Nura*

Arapski harfovi su već bili zamijenjeni latinicom i bilo je zabranjeno štampanje i izdavaštvo po njima, a i štamparije su bile zatvorene. Tako je prepisivanje rukom i u tajnosti bio jedini način i postupak za izdavanje pisanih djela jednog prognanika i čovjeka pod prismotrom, pred kim su bile zatvorene sve mogućnosti pisanja i objavljivanja, a posebno jer je on težio – insistirajući na pisanju arebicom – njenom očuvanju od zometanja i zaborava.

Kako su se halke učenika počele širiti i poslanice počele pristizati u obližnja sela i krajeve oko Barle, ruke su se potajno otimala za njima i iščitavale ih, proturale ih čak i do udaljenijih gradova, gdje su počele osvajati nova srca i duše žedne upute i svjetla u toj izgorenoj i mrklo tamnoj pustari.

Režim je počeo proganjati učenike Nura, upadati u njihove stanove, pretraživati kuće. Ova su maltretiranja učenici primali otvorenih grudi i s nepokolebljivim uvjerenjem da je izdržavanje zatvora najmanje što mogu dati kao doprinos imanu, i da to nije ništa drugo do jedna "Jusufovska medresa", kako je nazivao Ustad, nadahnut iz ajeti-kerima iz sure *Jusuf*:

"I Jusuf osta u tamnici nekoliko godina."

Desetine, pa stotine, a zatim hiljade učenika Nura, muškaraca i žena, bacili su se na prepisivanje *Poslanica Nura*, satima, danonoćno; neki su od njih čak proveli i po sedam godina a da nisu napustili kuću, uneseni u taj posao.

Žene na stazi Nura

U ovoj kampanji žene su sudjelovale aktivno i svesrdno. Djevojke koje su znale pisati i prepisivati, a i one koje to nisu znale, oponašale su rukopis i prepisivale, tj. pisale na način uklesa i kopiranja. Neke žene su i došle kod Ustada Saida Nursija, rekavši mu:

– Ustadu naš, mi smo – kako bismo učestvovali u službi *Poslanica Nura* – odlučile obavljati dnevne poslove naših muževa, kako bi se oni potpuno posvetili pisanju *Poslanica Nura*.

Dvadeset godina su *Poslanice Nura* umnožavane na ovaj način, a tek nakon toga po prvi put štampane u štampariji. Nije im bilo suđeno da se štampaju na uobičajeni način sve do godine 1956., uz izuzetak *Poslanice o proživljenju*, čiji su dijelovi tajno štampani u Istanbulu posredstvom jednog od učenika Nura.

Novi val

Val neprijateljstva prema islamu bio je u stalnom porastu i otprilike svake godine je donošena nova uredba, odnosno "Nova tekovina", jezikom vladajućeg režima, a to nije ništa drugo do još jedan doprinos obaranju nekog od islamskih načela.

Tako je godine 1932. izdat nalog za zabranu učenja propisanog šerijatskog ezana za namaz u Turskoj, ezana koji je odjekivao stotinama godina širom zemlje. Ezan se počeo učiti na turskom jeziku i to je bio novi udarac koji je ranio srca i rasplakao oči... Gdje je onaj ezan za kojim su čeznula srca i kojem su se pokoravale duše, u poređenju s ovim ezanom koji je nepodnošljiv za srca i neprijatan za uho?!

A u malom mesdžidu u kojem je Ustad Said Nursi klanjao kao imam pred nekim seljanima, ljudi su uporno zahtijevali da se ezan i ikamet unutar mesdžida uče na arapskom jeziku.

Nije dugo potrajalo kad je ova opasna vijest doprijela do ušiju upravitelja oblasti koji je u mesdžidu namjestio zasjedu, tako što je nekolicinu žandara sakrio u mesdžidu u dijelu namijenjenom za žene, kako bi "kriminalce" uhvatili na djelu u momentu počinjenja "zločina".

Ti su seljani po zimskoj žestini natjerani bosonogi da pješače, putem prekrivenim ledom, do Egridira.

Da čujemo jednog od njih – koji je bio mujezin u mesdžidu – kako kazuje svoja sjećanja na ovaj događaj:

– Koliko su nas samo uznemiravali i mučili u pitanju ezana, kad su nam izmislili turski ezan... Bio je jedan učitelj, protivnik šerijatskog ezana – na arapskom – i neki vjerski učenjaci, koji su govorili: obavezno je pokoriti se zapovijedima nadležnih. A ja sam govorio: 'Ja ne poznajem ovu čudnu zvonjavu koja se naziva turskim ezanom; znam da se to kod mene smatra halabukom.'

– Jednog dana su upali u mesdžid Ustada Nursija i uhvatili Abdullaha Čavuša, Mustafu Čavuša, Sulejmana i mene, a rastjerali ostale. Odveli su nas u grad Egridir pješice po snijegu, a tamo nas strpali u zatvor i zabranili svakom da razgovara s nama. Jednog dana su me doveli kod javnog tužioca s kojim su bili vojni oficiri u činu pukovnika i generala. Rekoše mi:

– Po našem čuvenju, ti si ovome čovjeku (misleći na Ustada) dao stotinu dvadeset i pet zlatnih lira. Koliko ste municije kupili za taj iznos?'

Rekoh:

– Turska vlast je slična brodu; a vi ste najbolje upoznati šta se na taj brod ukrcava ili s njega iskrcava. Ustade nema ni topa ni puške, nego želi mir i harmoniju.

On me upita:

– Imaš li djece?

Rekoh:

– Imam.

On reče:

– Ako nisi bio iskren i rekao istinu, očekuje te vješanje.

Rekoh:

– Ova osoba je samo sluga Kur'ana, pa šta bi uradio s topom ili puškom? Njegov top i puška je Kur'an i samo Kur'an.

A kad je zasjedao sud, sudija me upita:

– Ko je taj što je učio ezan na arapskom?

Ja sam odlučio praviti se gluh. Ustao sam mirno, bez odgovora, kao da nisam čuo pitanje.

Sudija se okrenu meni, pitajući:

– Je li tebi ime Sulejman?"

Rekoh:

– Pošto je bila zima, došao sam prije jednog dana.

Sudija:

– Pitao sam kako ti je ime.

– Noćio sam u hanu, gospodine.

Sudija se žestoko rasrdi i osvrtao se vičući:

– Izbacite ovog.

Iz Isparte na robiju

Potom je Ustad godine 1934. prebačen u Ispartu, gdje je ostao mjesecima zaokupljen pisanjem slijedećih *Poslanica Nura: Poslanica o štedljivosti, o iskrenosti, o hidžabu, tri Znaka, o bolesnima, o starima*. Sve su ove poslanice iz *Odsjaja*, dok su *Riječi* i *Pisma* već bili napisani.

Jednog ranog aprilskog jutra 1935. žandarmerijske snage su izvršile napad na Ustadovu kuću i uhapsile ga nakon što su temeljito pretražile svaki dio njegovog skromnog doma. Tog dana je policija upala u kuće stotinu dvadeset učenika Nura iz različitih krajeva, pa su njima i njihovom Ustadu i duhovnom upravitelju Saidu Nursiju stavljeni okovi na ruke i svi su zajedno sprovedeni u zatvor grada Eskişehir, iščekujući suđenje, pod optužbom "formiranja tajnog društva koje se suprotstavlja poretku postojećih vlasti i teži njegovom svrgavanju".

Snage režima su poduzele žestoke sigurnosne mjere cijelom duljinom puta, tako što je vojska u punom naoružanju zaposjela pravac Isparta – Afjon, dok je grad Isparta bio pod vojnom kontrolom.

Optužbe su bile teške, među njima:

1. okupljanje tajne organizacije
2. rad na rušenju kemalističke revolucije
3. obrazovanje sufijskog tarikata
4. podizanje vjerskog morala izdavanjem *Poslanice o hidžabu*.

Ako bi ove optužbe bile potvrđene, njihova kazna bi bila pogubljenje. I zbilja su širili glas po zemlji da će učenici Nura i njihov Ustad biti pogubljeni, s ciljem ubacivanja straha u srca naroda i kao opomenu protiv svrstavanja u redove učenika Nura.

Odsjaji iz zatvorske tmine (Prva jusufovska medresa)

Ustad Said Nursi je stavljen u zatvorsku samicu, i nad njim su vršeni mnogi pritisci, kako bi djelovali na njegov duh i moral, ali je Ustad uprkos pritiscima nastavio pisati *Poslanice Nura*. U tom zatvoru je napisao *Odsjaj dvadeset osmi*, *Odsjaj dvadeset deveti* i *Odsjaj trideseti* zajedno sa *Zračkom prvim* i *Zračkom drugim*. Uz to, mnogi prijestupnici iz tog zatvora su izvršili pokajanje Allahu i počeli slijediti Pravi put.

Duga istraga protiv Ustada i njegovih učenika nije razotkrila ništa na čemu bi se mogla utemeljiti presuda o njegovoj ili krivici njegovih učenika, ali ga je sud osudio na jedanaest mjeseci zatvora zbog njegove *Poslanice o hidžabu*, koja je *Odsjaj dvadeset i četvrti*.

Čuvena odbrana

Ustad se branio pred sudom, uloživši čuvenu odbranu iz koje ćemo navesti slijedeće dijelove:

Poštovane sudije,

Doveden sam ovdje pod optužbom da sam nazadna osoba koja je zloupotrijebila vjeru za remećenje javne sigurnosti. A ja vam kažem:

Sposobnost da se nešto učini ne podrazumijeva da je to učinjeno, niti za to postoji krivica. Druge šibice može zapaliti kuću, ali taj potencijal sam po sebi ne označava prijestup. Moje bavljenje

islamskom naukom ne služi ni za što drugo nego za sticanje Allahovog, uzvišen je On, zadovoljstva, i Bože sačuvaj da posluži cilju mimo toga.

Pitali ste da li sam neko ko se bavi sufijskim tarikatom. Ja vam kažem: ovo je vrijeme za očuvanje imana, a ne za očuvanje tarikata. Mnogi će ući u Džennet a da i nisu pripadali sufijskom tarikatu, ali niko neće ući u Džennet bez imana.

Pitaju: otkuda ti novac za okupljanje naroda oko sebe u zajednici; a ja njih pitam: gdje su vam dokazi po kojima ste utvrdili da sam ja uopće radio na organizaciji ili poduzeo bilo kakvu aktivnost koja iziskuje novac?

Prigovarate govoreći: ja nisam ovlašten za ono čime se bavim; i za obrazovanje postoji direkcija od koje bih u prvom redu morao dobiti dozvolu. Ali ja vam kažem: kad bi se sva kaburska vrata zatvorila, a smrt bila zbrisana iz postojanja, moguće bi bilo da samo vaša ustanova može izdati dozvolu. Ali sve dok svakodnevno trideset hiljada mejita dovikuje zov smrti i stavlja potpis na njenu presudu, znači da ima i drugih funkcija i odgovornosti mnogo važnijih od onoga na što su ograničene vaše ovlasti i sudovi.

Jedna zgoda

U toku istražnog postupka, pretraga učenika Nura i razmatranja dokaza koji ih terete, među dijelovima *Poslanica Nura* naišlo se na pismo na čijem omotu je bilo rukom napisano: "Za Ramazana."

Ko je sad ovaj Ramazan? Gdje radi? Zašto nije do sada uhvaćen? Bez sumnje je važna osoba, jer mu je ime zabilježeno na knjizi! Samo što su svi učenici Nura poricali da znaju za njega; to, dakle, znači da je on jedan od najistaknutijih saradnika Saida Nursija. Izdati su strogi nalozi za pretaživanje svih obližnjih sela i gradova i premetačinu svake kuće u potrazi za tom opasnom osobom, Ramazanom.

Konačno su u jednom udaljenom selu nabasali na nekog prostog seljanina, koji nije znao ni čitati ni pisati, s imenom Ramazan. Ovaj jadnik je uhapšen i u lancima okovan sproveden pod pojačanom pratnjom u zatvor Eskişehir. I mada se siromah toliko zaklinjao da ne zna ni čitati ni pisati, da u svom životu nije vidio nijednu od *Poslanica Nura*, i da se nikad nije susreo s Bediuzzamanom Nursijem, ipak su se svi njegovi prigovori i pokušaji raspršili u vjetar.

U zatvoru je proveo puna dva mjeseca, sve dok jedan od vještaka nije istražio taj rukopis i pokazalo se da razrađuje post, njegove norme i svrhu u mjesecu ramazanu.

Progon Bediuzzamana u Kastamonu

Nakon što je u zatvoru Eskişehir odležao teških jedanaest mjeseci, Bediuzzaman je protjeran u grad Kastamonu, u proljeće 1936. godine. Tu je sproveden do policijske stražarnice, u kojoj je proveo period od tri mjeseca. Nakon toga je prebačen u kućicu koja se nalazila neposredno ispred stražarnice kako bi bio pod stalnom prismotrom. Kuća se sastojala iz dvije etaže: u prizemlju je bila šupa za ogrjev, a na spratu bile su dvije prostorije. Bediuzzaman je sam plaćao zakupninu kuće.

U Kastamonu je Bediuzzaman proboravio sedam godina, u toku kojih je nastavio pisati *Poslanice Nura: Zračak sedmi*, poslanicu *Najveći Znak*, a isto tako i *Zračak treći – Poslanica o munadžatu* – i *Zračak četvrti*, *Zračak šesti*, *Zračak osmi* i *deveti* s prijepisom *Zračka petog*.¹

¹ *Zračak četvrti* je razrada ajeta "Dovoljan je nama Allah i divan oslonac", a *Zračak peti* je vezan za predznake Sudnjeg dana, nered Dedždžalov i sufjanijski, dok je *Zračak šesti* razrada smislova "Ettehijjatu lillahi".

Pismonoše Nura

U ovom periodu se Bediuzzaman nastavio dopisivati sa svojim učenicima različitim sredstvima izbjegavajući oči što su motrile na njegovo kretanje. Pisma su prenošena kriomice, zatim prepisivana ručno, a onda rasturana po selima, oblastima i obližnjim gradovima. Ovim je uspostavljena veza pismonoša Nura, čiji je zadatak bio ograničen na raznošenje pisama od sela do sela, od grada do grada, a također je organizirano i usavršeno pitanje prepisivanja poslanica. Ima učenika koji su sami prepisali više od hiljadu poslanica, i na taj način su *Poslanice Nura* prepisane u šest stotina hiljada primjeraka. Postepeno su se raširile svim krajevima Turske, obznanivši da je nemoguće ikada ugasiti svjetlo islama. Zatim su ove poslanice, koje obuhvataju složene oblasti iz vjerovanja, pobijanja iskrivljujućih nedoumica oko Poslanikovih hadisa, i mnoge iz teorije pozivanja ka Allahu (da'va), sabrane pod naslovom *Prilog iz Kastamona*.

Pokajanje alkoholičara

Bediuzzaman je izlazio iz svoje kuće, šetao obližnjim ravnica i brdima, a često se peo i na spomen kulu Kastamonu, sjedio tu u razmišljanju, zauzet ispravljanjem ili pisanjem *Poslanica Nura*. Vlasti su osmatrale i pratile njegovo kretanje.

Jednom prilikom, dok je sjedio na zidu kule, naišla je tu jedna pijana osoba koja se teturala u hodu, krećući se putem koji je vodio u javne kuće. Pijanac se primakao zidu na kojem je sjedio Bediuzzaman i stao kao u mjestu ukopan, ne zakoračivši ni naprijed ni nazad, podižući glavu naviše, prema uvaženom alimu, odjenutom u bijelu odjeću. Bediuzzaman mu se na trenutak okrenu, zatim mu se osmijehnu, nazva mu selam i reče:

– Vрати se, brate... Ne idi tamo! Vрати se, okupaj se, pokaj se Allahu i počni klanjati namaz.

Ovaj glas ispunjen ljubavlju i nježnošću djelovao je na srce pijanca, a nije ni osjetio da mu se suze slijevaju niz obraze, zatim ga spopade navala plača, dok se vraćao kući. A čovjek iz sigurnosti zadužen za praćenje Bediuzzamanovih kretnji, uzbunio se i pohitio do pijanca, uhvativši ga za okovratnik i vičući mu u lice:

– Govori mi brzo, odgovaraj brzo: šta ti je rekao onaj?!

Susret s valijom

Bediuzzaman je bio pod stalnim nadzorom gradskog poglavara (valije) Kastamona, a Avni Dogan i Midhat Altioak bili su najžešći od svih valija i najviše ga uznemiravali. Tražili su bilo kakav povod za to.

Budući da je Bediuzzaman zadržao svoju odjeću i turban, protivno Zakonu o nošnji, valija Midhat Altioak ga je pozvao u svoj kabinet. Bediuzzaman je došao u kabinet opkoljen policajcima, a bio je uznemiren, jer izgleda da mu je putem jedan od njih pokušao smaknuti turban. Ušao je u valijinu sobu, rekavši mu nasamo:

– Slušaj, Midhate, samo je jedna tanka prepreka između nas i smrti od koje strahujete; a kad i nju pređemo, neće biti ništa čega bi se plašili. Zato poduzmi koju god hoćeš od vaših zakonskih mjera.

Lice valije se zacrveni, zaprepasti se i ostade bez riječi, te s velikom mukom njegovi prsti dohvatiše zvonce postavljeno na njegovom stolu da ga pritisne i dozove svoje ljude kako bi Bediuzzamana odveli kući. A nije se ni usudio, i pored toga što je valija i čuven po okorjelosti i surovosti, zatražiti od Ustada da promijeni svoju odjeću.

Sa školskim učenicima

Tih mračnih godina, vjerska nastava je ukinuta u školama, kao što su ukinuti i pojmovi Stvoritelj, Gospodar, Allah, Uzvišeni... iz školskih udžbenika. Umjesto njih su umetnute riječi "priroda", "evolucija", "patriotizam", "nacionalnost"... i druge. Shvatanje Boga i ideja o Stvoritelju su izopćeni iz uma, a rašireno shvatanje da je vjera u Uzvišenog Allaha jednaka neznanju, kao i da je jedan od znakova kulture i znanja poricanje Allahovog postojanja.

Tako su destruktivni elementi radili na rušenju vjere u Allaha u dušama mlade generacije, i kod nje izazivali zbunjenost. Uvaženi Abdullah Yegin, autor *Novog riječnika*, govori o toj svojoj zbunjenosti dok je bio učenik srednje škole. On kaže da njegovi nastavnici apsolutno nisu govorili o Allahu, pa su on i njegov prijatelj po imenu Rifat, otišli u posjetu Bediuzzamanu:

– Ja i moj prijatelj Rifat smo ga redovno posjećivali, pa nam je govorio o važnosti imana, o Jednoći Allaha, o tome da čovjek nije stvoren da živi bez ikakvih smjernica. Nakon svake posjete osjećali bismo se kao preporođeni, a duše su nam se nadimale od sreće, radosti i ushićenja.

Bediuzzaman je osjetio nužnost pisanja o ovom osjetljivom pitanju, što bi bilo sredstvo izbavljenja hiljada i stotina hiljada isfrustriranih mladića i novih generacija koji traže svjetlo za svoje srce i uputu za dušu. U predgovoru ove poslanice, Bediuzzaman kaže:

U Kastamonu mi je došla grupa srednjoškolaca govoreći:

'Upoznaj nas s našim Stvoriteljem, jer naši nastavnici nam nikad ne spominju Allaha!'

Rekao sam im slijedeće: Svaka od nauka koje vi izučavate ukazuje na Allaha, i sebi svojstvenim jezikom neprestano govori o Allahu, tako nas upoznaje sa tim Plemenitim Stvoriteljem. Pa vi poslušajte šta kažu nauke, a ne njihovi predavači.

Naprimjer: Jedna ogromna apoteka gdje su u svakoj bočici vitalni lijekovi i preparati, koji su u njih vagani preciznim vagama i u preciznim omjerima, pokazuju nam da iza toga stoji neki razboriti farmaceut i vrsni hemičar. Isto tako, apoteka Kugle zemaljske, koja sadrži više od četiri stotine hijada oblika života – biljnih i životinjskih vrsta – a svaki od njih je ustvari staklenka preciznih hemijskih preparata i bočica čudesnih živih smjesa, ukazuje, čak i slijepcu, na svoga Mudrog, Uzvišenog Apotekara, i daje predstavu o svom Plemenitom i Uzvišenom Tvorcu u srazmjeru sa svojom usavršenošću, uređenošću i veličinom, kao i o domenu njihovih odnosa, analogijom one čaršijske apoteke, prema kriterijima medicinske nauke koju izučavate. (Zračci)

Nova optužnica i još jedno suđenje

Pokret Nura bio je u stalnom porastu i neprekidnoj aktivnosti, koju su pogonili žarka želja i iman u srcima, i nikakva taktika režima nije uspijevala u podizanju brane pred ovim pokretom i zaustavljanju njegovog napredovanja i razvoja. Međutim, još jednom je pred time, kao sredstvo, upotrijebila suđenje i robiju.

Tako je 31. augusta 1943. godine – dok je Ustad Bediuzzaman bio pogođen žestokom groznicom – kao rezultat trovanja od urote tajne policije – policija upala u njegovu kuću i sve prevrnula, ali nije pronašla ništa osim nekolicine poslanica koje se bave pitanjima imana, Ahireta, moralnosti... i drugo.

Osamnaestog septembra te godine, policija je ponovo izvršila upad, u nadi da će pronaći bilo kakav inkriminirajući dokaz, koji bi im omogućio privođenje Bediuzzamana pred sud. Iako nisu pronašli ništa osim nekih knjiga spomenutog sadržaja, sproveden je u pratnji policije u Ankaru zajedno sa stotinu dvadeset i šest učenika Nura pokupljenih iz različitih gradova.

A optužnica protiv Bediuzzamana i njegovih učenika glasila je kao i prethodne:

Osnivanje tajne organizacije, huškanje naroda protiv sekularnih vlasti, pokušaj svrgavanja režima, te nazivanje Mustafe Kemala imenima 'dedžđal' i 'sufjan'.

Dostava poruke je obaveza

U Ankaru je Bediuzzaman prevezen nekim od sredstava javnog prijevoza krajem mjeseca ramazana, u danu žestoke vrućine čiji je pritisak bio težak za alima koji je imao sedamdeset godina i koji je postio, ali on čak ni na putu nije zaboravio ispuniti zadatak dostave poruke i upute, nego se okrenuo svom čuvaru govoreći mu:

– Možete li gospodinu vozaču signalizirati da zaustavi vozilo? U vjeri nema prisile, ali ja bih imao neke savjete koje želim uputiti putnicima.

Vozač zaustavi vozilo, a Bediuzzaman se okrenu prema putnicima uz obraćanje:

– Ova je noć, po svemu sudeći, Lejletu-l-kadr. Sevap za učenje Kur'ani-kerima u običnim danima je deset dobrih djela za svaki proučeni harf Kur'ana, a u danima ramazana hiljada. A u Lejletu-l-kadru je trideset hiljada dobročinstava. Kad bi vam neko ponudio pet zlatnih lira da obavite neki posao, zar ne biste željeli zaraditi ih?

Putnici odgovoriše:

– Da... mi bismo to željeli...

A on im reče:

– Onda nek svaki musliman među vama prouči suru *Fatiha* jedanput, suru *Ihlas* tri puta i *Ajetu-l-kursiju* jednom, to će vam biti ušteđevina za vaš vječni život.

A kad bi u putu nastupilo vrijeme iftara, vozilo bi stalo da Ustad Bediuzzaman iftari s putnicima i zajedno s njima klanja akšam-namaz.

Načelnik Ankare izvršava samoubistvo

U Ankari ga je potražio valija Nevzat Tandogan, te je među njima potekla rasprava o njegovom izgledu, budući da ga je valija htio silom natjerati na promjenu nošnje. Ustad Bediuzzaman mu je odvratio da je on jedan samotnjak i da se Zakon o nošnji ne odnosi na njega, te da se ovaj turban ne skida osim zajedno sa glavom, pokazujući prema vratu!

Jedan ukaz Božijeg određenja koji poziva na razmišljanje je, da je taj tvrdičavi valija, koji je izgovorio bolne i ponižavajuće riječi protiv Ustada, izvršio samoubistvo 9. jula 1946. godine, ispalivši sebi metak u sljepočnicu.

Zatvor Denizli (Druga jusufovska medresa)

Iz Ankare je Ustad poslan u Ispartu, a odatle u grad Denizli, gdje je smješten u zatvor. Kad su vlasti izvršile formiranje komisije za vještačenje *Poslanica Nura*, kako bi utvrdili da li one sadrže političke teme ili bilo šta iz gore spomenute optužnice, Ustad je uložio prigovor na tu komisiju za koju je smatrao da je sastavljena od laika, nekompetentnih da daju mišljenje o njegovim poslanicama, rekavši:

Ovi stručnjaci – koji apsolutno nemaju stručnosti – nisu mjerodavni za vještačenje Poslanica Nura. Zahtijevam zato da se obrazuje visoka komisija u Ankari sastavljena od učenjaka. A ako bi bilo nužno, nek se uključe i eksperti i znanstvenici iz Evrope da istraže ove poslanice, pa ako u njima pronađu bilo šta podložno kažnjavanju, bit ću zadovoljan tom kaznom.

I zbilja, vlasti su obrazovale drugu komisiju sastavljenu od učenjaka i eksperata. Oni su obavili izučavanje i vještačenje svih *Poslanica Nura*, a rezultat je bio da nisu u njima naišli ni na šta što bi zahtijevalo tužbu. U njihovom izvješću se navodi:

– Bediuzzaman ne posjeduje politički utjecaj, kao što ne postoji bilo kakav dokaz da on osniva sufijski tarikati ili formira bilo kakvu organizaciju. Sve teme koje je obradio kreću se oko naučnih i vjerskih pitanja i one su jedan tefsir Kur'ani-kerima...

Bediuzzaman je proboravio devet mjeseci pritvoren u samici zatvora Denizli, a i njegovi učenici su bili zatvoreni u istom zatvoru. U zatvoru su dvojica od njih preselili na Ahiret, a bili su mu jedni od srcu najpriraslijih. U toku robijanja u zatvoru Denizli napisao je poslanicu *Plodovi stabla imana*, koju je ispisivao na listićima papira te ih stavljao u kutiju od šibica, a onda potajno dobacivao učenicima kroz prozor svoje ćelije i oni bi je po običaju prepisivali.

Veličanstvena odbrana

U vremenu pritvora je Viši krivični sud održao nekoliko zasjedanja u postupku, i Bediuzzaman je pred tim sudom uložio briljantnu odbranu. Ovdje ćemo navesti jedan njen dio:

– Da... Mi jesmo jedna organizacija, a to je organizacija koja u svakoj epohi obuhvata tri stotine pedeset miliona članova koji joj pripadaju. Oni svakodnevno pet puta – obavljanjem namaza – izražavaju svoju krajnju povezanost sa Vrhovnim statutom te organizacije i stalno se utrkuju u pružanju pomoći jedni drugima, u smislu Božanskog načela, a to je:

اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ اِخْوَةٌ 'Zaista su mu'mini braća'

– Mi smo, dakle, članovi te veličanstvene i svete organizacije, i naš je zadatak upoznati braću mu'mine s Kur'anskim istinama, na jedan naučan i temeljit način. To je naša saradnja na oslobađanju od vječne tamnice koja nam prijeti.

– S kojim pravom možete obustaviti pokret *Poslanica Nura* ako je on pojam služenja istinama Kur'ana, a Kur'an je stvarnost povezana s Velikim Aršom Uzvišenog Allaha?

– Ovaj svoj iskaz ja ne upućujem samo članovima ovog vijeća, nego i onoj urotničkoj skupini u Isparti. Čudim se kako mogu ljudi koji međusobno razmjenjuju kur'anski pozdrav, njegov proglas nadnaravnosti (mudžize), biti optuženi za pripadništvo politici i tajnim organizacijama?! A jednom smutljivcu kakav je doktor Duzi daje se za pravo da drsko i tvrdoglavo kleveće Kur'an i njegove istine, a zatim se to smatra svetinjom, jer je navodno sloboda mišljenja i uma; zar je to sloboda mišljenja i uma...?

– A svjetlo Kur'ana koje odbija sve osim da zrači srcima miliona muslimana koji održavaju vezu s njegovim Vjerozakonom, ono predstavlja opasnost i ka njemu su usmjerene sve moguće uvrede, psovke i parole...

– Upitali su me tu: 'kakvo je tvoje mišljenje o republikanskom poretku?' Odgovorio sam im: Iz mog životopisa koji imate, možete se uvjeriti da sam bio pobožna osoba i pobornik republikanskog poretka. Bilo je to prije nego što ste svi vi, izuzev predsjedavajućeg suda koji je stariji, došli na ovaj svijet. Ukratko, u to sam vrijeme bio – isto kao i sad – povučen u samoći, u jednom praznom turbetu. Donosili su mi čorbu, a ja bih ustajao i davao mravima zrna, i zadovoljio se umakanjem hljeba u ostatak čorbe. Pitali su me o tome, a ja sam im rekao da svijet mrava, a također i pčela, živi u zajednici i ja dajem zrna mravima iz oduševljenja njihovom zajednicom i republikanstvom.

– Rekli su: 'Time proturiječiš generaciji ashaba', a ja im odgovorio:

– Ispravne halife su istovremeno bili i halife čelnici zajednice. Ebu Bekr je, bez sumnje, bio u funkciji predsjednika republike... Ali ne samo formalno, i na papiru... nego u suštini i stvarnosti.

– Vi me, dakle, javni tužioče i vijećnici suda, optužujete da se suprotstavljam ideji koju u sebi nosim već pedeset godina.

– A ako se vaše pitanje odnosi na sekularnu republiku, znam samo da se pod sekularizmom podrazumijeva neutralnost, a to znači da kao što se, pravilom o slobodi mišljenja, ne miješate ateistima i razvratnicima, ne trebate se miješati ni vjernicima i bogobojažnim, ja tako shvatam sekularni režim.

– U pitanju je, dakle, prijetnja i tiranija, koju pokušavate prikriti plaštom sekularizma. Ako je tako, znajte, kad bih imao i hiljadu života, ja sam spreman sve ih prinijeti kao žrtvu na putu najvažnije istine univerzuma, a to je vjera Allahova, uzvišen je, a od vas ću se štititi samo jednim bedemom, a on je:

حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ 'Dovoljan je nama Allah i divan oslonac!'

– Vi okolišite, a onda govorite da moje vjerske aktivnosti nisu ništa drugo do iskorištavanje i sredstvo za remećenje reda. A ja vam uzvraćam: ova vaša tvrdnja nije ništa drugo do izgovor i sredstvo za pogubljenje vjere u ime očuvanja reda.

– Vi znate da *Poslanice Nura* blistaju već dvadeset godina; pa jeste li od tada zabilježili makar jedan slučaj remećenja reda? Dakle, taj član pod brojem 163 nije ništa drugo nego loptica koju ubacujete gdje poželite, a vaša želja nije ništa drugo osim borba protiv vjere.

– Onda, pohitite vi, koji ste prodali vjeru za dunjaluk i zapali u apsolutni kufr, ja vam kažem iz sve snage koju mi je podario Allah: uradite sve što je u vašoj moći da uradite; krajnji cilj koji priželjkujemo je da svoju glavu žrtvujemo i za najmanju od islamskih istina.

– Mi u svakom trenutku iščekujemo vašu smrtnu presudu, jer vanjski zatvor je u ovom slučaju stotinu puta gori od unutrašnjeg.

– Vi kažete: ti nisi za dvadeset godina stavio šešir nijedan put! I nijednom nisi otkrio glavu na sudu – ni prije ni kasnije – nego si zadržao svoju nošnju, iako se sedamnaest miliona prilagodilo novoj nošnji! A ja kažem: nije ih sedamnaest miliona, niti sedam

miliona, nego ju je svojom voljom i izborom navuklo samo sedam hiljada pijanaca koji obožavaju Zapad, i njegovih imitatora...

– Za nekog poput mene, ko je napustio društveni život prije dvadeset pet godina, ne može se reći da je u tome izgređenik i tvrdoglav. Zamislite da se i radi o tvrdoglavosti; ako Mustafa Kemal lično nije mogao slomiti tu tvrdoglavost, a dva suđenja i vlasti triju vilajeta nisu mogli djelovati na mene, šta je onda vama pa uzalud gubite vrijeme u ovoj besposlici?

Na drugom mjestu svoje odbrane kaže:

– Ovo je istina i mi svom snagom kažemo:

– O, vi koji ste prodali svoj din za dunjaluk! O bijedni nevjernici! Uložite šta god hoćete, dunjaluk će biti koban po vas. Ovaj je sveti poziv iskupljen milionima heroja, a i mi smo spremni iskupiti ga svojim životima. Hiljadu puta više volimo biti u zatvoru, nego promatrati kako se svetinje oskrnavljuju. U sjeni ove despotije nemoguće je reći da ima slobode, slobode nauke, slobode srca, slobode izraza ili slobode vjere; tragaocima za slobodom preostaje sloboda umiranja ili ostanka u tamnici, zagrijani Allahom, uzvišen je, izgovarajući:

حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ 'Dovoljan je nama Allah i divan oslonac!'

Poziv utemeljen na *Poslanicama Nura* nije lično pitanje ili nešto prosto čiji značaj može biti umanjen; to je pitanje koje se tiče naroda, domovine i države, a tiče se i islamskog Ummeta, i islamski svijet će s velikim interesovanjem pratiti to pitanje.

– Mi pripadamo islamskoj zajednici kojoj u svakoj epohi pripada više od tri stotine miliona muslimana. Mi smo, dakle, Allahova stranka i mi smo solidarno bratstvo..., službenici Kur'ana..., Allahova vojska i stranka.

– Gospodo! Predsjedavajući suda! Ako osudite *Poslanice Nura* i njihove učenike, a ostavite nevjerstvo i bezbožništvo, i pokušate zakloniti kur'anske istine od očiju ljudi, i ako želite zatvoriti put

kojim su išli milioni, čak stotine miliona muslimana i postigli vječnu i istinsku sreću, nećete pobrati ništa osim njihove mržnje i prijezira.

– Raskolnici i munafici su vas zaveli i ogriježili se o pravdu i istinu, a državu udaljili od njene funkcije i zaokupili beskorisnim poslovima; tiraniju su nametnuli kao republiku, otpadništvo kao sistem, neznanje i priglupost kao civiliziranost, nasilje kao zakon, i tako izdali domovinu i zadali joj udarac kakav joj ne bi zadao nijedan tuđin.

Uprkos činjenici da je 15. 6. 1944. godine donesena presuda o oslobođanju krivnje Ustada Nursija po svakoj tački njegove optužnice, ipak nije pušten na slobodu.

Ovo je jedan presedan u historiji pravde. Bio je pritvoren u nekom hotelu dva mjeseca dok iz prijestolnice Ankare ne dođu uputstva vezana za njega.

Uputstva su konačno stigla krajem augusta 1944., o njegovom progonu u srez Emirdag, na području pokrajine Afjon – a on je osoba koju je sud zajedno sa svim njegovim poslanicama oslobodio optužbi.

U Emirdagu 1944.

Šejh je stavljen u kućni pritvor u jednu kuću, na čijim je vratima postavljen čuvar koji nije napuštao ulaz, kako bi motrio na proganog starog učenjaka.

Bediuzzaman je običavao u ljetnje doba izlaziti u obližnje doline i vrtove Emirdaga, a policija ga pratila. Jednom su mu pričinili neprijatnosti smaknuvši mu turban s glave, te ga dovukli u policijsku stanicu uz izgovor kršenja zakona o nošnji.

Tu su mu, također, uz priznanje tadašnjeg službenog ljekara u Emirdagu, ubacili otrov u hranu, pa je Šejh odležao jednu sedmicu u krevetu i uvijao se od bolova, ali Allah Uzvišeni ga je izbavio od podlosti njegovih neprijatelja. Bediuzzaman je osjećao tjeskobu u grudima zbog ovakvog postupanja i stanja koje se ne

razlikuje mnogo od zatvora u samici, te je napisao dopis načelniku snaga sigurnosti u Afjonu, gdje kaže:

– Ne shvatam zašto ne pridaješ pažnju nezakonitom i nepoštenom postupanju koje doživljavam i koje je neviđeno do sada? Primjera radi, ako želim ići u džamiju u vrijeme kad je skoro prazna – kako bih zaradio sevap obavljanjem namaza u džematu s nekoliko osoba – izdaju se zapovijedi koje mi u potpunosti ograniče odlazak u džamiju. Koji to zakon nalaže ovakav postupak sa osobom koja pati od nostalgije, bolesti, starosti i nemoći! Kakav interes leži u tome? Zatim, kakvu štetu može pričiniti prijateljstvo s pojedincima koji mi pružaju pomoć u nužnim stvarima, a ja živim kao osuđenik u hladnoj samici, na vjetrometini tuđine, bolesti, siromaštva i starosti; koji zakon to zabranjuje!? Koji zakon zabranjuje da budem u vezi s jednom ili dvije osobe koje imaju želju da mi učine uslugu u stvarima od vitalnog značaja, a koje ja sam ne mogu obaviti!?

U jednom pismu, da bi ga čuli odgovorni u Ankari, piše:

– Ako su i sudija i tužitelj ista osoba, kome se onda može uložiti žalba? Dugo sam bio zbunjen ovim problemom... Svakako da je moje stanje danas, da sam slobodan pod prismotrom, za mene puno teže od dana kad sam bio u zatvoru; jedan dan ovakvog života me pritišće više nego cijeli mjesec u samici. Uprkos moje onemoćalosti i dugog boravka u zatvoru, lišen sam svega na ovoj oštroj zimi, budući da više od dvadeset godina proživljavam patnje tamničke samice. Kažem: najvažnija ljudska dužnost ovog režima je zaštita mojih prava koja su neporeciva. Jer je nakon devetomjesečnog uviđaja u ono što sam napisao za dvadeset godina, sud bio prisiljen priznati moju nevinost. Međutim, postoje skriveni prsti – u službi vanjskih utjecaja – koji ne prezaju od toga da od mrava naprave medvjeda, kako bi me okrivili i ušutkali. Oni, također, imaju jedan cilj: da mi ponestane strpljenja i kažem: 'Dosta mi je ovoga'. Da, uskraćivanje svih mojih ljudskih prava – nakon svega – jeste jedna sramota, čak i najgora nepravda.

– Čuo sam da se ovdašnja vlast ponudila da obezbijedi moje dunjalučko izdržavanje i odobreno im je; ja se zahvaljujem tim ljudima, ali im izjavljujem:

– Ono za čim imam najveću potrebu i što predstavlja osnovni postulat iz ustava moga života jeste – sloboda. Ovo neviđeno ograničavanje i rušenje moje slobode u mreži neosnovanih pretpostavki, čini me umornim od života do u krajnost. Ne samo da bih prihvatio robiju i zatvor, čak mi je i tamna grobnica draža od ovog položaja. Međutim, ono što mi daje strpljenja i izdrživosti jeste činjenica da je sva tegoba i mukotrpnost služenja imanu uzrok većim sevapima. Pa ukoliko ove savjesne osobe ne žele nepravdu nada mnom, neka najprije ne dozvole uskraćivanje moje slobode koja je moje osnovno ljudsko pravo. Ja mogu živjeti bez hrane, ali ne mogu živjeti bez slobode.

– Da, onaj koji je devetnaest godina opstao o iznosu koji ne prelazi dvije stotine turskih lira, bez izlaganja poniženju milostinje i prošnje, i bez podlijevanja primanju izučavanju *Poslanica Nura* koje su se raširile među njima. Ako mene mogu ušutkati pred narodom, ne mogu ušutkati zekata i hedija, bez sumnje je danas o slobodi ovisan više nego o egzistenciji.

– Ali kažem: nešto što mi nadoknađuje desetak ljudi od kojih sam razdvojen, jest činjenica da milion muslimana boravi u *Poslanice Nura* koje dosežu dubinu srca... Svaki njihov primjerak nadomješta mene u govoru i učenju, i nikakva zemaljska sila ih neće ušutkati...

U holu Afjonske sudnice, čekajući saslušanje.

Bediuzzaman Said Nursi (drugi s desna) prilikom izlaska iz
zatvora u Afjonu radi sudskog saslušanja 1948. godine.

Suđenju u Afjonu (Treća jusufovska medresa)

Da li je proticanje dvadeset dvije godine života u progonstvu i prisilnom boravku pod prismotrom i pratnjom, šejha koji je napunio sedamdeset pet godina života, zadovoljilo tadašnje egzekutore iz Ankare?!

Nikako! Tajna policija je pratila njegove kretnje i mirovanje, motrila na kretanje njegovih učenika i tragala za bilo kakvim dokazom ili tragom za njihovo privođenje.

Dana 23. januara 1948. godine policija je upala u kuću Ustada Bediuzzamana i kuće petnaesterice učenika Nura, te su svi skupa sprovedeni u zatvor grada Afjona. Nakon toga je proširena klima terora u više gradova, među kojima su Isparta, Denizli, Ajdin i Afjon, gdje su uhapšene pedeset i četiri osobe iz reda učenika Nura.

I ovog puta su optužbe bile istovjetne kao i prethodne, po kojima je Ustadu i njegovim učenicima već bilo suđeno i od kojih su bili oslobođeni. Radi se, dakle, o optužbi za osnivanje političke organizacije, težnje za podrivanjem vladajućeg režima..., dakle, opet "ista pjesma".

Zasjedanja suda bila su dugotrajna. Konačno je 6. decembra 1948. donesena presuda kojom je Ustad Bediuzzaman osuđen na zatvor u trajanju od dvadeset mjeseci, jedan broj njegovih učenika na različite vremenske kazne, a drugi su oslobođeni.

Ustad Bediuzzaman je Vrhovnom (kasacionom) sudu uložio žalbu na ovu presudu, koji je ubrzo poništio tu presudu na temelju presude suda u Denizliju, a koja je Ustada već bila oslobodila tih istih optužbi.

Sud je zasjedao još jednom kako bi izvršio uvid u to da li je obavezan povinovati se odluci Vrhovnog suda, ili nije. Sud je namjerno odugovlačio u ovom predmetu, zakazivao ročišta

mjesec za mjesecom, i uprkos činjenici da je konačno potvrdio odluku Vrhovnog suda, namjerno je oduljio proceduru oko puštanja Ustada Bediuzzamana na slobodu, sve dok on nije proveo na robiji period na koji je ranije bio osuđen, i nije imao nikakve koristi od odluke o oslobađanju.

Pogledajte samo taj niski stepen na koji se spustio sud i jeftinu igru koju je upotrijebio za uznemiravanje jednog starca čija je jedina krivica bila da je govorio: "Moj Gospodar je Allah"

U ovom zatvoru gde je Ustad Bediuzzaman proboravio dvadeset mjeseci, prema njemu se postupalo grubo, i uprkos njegove starosti i bolesti, i uprkos žestoke zime, samog su ga stavili u ogromnu, голу ćeliju prostranu za šezdeset osoba... Ostavili su ga bez peći dok se snijeg naslagao na staklu njegovog prozora; ubacivali su mu i otrov u hranu, ali ga je Allah sačuvao.

A kad su mu neki njegovi učenici pokušali priskočiti i pružiti pomoć, zadobili su teške udarce i noge su im okrvavljene na falakama.

I u ovom zatvoru je na njegovim rukama uputu našlo mnogo kriminalaca i ubica, a nastavio je i sa pisanjem. Napisao je *Zračak petnaesti* koji je poslanica o *Svijetlom dokazu* (El-huccetul- Zehra)¹, a razrađuje nepobitne dokaze postojanja Allaha Uzvišenog, Njegove jednoće (vahdanijjeta) i istinitosti vjerovjesništva Muhammedovog, sallallahu ‘alejhi ve sellem. A kad su vlasti bile prisiljene otvoriti mu put – nakon što je u zatvoru

¹ Bajram Juksel, koji je služio Ustada cijelog života, kaže:

- Pisanje *Poslanica Nura* i bavljenje njima bili su preokupacija naša i naše braće učenika Nura u zatvoru. Kad bismo se primakli Ustadovoj zatvorskoj ćeliji, čuli bismo glas poput zujanja pčele koje je milozvučno odjekivalo noću i danju. To su zvukovi njegovog zikra, učenja tesbiha i salavata. Ustada smo posmatrali izbliza dok mu je svjetiljka blago svijetlila do kasno u noć... U tom je periodu pisao *Zračak petnaesti - Najsvidjetliji dokaz*, te smo s vremena na vrijeme prolazili ispod prozorčeta njegove ćelije i čim bi nas ugledao dobacio bi nam kutiju od šibica i u njoj dio napisanih *Poslanica*. Mi bismo to po svom zaduženju tajno prepisivali u više primjeraka.

nepravedno proveo dvadeset mjeseci bez ikakvog pravnog osnova, budući da je i presuda suda potvrdila njegovu nedužnost – nisu ga ni pustili u uobičajeno vrijeme, nego je pušten 20. septembra 1949. godine ujutro. Tad je izašao u pratnji dvojice policajaca i jednog broja učenika, u kuću koja je za njega bila pripremljena.

Životna razdoblja Bediuzzamana

Prvo razdoblje: Stari Said

To je razdoblje u kojem Said Nursi sam sebe naziva Stari Said i traje do njegovog prisilnog boravka u Barli godine 1926.

U toj fazi zapažamo da Said Nursi pokušava služiti islamu zalazeći u rizične vode i poprišta političkog života, te nastoji odbiti struju neprijateljstva prema islamu sukobljavanjem u političkoj kolotečini. U tom smislu vidimo ga kako podnosi molbu sultanu Abdul-Hamidu i savjetuje ga, ili ga vidimo kako piše burne političke priloge u časopisu Volkan, i vidimo ga kako pokušava djelovati na ljude iz organizacije *El-Ittihad ve-t-terakki* kako bi ih približio islamskoj dimenziji, kao što ga vidimo i kako odlazi u Ankaru i nastoji ojačati islamsko krilo među zastupnicima i pokušava spriječiti struju koja se protivi islamu. Osam posljednjih godina ove faze se smatra prijelaznim periodom prema Novom Saidu.

Drugo razdoblje: Novi Said

To je razdoblje u kojem Said Nursi sebe naziva Novi Said, a započinje početkom njegovog boravka u progonstvu u Barli 1926. godine i ta faza traje sve dok ga Allah nije preselio na Ahiret 1960. godine.

U ovoj drugoj fazi vidimo da se Novi Said udaljio od političkog života pod svojim čuvenim sloganom "Utječem se Allahu od šejtana i politike." Na svoja pleća preuzeo je pitanje spašavanja imana. Jer je postao svjestan nemogućnosti služenja islamu

ulaskom u političku arenu i unošenjem u njene kuloare i jalove bitke, posebno nakon što su zatvorene vjerske škole i stotine džamija i mesdžida pretvorene u magacine, konjušnice ili omladinske klubove.

Stoga je Said Nursi istupio iz političkog djelovanja i svoje zanimanje preusmjerio na aspekte imana i pitanja vjerovanja, te je neprijateljima islama oduzeo svaku priliku ili argument za sprečavanje njegovih aktivnosti. Uprkos tome što je šest puta privođen, ovi sudski procesi nisu pronašli nikakav materijalni dokaz da je on počinio bilo šta što narušava poredak ili red. I uprkos tome što je režim predosjetio opasnost *Poslanica Nura* i da one izgrađuju ono što taj režim pokušava uništiti, a da one ruše ono što on pokušava izgraditi, sudski procesi nisu pronalazili zakonski dokaz protiv njega, zahvaljujući tome što je Ustad Said Nursi svojom prodornom vizijom stekao uvjerenje da dok ne odnjeguje jednu generaciju vjernika u Allaha, dž.š., i Njegovog Poslanika iz dubine srca i svijesti, sve će biti uzaludno i isprazno.

Je li moguće služiti islamu s ljudima koji ne posjeduju ništa osim čistog imana?.. I da li je to moguće s dušama koje nisu dobro upoznale islam i nisu njime zadojene? Zar to ne bi bilo najgroznije iskrivljenje slike islama i najveća šteta koja mu može biti nanesena?

Ovaj duboki i staloženi pogled, daleko od improvizacije, ishitrenja i nestrpljivosti, može biti lekcija od značaja za mnoge i dokazuje da je u djelokrugu ljudske moći služenje islamu daleko od politike i njenih konflikata.

Utječem se Allahu od šejtana i politike

Ustad Said Nursi navodi razloge svog povlačenja s političke scene u tom periodu i transformiranja u Novog Saida, kako slijedi:

– Stari Said je gazio opasnim političkim vodama blizu dvadeset godina, da bi tim putem služio vjeri i nauci. Njegova su nastojanja otišla u nanosima vjetrova, pa je uvidio da je to trnovit i nepouzdan put. Miješanje u politiku je razmetljivost – za mene – jer se ispriječila između mene i obavljanja najvažnije dužnosti. Rizična je, i uglavnom sačinjena od prevara i laži. Moguće je da osoba bude instrument u rukama tuđina a da toga nije ni svjesna. Također, onaj ko zagazi u politiku, mora ili prihvaćati politiku države ili joj biti u opoziciji. Da je prihvatam, unošenje u nju bi za mene bilo suvišno i ne bi me se ticalo, jer nisam državni činovnik niti skupštinski zastupnik, pa bi bilo bez ikakvog značaja – u tom slučaju – moje bavljenje politikom, a ni oni nisu u potrebi za mnom da bih se uključio. A ako bih pristupio opoziciji ili politici koja se suprotstavlja državi, morao bih se umiješati bilo idejom ili moći. Pa ako bih se umiješao idejno, ponovo bih bio suvišan, jer su stvari sasvim jasne, i svak poznaje pitanja koliko i ja, tako da nema potrebe za naklapanjem. A ako bi to bilo miješanje silom, tj. da iskažem protivljenje stvaranjem neprilika kako bih postigao neki nejasan cilj, postoji mogućnost upuštanja u mnoge grijehe i teškoće, jer mnogi zapadaju u iskušenje pogreškom jedne jedine osobe. Moja savjest se ne može zadovoljiti upadanjem u grijehe, niti guranjem nedužnih ljudi u njih na temelju jedne ili dvije od deset različitih opcija. Uslijed toga, Stari Said je napustio politiku i njene dunjalučke sjedeljke, i čitanje novina, zajedno s ostavljanjem cigareta. (*Pisma*)

Stanje u Turskoj krajem tog perioda odlikuje se vraćanjem političkih stranaka u funkciju nakon perioda vladavine jednostranačja. Jasno su se ukazale početkom 1950., a to je godina

kad je opoziciona Demokratska stranka na izborima postigla uvjerljivu pobjedu i time zbacila s vlasti Republikansku narodnu stranku, koja se četvrtinu stoljeća borila protiv islama.

Ovdje vidimo da je Novi Said svojim aktivnostima pridodao još jednu, a to je skupno održavanje nastave o *Poslanicama Nura*, uz obavljanje da've i savjetovanja političara i ljudi iz vlasti da se pridržavaju islama i iz njega crpe upute; te objašnjavanje da je jedini ispravan put, put islama, bez ličnog ulaska na političku scenu. Ostao je daleko od nje, ulažući sav napor u odgoj pojedinaca, jačanje imana i podsjećanje ljudi na Allaha i Sudnji dan, a stalno napominjući svojim učenicima da pozitivni i konstruktivni rad uzmu za svoj slogan, bez upuštanja u odbranu svojih prava materijalnom silom, i bez osvrtanja na neprijateljska strujanja i bavljenja njima...

Još jednom u Emirdagu

Nakon izlaska iz zatvora "Afjon", Bediuzzaman je ostao u jednoj kući u gradu Afjonu dva mjeseca, gdje su pred kućom bila postavljena dvojica policajaca i motrila na njegove posjetioce i učenike. Dakle, i to je bio zatvor samo u drugoj formi.

Međutim, nakon zatvora "Afjon" uočavamo izvjesnu promjenu u životu Ustadovom. Ranije nije dozvoljavao nikome da boravi u kući i stoga su vrata njegovog stana bila zaključana od akšama do sabaha slijedećeg dana. A sad, zbog njegove poodmakle dobi i potrebe za njegom, neki njegovi učenici su počeli boraviti u jednoj od soba kuće i nisu ulazili kod njega osim kad ih pozove.

Te godine (1949.) *Poslanice Nura* su postigle ogroman procvat, jer je bilo dozvoljeno, nakon odluke o oslobađanju od optužbi, koju su donijeli različiti sudovi, da se štampaju u štampariji, pa su se hiljade štampanih primjeraka proširile na sela, oblasti i gradove, sticale hiljade simpatizera, i zapalile iskricu imana u hiljadama srca.

Tako se Pokret Nura nametnuo turskoj društvenoj stvarnosti i niko ga više nije mogao ignorirati. Suđenja Ustadu Bediuzzamanu i njegovim učenicima nikad nisu mogla biti prepreka pred ovim pokretom, nego je Allahova providnost htjela da ta ista suđenja budu djelotvorno sredstvo za širenje *Poslanica Nura*. Zato što su impresivne riječi odbrane koje je izlagao Ustad Bediuzzaman na sudovima – pošto su bile javne – predstavljale najpogodnije sredstvo za obrazlaganje ciljeva *Poslanica Nura* i iznošenje na vidjelo aspiracija i želja onih koji su im se usprotivili. Tekstovi odbrane su prepisivani od strane učenika Nura i tajno rasturani među ljudima, a suđenja, i ono što bi im prethodilo kod privođenja učenika Nura i što bi uslijedilo kod hapšenja, bila su najbolji način za međusobno upoznavanje učenika Nura, koji su privođeni iz različitih sela, oblasti i gradova. Zatvori su tako bili mjesta njihovog upoznavanja, zbližavanja, sprijateljivanja i učenja arapskog pisma, kao i obnavljanja njihove međusobne prisege na zavjetovanje samih sebe u prilog služenja islamu. I zbilja, zatvori su bili Jusufovska medresa.

Suđenjem u Afjonu bila je donesena odluka o konfiskaciji *Poslanica Nura*, ali je Vrhovni sud poništio tu odluku, na temelju odluke Višeg krivičnog suda u Denizliju, koji je ranije bio donio presudu o oslobađanju *Poslanica Nura* od optužbi i dozvoljenosti njihovog puštanja u javnost. Nakon toga, zakazano je još jedno suđenje radi ponovnog uviđaja u ovaj predmet.

I u međuvremenu, dok je sud nastavio zakazivati svoja ročišta, vlada u Ankari se promijenila, budući da je Demokratska stranka godine 1950. došla na vlast nakon pobjede na prvim slobodnim izborima održanim u Turskoj, razorivši Republikansku narodnu stranku, koja je upravljala državom četvrt stoljeća i čija je vladavina obilježena žestokim neprijateljstvom prema islamu.

Stupivši na vlast, Demokratska stranka je proglasila opću amnestiju u zemlji... Tako je zaključen i ovaj proces.

Nakon što je Ustad proveo dva mjeseca u gradu Afjonu, zajedno s nekolicinom svojih učenika krenuo je u Emirdag, gdje je boravio dvije godine, a nakon toga zaputio se u posjetu gradu Eskişehir, godine 1951. Bila je to prva slobodna posjeta koju je učinio, jer to nije mogao prije 1950. godine. Tamo se susreo sa svojim starim i novim učenicima.

Mjesec i po je Ustad ostao u ovom gradu, gdje se susretao s različitim slojevima ljudi koji su se zbijali u redove da ga posjete.

TREĆE POGLAVLJE

Pred kraj života

1368. – 1379. po Hidžri
1950. – 1960. po gregorijanskom kalendaru

Godina 1950.

Muslimani su se obradovali dolasku Demokratske stranke na vlast, ne što je to bila proislamska stranka, nego iz slijedeća dva glavna razloga:

1. uklonila je s vlasti najsvirepijeg nepijatelja islama;
2. uvela je neke slobode za islamsko djelovanje i ponovno uvela šerijatski ezan.

Zato je Ustad Bediuzzaman poslao telegram novom predsjedniku republike Dželalu Bajar, u kojem mu je poželio da ga Allah, dž.š., podrži u služenju islamu. Predsjednik Republike mu je uzvratio telegramom zahvale.

Još jedno suđenje u Istanbulu

Nakon Eskišehira, Ustad Bediuzzaman zaputio se u Ispartu, gdje se zadržao sedamdeset dana i susreo se sa svojim učenicima, evocirajući sjećanja na godine progonstva koje je u njemu proveo.

Tih dana neki njegovi učenici su obavili štampanje poslanice *Vodič za omladinu*¹, novim alfabetom. To je potaknulo podizanje optužbe protiv njega, pozivajući se na kršenje člana 163. turskog Ustava. U pitanju je član koji sprečava svaku djelatnost koja ima za cilj uspostavu države na vjerskim osnovima.

Ustad Bediuzzaman je pozvan u Istanbul da se pojavi pred Višim krivičnim sudom. Za 22. januar 1952. zakazan je uviđaj u ovu optužnicu. Tokom tog perioda napisao je poslanicu *Ključ za svijet Nura*.

Uputio se Bediuzzaman u Istanbul i odsjeo u hotelu "Akşehir". Bila mu je to prva posjeta Istanbulu nakon perioda odsustvovanja koji je trajao dvadeset i sedam godina.

¹ Ova poslanica sadrži odabrane citate iz sveukupnosti *Poslanica Nura* koji se tiču ovosvjetskog i onosvjetskog življenja omladine.

Istanbul, predivni grad.

Istanbul – grad džamija i munara... Grad u kojem je proveo nezaboravne dane života, u kojem je ostavio stotine doživotnih prijatelja prije nego što su započele godine progonstva, robije i samoće koji su mu oduzele četvrt vijeka života.

Čim je stigao u Istanbul, počele su se do njega slijevati rijeke starih prijatelja.

Bili su to dirljivi susreti... Eh, mnogobrojne i daleke... daleke uspomene... Uspomene, koje su sve bile džihad na Allahovom putu i na putu Njegovog dragog Poslanika, s.a.v.s.

Isto tako su kod njega nadolazile i mase učenika Nura iz redova univerzitetske omladine, koji su izgarali od želje da vide svog velikog duhovnog upravitelja... da vide ličnost koja je cijeli svoj život provela u džihadu na Allahovom putu u najmračnijim godinama, i koja je u ruci nosila svjetiljku upute usred najbjesnijih oluja, bez kolebanja u odlučnosti ili popuštanja energičnosti.

Tok suđenja

Sud je zasjedao na dan 22. januara 1952. godine. Ustav je došao opkoljen stotinama učenika Nura.

Sudnica je bila ispunjena masom ljudi koji su došli da prate suđenje i vide tog starca koji je Tursku zabrinjavao sve te godine. Ispunjeni su bili i hodnici sudnice, a gomila se pružala sve do ulice.

Ustav je sjeo na mjesto predviđeno za optuženika. Javno tužilaštvo je započelo čitanje nalaza vještaka zaduženih za ekspertizu poslanice *Vodič za omladinu*, a zatim je počelo saslušanje Ustada. Izvještaj vještaka je, ukratko, glasio:

– Autor u svojoj poslanici nastoji proširiti vjersku misao i pokušava zacrtati određeni put za omladinu posredstvom tih ideja. On žene poziva u čednost, da ne izlaze i ne kreću se u

odjeći koja razotkriva njihovo tijelo, jer to odudara od neiskvarene prirode, proturiječi islamu i kur'anskim normama pristojnosti. Autor također poziva na poučavanje vjeri, te time podržava uspostavu državnog uređenja na vjerskim osnovima...

Nakon završetka iščitavanja teksta optužnice, ustao je Ustad Bediuzzaman kako bi odgovorio na gore navedeno, izrekavši rijeći čiji je smisao:

– Trideset i pet godina života predstavlja jedan dobar primjer koji ne podliježe sumnji da se nije bavio politikom i da nikad nije bio povezan s bilo kakvim dunjalučkim aferama ili štetnim strujama.

– Ono što njega zanima i zaokuplja jest služenje Kur'anu i rasvjetljavanje istine vjerovanja. On je nastojao i još uvijek nastoji svim naporima izbaviti iman. Oslobađajuće presude izrečene od strane raznih sudova pružaju nepobitan dokaz toga.

– A što se tiče poslanice *Vodič za omladinu*, zauzimanje omladine za njeno štampanje treba biti povod za radost i olakšanje, jer ta poslanica pokušava izbaviti mladiće i djevojke od svakojakih strujanja koja rade na uništenju strukture društva i razjedaanju njegovog tijela.

Time je zaključeno prvo zasjedanje suda, kako bi se obnovilo njegovo sazivanje 19. februara. Prilikom drugog saziva, gužva je bila još veća, do mjere da je policija bila nemoćna ovladati masom.

U toj atmosferi pretrpanosti i guranja, bilo je nemoguće voditi suđenje. Stoga se predsjedavajući suda obratio prisutnima, govoreći im:

– Ako volite ovog šejha, dopustite nam da možemo nastaviti sa sudskim postupkom.

Na taj zahtjev masa se počela povlačiti, te je tako započelo suđenje. Pozvan je vlasnik štamparije koja je štampala poslanicu. Obavljeno je i saslušanje svjedoka policajaca. Zatim se podigao Bediuzzaman i uložio prigovor na izvješće vještaka.

Kad mu je nastupilo vrijeme ikindiye-namaza, Ustad je zatražio dozvolu da obavi namaz i njegovom zahtjevu je udovoljeno, te je predsjedavajući suda objavio kraj drugog zasjedanja.

Na trećem zasjedanju, koje je održano 5. marta 1952. godine, vlasti su poduzele pojačane sigurnosne mjere, te rasporedile stotine policajaca pred sudnicom i unutar nje, kako bi na taj način mogle uspostaviti kontrolu nad hiljadama simpatizera i učenika Ustada Bediuzzamana.

Na početku je sud saslušao svjedočenje studenta koji je preuzeo štampanje predmetne poslanice. Zatim su branitelji Bediuzzamanovi izložili svoju odbranu i odbacili optužbe podignute protiv njega.

Konačno mu se obratio i predsjedavajući suda, pitanjem:

- Imaš li još nešto reći uz ono što si već rekao?
- Želio bih da mi dopustite da dodam još jednu riječ.
- Izvolite.

– Ja nisam dostojan riječi pohvale kojima su me obasuli moji uvaženi zastupnici, jer nisam ništa osim nemoćni sluga Kur'ana i imana. Nemam ništa drugo reći.

Na kraju, sud je donio oslobađajuću presudu. (*Tarihce-i Hayat*)

Suđenje u Samsunu 1953. godine

Nakon oslobađanja od optužbi na suđenju u Istanbulu, Ustad Said Nursi otišao je u Emirdag, za kojeg su ga vezala mnoga sjećanja i gdje je imao brojne učenike i prijatelje.

Jednog ramazanskog dana izišao je sam u šetnju okolnim poljima grada, ne znajući da ga slijedi policijski zapovjednik s trojicom osoba. Ustad nije mogao dovršiti svoju šetnju, jer su ga oni pristigli i ponudili mu da obuče šešir. Kad su ga priveli u policijsku stanicu, Ustad je protestirao radi ovakvog postupanja i uložio peticiju Ministarstvu pravde i Ministarstvu unutrašnjih

poslova u Ankari osuđujući ovakve nepromišljene postupke. Kopiju svoje peticije poslao je i jednom od svojih učenika, kako bi istražio pitanje kod službenih izvora.

A u Ankari su neki njegovi učenici odlučili poslati kopiju peticije islamskom časopisu koji izlazi u Samsunu pod nazivom *Buyuk Cihad* (Veliki džihad), gdje je i objavljena.

U međuvremenu, desio se incident s poznatim novinarom Ahmedom Eminom Yalmanom, kojeg je jedan mladi musliman pokušao pogubiti i na njega ispalio nekoliko hitaca od kojih ipak nije poginuo. A Ahmed Emin Yalman je čuveni novinar i pripadnik židovske skupine *Donme*¹, i dosje tog istog novinara bio je pozamašan u djelovanju protiv islama. Između tih aktivnosti je njegovo zahtijevanje uspostave ermenijske države u Turskoj, kao što je i poziv da Sovjetski savez izvrši kolonijalizaciju turskih teritorija vojnim putem, radi uređenja njenih pitanja, a budući da Turska, navodno, nije dostigla stepen na kojem sama može upravljati sobom.

Taj su incident uveliko iskoristile sve novine i časopisi neprijateljski nastrojeni prema islamu, kao i svi židovski i masonski klanovi koje je razbjesnila relativna atmosfera slobode koju su počeli udisati islamski pokreti u Turskoj. Željeli su prikazati da će odobravanje bilo kakve slobode takvim pokretima rezultirati pojavom nazatka, terorizma... itd.

I glasila opozicije, a to je u ono vrijeme uglavnom bila Narodna stranka, u toj aferi vidjeli su izvrsnu priliku za oporavak od siline poraza na izborima, kao i da imputiraju krivicu vladi i optuže je za održanje u životu nazadnosti; te ako vlada ne bi preduzela energične mjere, Tursku, navodno, očekuje crna sudbina.

Novinarska kampanja je bila strahovita i ljudi iz Demokratske stranke joj nisu mogli odolijevati, a uz to postojalo je anti-

¹ To je židovska zajednica koja je javno ispoljavala islam, a tajno nastavila prakticirati svoja židovska vjerovanja. Zbog činjenice da je posjedovala jake ekonomske i političke veze, odigrala je ogromnu rušilačku ulogu u Turskoj

islamsko krilo i unutar te stranke. Izdati su nalozi za zatvaranje svih islamskih novina i časopisa i hapšenje svih muslimanskih spisatelja i mislilaca koji su radili u njima. Tako su uhapšeni profesor Nedžib Fazil, general u penziji Dževad Rifat Etilhan, Osman Juksel i drugi.

U tom naletu hapšenja uhapšeni su i odgovorni direktor novine Veliki džihad i jedan od učenika Nura, a to je uvaženi Mustafa Sungur, koji je bio jedan od aktivnih saradnika te novine. Zajedno su privedeni na sud u gradu Samsunu i sud je bio donio presudu protiv njih, ali je Vrhovni sud poništio tu presudu i donio odluku o njihovom oslobađanju krivnje.

Bediuzzaman i grčki Patrijarh

Ustad je u Istanbulu proveo približno tri mjeseca boraveći većinu vremena u kući jednog od svojih bliskih učenika.

Te godine (1953.) Istanbul se pripremao za proslavu petstote godišnjice oslobođenja. I zbilja je održana spektakularna proslava na koju je Ustad Bediuzzaman pozvan zajedno sa službenim gostima. Na toj proslavi susreo se s grčkim patrijarhom Athenagorasom. U toku susreta, tekao je među njima dvojicom slijedeći dijalog:

Said Nursi:

– Moguće je da budete s izbavljenicima Kijametskog dana, ako biste primili istinsku nasranijsku vjeru, pod uvjetom da priznate vjerovjesništvo Muhammedovo, sallallahu ‘alejhi ve sellem, i priznavanja Kur’ani-kerima kao knjige Allahove".

Patrijarh:

– Ja to priznajem.

Said Nursi:

– Fino, a hoćete li to obznaniti pred ostalim duhovnim vođama?

Patrijarh:

– Svakako, ja bih to izrekao, ali oni ne prihvataju.

Godine 1952., učeći dovu ispred turbeta Sultana Fatiha u istoimenoj džamiji u Istanbulu.

Prilikom izlaganja svoje odbrane na sudu u Istanbulu
1952. godine.

Povratak u gradić uspomena, Barlu

Nakon približno tri mjeseca boravka u Istanbulu, Ustad je poželio obići gradove u kojima je proživio nezaboravne periode svog života. Posjetio je Emirdag, zatim krenuo u Eskişehir, a odatle u Ispartu. Tu se zadržao osamdeset dana. Iz Isparte se s grupom učenika zaputio u grad uspomena, Barlu, grad koji je bio svjedokom prvog izbijanja pokreta Nura i *Poslanica Nura...*, grad u koji je dovučen kao prognanik. Allah mu je blagoslovio dane progonstva i te dane mu učinio najčasnijim u srcu, a sjećanja iz ovog grada najdražim uspomenama njegovoj duši.

Evo ga, vraća se tu, ali nakon dvadeset godina ispunjenih zbivanjima, epizodama i iskušenjima.

Vraća se u njega slobodan, okružen dijelom plodova svog poziva – učenicima na čijim ozarenim čelima svjetluca nur, a iz srca im se izliva ljubav prema Allahu i Njegovom Poslaniku.

Stanovnici grada čuli su za dolazak Ustadov, pa su izašli, i ljudi i žene i djeca i omladina da ga vide. Dječica su skakutala, ponavljajući: "Došao je Šejh... Došao je Šejh..!"

Oni nisu ni vidjeli ovog impozantnog Šejha, ali su o njemu slušali od očeva i majki.

Dok se Ustad primicao kući u kojoj je proveo osam godina, kući koja je bila prva medresa Nura, naišao je ispred kuće svog starog učenika Mustafe Čavuša, a on je bio onaj stolar koji mu je izgradio nenadsvođeni sobičak u granju drveta, u kojem je proboravio sahati u ibadetu i razmišljanju.

Naišao je ispred kuće svog učenika i ugledao katanac na vratima. Njegov odani stari učenik već je bio preselio na Ahiret 1937. godine, dok je Ustad bio u progonstvu u Kastamonu. Umro je taj čovjek i stoga mu se nije pružila prilika susreta s njim nakon odlaska iz Barle. Nije ni osjetio da su mu suze potekle iz očiju i nakvasile lice.

Konačno je stigao do svoje bivše kuće, svoje prve škole gdje se nalazilo njegovo omiljeno stablo, što se pruža pred njim i kao da je ono – onaj svijet, koji mu izražava dobrodošlicu... U njemu uzavriješe osjećanja te zatraži od učenika i seljana da ga ostave samog.

Zatim priđe stablu sa kojim je podijelio više od osam godina, zagrli ga i briznu u dugotrajni plač.

To je drvo bilo dio njegovog života i uspomena. Koliko je samo noći proveo u njegovom granju, u tehedždžudu i spominjanju Allaha! Kolike je sahate proveo u pisanju *Poslanica Nura* i osluškivao šuštenje granja i lišća i cvrkut ptica na njemu! Kolike je sumorne i duge zimske noći čeznuo u svojoj sobi nemajući nikog bliskog u svojoj samotini osim zvuka ovog stabla kroz koje je bjesnio vjetar, ili u osluškivanju zvuka kišnih kapi po njegovim listovima. Ono mu je bilo bliski drug u samoći, utjeha u čežnji, prijatelj u tuđini.

I evo ga, sad se vraća njemu nakon dvadeset godina i dodiruje ga, želi da ga stisne na svoje grudi, i ne može se savladati a da ne zaplače u tom susretu.

Nakon toga se uspeo do svoga sobička i tu se osamio otprilike dva sahata. Plakao je dok je prizivao sjećanja na svoje beskrajne dane koje je tu provodio, a ljudi i učenici koji su okružili kuću mogli su čuti jecanje starca, dok su i njima, također, oči ispunjavale suze.

Sud u Afjonu oslobađa optužbi Poslanice Nura (1956.)

Sud u Afjonu je ranije, 1948. godine, obrazovao stručnu komisiju kako bi izvršila ekspertizu *Poslanica Nura* i izrekla mišljenje o njima, te sagledala da li one eventualno sadržavaju nešto što je kažnjivo po zakonu Turske. Taj je proces trajao oko osam godina i konačno je 25. maja 1956. godine donesena presuda,

na temelju prethodno podnesenog nalaza stručne komisije, da ove poslanice nemaju bilo kakav protuzakonit sadržaj.

Ova je presuda omogućila slobodno štampanje i javnu distribuciju *Poslanica Nura*. I zbilja, učenici Nura su zasukali rukave, te su štamparije u Istanbulu, Ankari, Samsunu i Antaliji započele štampanje *Poslanica*. Pripremljeni tabaci su prije umnožavanja donošeni Ustadu te bi on unosio ispravke.

Ustad je bio ushićen štampanjem *Poslanica Nura* i govorio je:

– Ovo je bajram za *Poslanice Nura*. Ovo je dan koji sam očekivao; moja je, dakle, dužnost ispunjena, i ja ću otputovati uskoro.

Ako bi izlazio radi nekog posla, ubrzo bi se vratio, govoreći učenicima:

– Mora da su tabaci već stigli; ne smijemo ih ostaviti da čekaju; odmah se moramo vratiti."

Ustad na općim izborima 1957. godine

Godine 1957. održani su opći izbori u Turskoj. Dvije su se glavne stranke nadmetale za vlast: vladajuća Demokratska stranka i opoziciona Narodna stranka, uz druge manje stranke koje nisu mnogo utjecale na tok izbora.

Iako Demokratska stranka nije bila islamska stranka, osjećaj slobode koji je prevladao Turskom nakon njenog dolaska na vlast i opadanje navale zvjerskog neprijateljstva prema islamu, pružali su dovoljan motiv islamskim pokretima u Turskoj da glasaju za Demokratsku stranku. I mada se Ustad Said Nursi nije unosio u politički život i nije osnovao političku stranku, kao što nije obavljao bilo kakvu političku aktivnost, odlučio je tih dana svoj glas dati Demokratskoj stranci kako bi spriječio dolazak Narodne stranke na vlast. I zbilja, otišao je do glasačke kutije i ubacio listić u prilog Demokratske stranke.

Pred kraj života

Ustad Said je svoje posljednje godine provodio sa svojim učenicima u gradu Isparti, povremeno obilazeći Barlu te Emirdag. Zbog poodmakle starosti, najčešće je ležao u krevetu.

Malo se susretao s ljudima i nije mogao primati posjete stotina posjetilaca te je govorio:

– Čitanje *Risale-i Nura* je stotinu puta bolje od razgovora sa mnom.

Njegovi su učenici uvažavali njegovo stanje i nisu ulazili kod njega, osim ako ih pozove. Uprkos tome, nije bio potpuno odsječen od vanjskog svijeta, jer je pratio vijesti i odredio jednog od učenika da mu čita najbitnije sadržaje iz novina. Brinuo se za dešavanja oko štampanja *Poslanica Nura*, kao i mnogobrojnih suđenja učenicima Nura.

Na dan 16. aprila 1957. godine, uhapšeni su svi učenici Nura koji su bili na usluzi Ustadu, a i oni koji su radili na izdavanju *Poslanica Nura* u Ankari, Istanbulu i Isparti. U odbranu im je stao advokat Bekir Berk. Ovaj se advokat sastao u zatvoru u Ankari s pritvorenim učenicima Nura, i rekao im:

– Volio bih da dobijem vaše mišljenje o pitanju koje se tiče vas. Želite li da se zauzmem za vaše oslobađanje iz zatvora u najskorijoj prilici, ili da se zauzimam za odbranu i obrazlaganje vašeg poziva, bez usmjeravanja pažnje na vaše lično oslobađanje?

Učenici Nura zajedno odgovoriše:

– Molimo te da svoje napore koncentriraš na objavu i razradu našeg uzvišenog poziva, jer mi ćemo biti zadovoljni čak i ako u zatvoru ostanemo godinama.

Advokat je shvatio da ne stoji pred običnim ljudima, nego stoji pred ljudima koji su zavjetovali sebe svome pozivu. On je uzeo na sebe zadatak odbrane na svim sudskim procesima u kojima su privedeni učenici Nura, a zbilja su bili mnogobrojni!

Said Nursi (u sredini) 1959. godine, na izlasku
iz hotela u Ankari.

Uslikan u automobilu kojim je, posljednji put u svome životu,
1959. godine, došao u Istanbul.

Rastanak

Ustad Said Nursi je u svojim posljednjim danima započeo niz obilazaka i kao da je htio oprostiti se od svojih učenika.

Devetnaestog decembra 1959. godine, oputovao je u Ankaru pa u Emirdag pa odatle u Konju te ponovo u Ankaru, a odatle u Istanbul, 1. januara 1960. godine, gdje je ostao dva dana. Zatim se još jednom vratio u Ankaru. Dopisnik magazina *Time* je s njim obavio dugačak intervju, koji je objavljen 6. januara 1960. Zatim se ponovo vratio u Konju, a odatle u Ispartu.

Ove neprekidne posjete su pobudile sumnjičavost i gnjev u antiislamskim sredinama, te su njihovi spisatelji pokrenuli silovitu kampanju na Ustada i počeli podgrijavati javnost protiv njega smišljajući niz laži i kleveta, kako krvavi neredi prijete da zavladaju zemljom.

Zato, čim je stigao u Ankaru 11. januara 1960., vlasti su mu saopćile da je bolje za njega da boravi u Emirdagu. Zbilja, Ustad se vratio u Emirdag, ali je zatražio od vlasti dozvolu da u Emirdagu boravi mjesec, a u Isparti također mjesec dana.

Dvadesetog januara 1960. uputio se iz Emirdaga u Ispartu, a nakon izvjesnog vremena krenuo je za Afjon. Dan nakon boravka tamo, krenuo je nazad u Emirdag.

U martu te godine bio je teško bolestan, obolio od upale pluća. Osamnaestog istog mjeseca bolest mu se pogoršala i mnogo puta je gubio svijest. Zatim je pao u dubok san, te se probudio prije sabah-namaza. Abdestio se i presvukao odjeću. Izgledao je kao da se potpuno oporavio od bolesti. Klanjao je sabah-namaz, zatim pozivao učenike jednog po jednog da se s njima oprosti govoreći im, očiju punih suza:

– Ostavljam vas Allahu na emanet... ja odlazim...

Nakon što se rastao od ostalih prijatelja, vozilom se zaputio u Ispartu. Tamo je ostao neko vrijeme i imao učenici na jacija-

namazu. A na teravih-namaz – jer je bio početak mubarek-mjeseca ramazana – njegov učenik, cijenjeni Tahiri Mutlu, predvodio je namaz kao imam.

Zdravlje mu se poboljšavalo do desetog ramazana, zatim mu se bolest ponovo povratila i temperatura skočila.

Jednog je dana otvorio oči rekavši učenicima koji su se smjenjivali u bdijenju uz njega:

- Idemo!
- Kad ga jedan od njih upita:
- Ustadu naš, a gdje idemo?
- U Urfu... Spremite se!

Neki su njegovi učenici pomislili da on halucinira, jer je neshvatljivo da kreće na put u takvom stanju, ako se uzme u obzir da je Urfa udaljena oko hiljadu kilometara tadašnjim putevima. Uz to i njihovo vozilo je bilo u kvaru i trebalo je vremena za opravku.

Izložili su to Ustadu, u nadi da će se on predomisliti i odustati od putovanja, a on im odgovori:

– Spremite drugo vozilo. Zar ne možemo izdvojiti dvije stotine lira? Ako je potrebno, ja sam spreman prodati svoje džubbe.

Na ovo insistiranje, učenici su pohitili da unajme drugo vozilo. Ustad je sišao, nošen rukama svojih učenika, te vozilo krenu u smjeru Urfe, prevozeći Ustada i trojicu njegovih učenika.

Proganjanje do smirti

Kad je agent zadužen za nadgledanje Ustada opazio njegov pokret, hitno je to javio u policijsku stanicu. Jedan od odgovornih u službi sigurnosti se na to ražestio, te su presreli jednog od učenika i zasuli ga kišom pitanja:

– Zašto je otišao Ustad? I kuda? Zašto nas niste obavijestili o tome?

Učenik je porekao da zna cilj Ustadovog putovanja. Rekao je da je moguće da se on zaputio u Egridir.

Telegrafi, telefoni i radio veze su uspostavljeni među različitim centrima sigurnosti u gradovima Turske, kao da je opasna osoba pobjegla iz zatvora. Opis vozila i broj tablica su dati svim policijskim stanicama i kontrolnim tačkama.

Vrijeme je bilo kišovito. Ustadovi učenici su tablice vozila prekrili blatom, kako se ne bi mogle očitati. Vozilo je grabilo cestom prema Urfi. Nakon dugog i napornog putovanja po olujnom vremenu, stigli su, 21. marta, u Urfu i odsjeli u hotelu "Ipek Palas". Policija je ubrzo opkolila hotel i komandujući su ušli da Ustadu – ispruženom na krevetu – saopće da mora odmah napustiti grad i vratiti se u Ispartu. Nalog je izdao ministar unutrašnjih poslova lično. Ovako je tekao taj dijalog:

Policajac:

– Imam nalog od ministra unutrašnjih poslova, moraš se vratiti u Ispartu.

Bediuzzaman:

– Čudni ste vi... Ja nisam ovdje došao da bih iz nje pobjegao. Ja već umirem... zar ne vidite moje stanje? (Okreće se učenicima): 'Objasnite im vi moje stanje.'

Trojica njegovih učenika su privedena u policijsku stanicu i počinje njihovo saslušanje:

– Zašto ste došli? Ko vam je to dozvolio?

– Mi smo Ustadovi pratoci, izvršavamo ono što nam zapovjedi bez pogovora.

– Recite svom Ustadu da postoje stroge zapovijedi od viših instanci i da morate napustiti Urfu odmah i vratiti se u Ispartu.

Ako se ne možete vratiti svojim vozilom, mi ćemo vam spremati kola hitne pomoći.

– On je teško bolestan, ne može podnijeti napor putovanja koje traje još dvadeset četiri sahata.

– Morate se vratiti kako ste i došli, imamo nalog gospodina ministra. Morate odmah napustiti Urfu.

– Mi se ne možemo miješati u Ustavove stvari. Ako želite, vi to njemu izložite, a ako nama bude naloženo da idemo, otići ćemo.

Šef sigurnosti pobjesni:

– Šta hoćete reći? Zar mu ne možete izložiti bilo šta?"

– Ne možemo.

Tad se šef sigurnosti izdera:

– Ako ste vi vezani za vašeg Ustada, i ja sam za svoje šefove. Dajem vam samo dva sahata roka da napustite ovaj grad i vratite se u Ispartu.

Vijest o namjeri vlasti da protjeraju Ustada Bediuzzamana iz grada pročula se među građanima i uzrokovala opće negodovanje u narodu. Nekoliko hiljada stanovnika se okupilo oko hotela. Vijest je doprla i do čelnika ogranka Demokratske stranke u Urfi, te on pohiti do načelnika sigurnosti i oštro mu se obrati:

– Ako pokušate Ustada Bediuzzamana istjerati odavde, naći ćete mene pred sobom... On je naš gost.

– Gospodine, zapovijedi su došle odozgo... iz samog Ministarstva. Zato se mora vratiti tamo odakle je došao.

– Kako će se vratiti? Zar ne vidite da je u najtežoj bolesti i nepokretan? On nam je došao kao gost i nema potrebe za svom ovom tvrdokornošću.

U međuvremenu, dok je tekla ova diskusija u upravi centra sigurnosti, neki su učenici Nura požurili u bolnicu i dopratili

službenog ljekara do hotela radi pregleda Ustada i dobijanja ljekarskih nalaza o nemogućnosti putovanja.

Ljekar je stigao u hotel i obavio ljekarske pretrage na Ustadu Bediuzzamanu, te ustanovio da se on nalazi u najtežem stanju bolesti i da mu se tjelasma temperatura popela na četrdeset stepeni. Zatim je napisao ljekarski nalaz o tome, objašnjavajući nužnost njegovog mirovanja i neizmještanja nigdje drugo.

Međutim, načelnik sigurnosti je bio uporan u svom stavu da on mora napustiti grad. Odlučio je doći u hotel da se lično susretne s Ustodom. Ustade je dopustio da načelnik sigurnosti uđe kod njega i ovaj mu je saopćio da su zapovijedi izričite i da on mora napustiti grad i vratiti se u Ispartu.

Bediuzzaman reče:

– Ja sam trenutno u posljednjim minutama života, ne mogu se vratiti i umrijet ću ovdje. Tvoja je dužnost sada da pripremiš vodu za moje opremanje kad izdahnem.

Načelnik i pripadnici policije iziđoše dirnuti i pokunjeni.

A građani, udruženja i razne organizacije obasusše Ankaru poplavom telegrama u kojima žestoko osuđuju ovakav stav koji nema veze ni sa kakvim ljudskim obzirima.

Ljudi su u grupama nahrupili u hotel, jer svako je htio vidjeti Ustada posljednji put. I mada on ranije nije primao ovakve posjete – jer mu to zdravlje nije izdržavalo – ovaj put nije vratio nikog, nego je primio stotine i stotine da se pojedinačno s njima rastane.

Posljednji trenuci

Predvečer mu je porasla temperatura, nije govorio, nego su mu usne podrhtavale u izgovaranju dove.

U dva i po poslije ponoći, jedan od učenika mu je opipavao temperaturu i ustanovio da je nešto opala, te ga je pokrio.

Naložio je peć u sobi zahvaljujući Allahu na poboljšanju stanja Ustadovog.

Ali, sabah se primiće, a Ustad ne ustaje na sabah-namaz... Neko od njih mu otkriva lice i saznaje istinu: Ustad je preselio svome Stvoritelju. Takvim na zidu pokazuje na srijedu, dvadeset peti ramazan 1379. (23. mart 1960.) godine.

Vijest se proširila hotelom. Direktor hotela se uspeo do sobe merhuma da bi se susreo s načelnikom sigurnosti, koji je također bio na putu do nje. Načelnik ga upita:

- Šta ima novo?
- Preselio je, reče direktor hotela.
- Je li stvarno umro?
- Jeste.

Vijest se u Urfi proširila odmah i hiljade ljudi se sakupiše pred hotelom. Zatim se vijest proširila i u drugim turskim gradovima i lavina ljudi poče pristizati u grad. Nošen na ramenima svojih učenika, zaljubljenika i desetina hiljada iz povorke, dok je blatnjava kiša sipala s neba, veliki Ustad je ukopan u haremu Ulu džamije.

Zaostavština

Kada je 23. marta 1960. godine preselio u Urfi, iza njega su ostale sljedeće stvari: jedan par gumenih cipela, čajdanluk sa korpom, manjerka, čaršaf, mahramica, veš, jedan peškir, jedna knjiga dova, kalendar na starom pismu, dvije olovke i jedne polomljene naočare...

Prevrat 1960. godine i pitanje smrti Ustada

Desio se 26. maja 1960. godine vojni udar kojim je zbačena Demokratska stranka, a vladini funkcioneri su privedeni na sud koji je nazvan Ustavni sud. To suđenje je okončano izvršenjem

smrtne presude nad predsjednikom vlade Adnanom Menderesom i dvojicom njegovih ministara, te izricanjem različitih vremenskih kazni bivšim ministrima i vladinim funkcionerima Demokratske stranke.

Također je započelo i iskazivanje neprijateljstva prema svim islamskim strujama u Turskoj, među njima i učenicima Nura.

I kao da pakost neprijatelja islama i njihov gnjev na Ustada Saida Nursija nisu prestali ni nakon njegove smrti, željeli su ga kazniti i u mezaru, te su poduzeli nešto što se nije desilo u historiji, osim u rijetkim slučajevima. Izvršili su ekshumaciju i prenijeli ostatke ovog veličanstvenog učenjeka u nepoznatom pravcu. Evo i detalja:

Jedanaestog jula 1960. godine valija Urfe, zajedno s vojnim zapovjednikom za istočne pokrajine, zaputio se vojnim avionom u grad Konju, gdje se nalazio brat Ustada Saida Nursija, šejh Abdul-Medžid. Naloženo mu je da dođe u palaču načelnika i bi mu rečeno:

– Obavit ćemo ekshumaciju ostataka tvog brata šejha Saida Nursija iz Urfe. Premještanje će biti izvršeno na tvoj lični zahtjev, zato potpiši ovaj dokument.

– Ali ja to nisam zatražio!

– Nema potrebe za odugovlačenjem... Potpiši ovaj dokument.

Tako je jadnik, pod pritiskom i prijetnjom bio prisiljen izvršiti njihov nalog.

Ovdje ćemo ukratko prenijeti sjećanja rahmetli šejha Abdul-Medžida o ekshumaciji njegovog brata:

– Početkom mjeseca jula, dakle pet mjeseci nakon preseljenja mog brata na Ahiret, u podne jednog dana mi je došla osoba, kasnije sam saznao da mu je ime Ibrahim Juksel, a on je načelnik odsjeka za sigurnost, i rekao da valija traži da dođem.

– Otišao sam s njim do zgrade uprave, gdje sam uočio trojicu vojnih generala zajedno s valijom; jedan od njih je bio Džemal Tural, a još jedan Refik Tolga. Džemal Tural mi se obrati: 'Mnoštvo posjetilaca iz istočnih i južnih pokrajina dolazi u obilazak mezara vašeg brata, a kao što znate, živimo u osjetljivim vremenima. Zato želimo prenijeti ostatke vašeg brata – također uz vašu saradnju – u središnju Anadoliju. Zato molimo da potpišete ove dokumente.'

– Pružio mi je jedan spis napisan na mom narodnom jeziku.

Pročitah i zatim rekoh:

– Ali ja to nisam tražio. Molim vas da ga ostavite na miru makar u kaburu.

Oni su bili uporni u svome stavu i rekli da nema druge nego da potpišem. Nakon potpisivanja, krenuli smo na uzletišće odakle nas je vojni avion prevezao u Urfu.

Tamo smo se zaputili u vojnu zgradu. Ponudili su mi hranu, a ja sam odbio, budući da sam bio ozlojeđen i u lošem duševnom raspoloženju. U tri po ponoći otišli smo do mezaristana. Dva su se tabuta nalazila u džamijskoj avliji i nekolicina vojnika. Vojni ljekar mi priđe i reče:

– Ne brini i ne budi žalostan. Prenijet ćemo Ustada u Anadoliju.

Na te doktorove riječi u meni je uzavrelo i briznuo sam u plač. A doktor pozva vojnike govoreći im:

– Prenijet ćemo Ustada iz ovog tabuta u ovaj drugi.

Ali su vojnici bili u nedoumici i prestrašeni:

– Ne smijemo to, Allahova će srdžba biti nad nama.

Doktor im reče:

– Braćo, nama je zapovjedbano i nemamo drugog izlaza nego da to izvršimo.

Počeo vojnici rušiti kabur i iznositi tabut iz njega, te otvoriše tabut. Rekoh u sebi:

– Mora da su kosti mog dragog brata pretvorene u prah. Ali čim sam dodirnuo ćefine, učinilo mi se kao da je izdahnuo tek jučer. Ćefini su bili čitavi, kod glave malo požutjeli i tu je bila jedna pjegica u obliku kapljice vode. Kad mu je ljekar svukao ćefin s lica, pogledao sam ga. Na licu mu je treperilo nešto kao osmijeh.

Prihvatili smo tog velikog, obespravljenog Ustada i stavili ga u drugi veliki tabut koji su vojnici bili dovukli. Prazninu oko njega smo popunili travom.

Kad se sve završilo, otišli smo na uzletišće. Ulice su bile pune naoružanih vojnika, jer je bila objavljena zabrana kretanja gradom.

Prvi avion je bio neadekvatan da primi veliki tabut, te su dovukli drugi avion i postavili tabut u njega. Sjeo sam mu sa strane. ...Tuga i bol su ispunjavali moje srce, a oči su mi bile ispunjene suzama...

Avion se usmjerio prema Afjonu, a odatle je tabut kolima hitne pomoći prevezen u grad Ispartu, gdje je ukopan na nekom još uvijek nepoznatom mjestu.¹

¹ Možda je to odgovor sudbine koju je priželjkivao u svojoj oporuci učenicima, da se ne zna za njegov mezar osim među desetak iskrenih učenika; *Emirdag Lahikası*, svezak 2 /173.

Pogovor

Ovo je hronika života čovjeka borca na Allahovom putu, koji je dvadeset osam godina života proveo u progonstvu, na robiji i u maltretiranju kojemu nije bilo kraja.

Ali je sam – Allahovom zaslugom – smogao snage da potrese Tursku s kraja na kraj i da ubaci strah u srca neprijatelja islama. Taj strah nije prestao ni nakon njegovog izdisaja, nego ih zastrašuje i sad kad se nalazi na svom posljednjem odredištu.

Njegove su tjelesne ostatke prenijeli u nepoznatom pravcu. A je li im to izbrisalo strah i paniku!?

Nikako... Oni koji su stekli odgoj kod njega i ponijeli baklju islama u svojim rukama, uvijek će i zauvijek biti izvor njihove zabrinutosti i panike.

A istinu je rekao Uzvišeni Allah:

"Allah je zapisao: "Ja i poslanici Moji sigurno ćemo pobijediti..." (El-Mudžadala: 21.)

DRUGI DIO

Sažeti analitički prikaz *Poslanica Nura*

NAPOMENA

Želja nam je podsjetiti uvaženog čitaoca da ova studija, iako uprošćena i sažeta, daje jasnu i cjelovitu predstavu o nekim dimenzijama *Poslanica Nura* (Risale-i Nur), koliko je to bilo u našoj moći. Nadamo se da ćemo, ako Bog da, biti uspješni u nastojanju da svaku od njenih podtema obradimo zasebno na način kako to zaslužuje, kao materiju jednog obimnog i potpunog istraživačkog rada.

Ustad prije pisanja Poslanica

Ustad Said Nursi daje opis svoga duhovnog stanja u toku boravka u Istanbulu i kaže:

Siloviti udarci su se prije trideset godina sručili na glavu nesavjesnog Starog Saida, pa je stoga počeo razmišljati da je "smrt istina". Shvatio je da je zagazio u blato. Molio je zaštitu i tražio put, tragao za spasiocem da ga povede za ruku. Vidio je pred sobom raznolike staze. Uznemiren time, uzeo je knjigu "Otkrovenje nespoznajnog" od Šejha Abdulkadira el-Gejlanija, r.a., i otvorio je s pobuđenom nadom. Pred sobom je naišao na sljedeći izraz:

أَنْتَ فِي دَارِ الْحِكْمَةِ فَاطْلُبْ طَبِيبًا يُدَاوِي قَلْبَكَ

"Ti si u Kući mudrosti, traži ljekara da ti liječi srce."

Gle čuda! U to sam vrijeme bio član Daru-l-hikmeta el-islamijje (Kuće islamske mudrosti) i navodno sam tu bio došao da liječim rane islamskoga Ummeta, a ustvari sam ja bio bolesniji i ovisniji o izliječenju od bilo koje druge osobe. Jer, bolesniku je najpreče da izliječi sebe, prije nego što pristupi liječenju drugih.

Da, tako mi se obratio Šejh: "Ti si bolestan.. Traži doktora da te izliječi."

Rekoh: "Budi ti moj doktor, Šejhu!"

I započeh čitanje te knjige kao da se ona meni lično obraća. Bila je tako žestoka da je razbijala moju uobraženost, te izvršila duboke operativne rezove na mome nefsu. I nisam izdržao, i nisam mogao to podnijeti, jer, njegov sam govor smatrao upućenim meni.

Da, tako sam je pročitao do približno njezine polovine. Nisam smogao snage da je dovršim, i odložio sam knjigu u ormar. Neko vrijeme nakon toga sam osjetio da su bolovi od rana iščezli i iza sebe ostavili čudesne duhovne užitke. Vratio sam mu se ponovo i dovršio knjigu mog prvog učitelja. Iz nje sam izvukao ogromne koristi i s

njme proboravio duge sahate, posvetivši se njegovim ugodnim virdovima i dirljivim obraćanjima.

Zatim sam došao do knjige Pisma od Imama er-Rabbanija, te sam se obradovao dobru s iskrenim optimizmom. Otvorio sam je i u njoj pronašao čudo, jer se u svim njegovim pismima na dva mjesta pojavljuje izraz Bediuzzaman. Osjetio sam da mi se obraća poimenice, jer je ime moga oca bilo Mirza, a oba pisma počinju sa: "Pismo Mirzi Bediuzzamanu." Rekoh: "Fesubhanallah, on se obraća meni lično", jer je tada jedan od nadimaka Staroga Saida bio Bediuzzaman. I mada ja nisam znao ni za koga ko se proslavio pod tim nadimkom osim Bediuzzamana el-Hamadanija, koji je živio u četvrtom stoljeću po Hidžri, mora da je postojao još neko, osim njega, ko je bi savremenik Imama er-Rabbanija i kome su se obraćali pod ovim nadimkom. I mora da je njegovo stanje bilo slično mome halu pa sam pronašao lijek za sebe u ta dva pisma. A Imam er-Rabbani u tim, a i mnogim drugim pismima, uporno poručuje:

"Sjedini Kiblu", tj. "slijedi jednog imama i duhovnog upravitelja i ne bavi se drugima."

Ova važna oporuka se nije slagala – u to vrijeme – s mojim duhovnim stanjima i spremom. Počeo sam dugo razmišljati: a kojega da slijedim? Da idem za ovim ili da krenem za onim? Mnogo sam se uznemirio i moja je uznemirenost bila veoma burna, budući da svaki posjeduje i privlačne vrline, i zato se nisam mogao odlučiti samo za jednoga.

I dok sam se kolebao u toj teškoj nedoumici, u srcu mi se rodi samilosnička pomisao od Allaha, dž.š., koja mi prišapnu:

"Početak svih ovih različitih pravaca, izvor svih ovih potoka, i sunce svih ovih planeta, jeste Kur'ani-kerim. Stvarnoga sjedinjenja Kible nema osim u Kur'ani-kerimu." Jer, Kur'an je najuzvišeniji duhovni upravitelj, apsolutno najposvećeniji učitelj. Prionuo sam na Kur'an, prihvatio se za njega i ispomagao se njime. Moja nesavršena sprema je nemoćna zbiljski iscrpiti izliv tog istinskog muršida, koji je

poput vode što ulijeva život, ali zaslugom tog istog izliva možemo raspoznati onaj izliv i onu vodu života kod nosilaca duhovnosti i duhovnih stanja, svakog prema njegovom stepenu. Tako Riječi i Nurovi izvučeni iz Kur'ani-kerima, tj. Poslanice Nura, nisu, dakle, samo znanstvene i intelektualne rasprave, nego i pitanja srca, duha i stanja vjerovanja. One su uzvišene i vrijedne znanosti o spoznajbi Allaha dž.š. (Mektubat)

Kako su pisane Poslanice

Autoru se pri ruci nije nalazila nikakva literatura osim Kur'ani-kerima, te je crpio smislove iz ajeti-kerima i proživljavao nepomućena srčana i duševna stanja u njihovom ozračju. Diktirao je – izrazitom brzinom – učenicima specijaliziranim za pisanje, ono čime bi ga Allah nadahnuo i što bi mu se ukazalo u srcu iz smislova ajeti-kerima, a da ti biseri i otkrovenja srca nisu imali određeno ni vrijeme ni mjesto. Zato su ga učenici okruživali danju i noću i nisu propustili niti jedno Božije otkrovenje koje mu se spustilo na srce, ili misao, a da im ga on nije izdiktirao i oni zabilježili. Uz to, i on je lično pisao neke svoje poslanice, naročito u zatvoru.

Poslušajmo jednog od njegovih vrsnih učenika, prvog pisara *Poslanica Nura*:

– Išli smo sa Ustadom na osamljena mjesta. Sjeo bi na neko mjesto, zagledao se u određenu tačku, i diktirao mi brzo, a i ja bih također pisao brzo. Dao bi mi znak da pišem i ne bi skidao pogled sa te tačke na koju se isprva bio usredsredio, zatim bi mi rekao: 'Stani.' Zatim bi me ponovo pozvao da pišem, tako da ima poslanica koje smo napisali za sahat, a neke od njih za dva sahata. Kunem se da sam po jedan ili dva dana provodio u prepisivanju neke poslanice koju smo ranije bili napisali za sahat-dva.

Jedan takav primjer je da je *Poslanicu o proživljenju* izdiktirao u hodu i kretnji tamo-amo na obali jezera Barla i četrdeset puta ponovivši ajet:

فَانْظُرْ إِلَىٰ آثَارِ رَحْمَتِ اللَّهِ كَيْفَ يُحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا إِنَّ ذَٰلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتِ
وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

'Pa pogledaj tragove Allahove milosti: kako oživi zemlju nakon njenog mrtvila. On je uistinu taj koji mrtve oživi. I On je svemoćan.' (Rum: 50)

A to je jedno veoma dragocjeno djelo, koje utvrđuje izvjesnost proživljenja naravnim dokazima koje uvažava svaki čovjek i po njima stječe uvjerenje.

Što se tiče poslanice *Mu'džize Muhammedove, sallallahu 'alejhi ve sellem*, nju je izdiktirao nekim učenicima za tri-četiri dana na padinama brda i u vrtovima, u prosjeku dva do tri sahata dnevno, i rezultat toga je zbirka tri stotine i više mu'džiza Poslanikovih, sallallahu 'alejhi ve sellem, uz navođenje predaja, a sve to bez oslanjanja na pisanu literaturu. (Mektubat)

Zato je Ustad na tu poslanicu gledao isključivo kao na dar Allahov, Božansku blagodat i dobročinstvo od Njega, Slavljen neka je On. Jer njegov udio u pisanju je bio samo u tome što je stao pred ajeti-kerimom, prepustivši se i predajući Uzvišenom, Moćnom, i tražeći od Njega ispomoć i da mu otvori vidike. I čim su mu se grudi nadahnule nečim, odmah bi to brzo izdiktirao, da su to pisari jedva mogli pratiti. Stoga je Ustad često tvrdio da ne treba poslanice vezivati za njegovu ličnost i time umanjiti njihovu vrijednost, jer, čovjek posjeduje greške i nedostatke koje je Allah pokrio. On kaže:

Uobičajeno je kod nosilaca zablude i prekršilaca da umanjuju vrijednost autora, kako bi unizili ugled djela koje ne udovoljava njihovoj zamisli. Stoga je neophodno da se poslanice povezane sa zvijezdama neba Kur'ani-kerima ne vezuju za krhku i neodrživu kariku, poput mene, jer bi to moglo biti stjecište brojnih prigovora i kritika. (Mektubat)

Divnu li je usporedbu za sebe i *Poslanice* dao kako bi urazumio čitaoca da ove prefinjene *Poslanice* nisu njegovo vlasništvo, rekavši:

Ne traži da svojstva ukusnog grozda grožđa budu i u njegovoj suhoj stabljici; i ja sam poput te suhe loze u odnosu na ono ukusno grožđe... Kad bi moj glas stizao i u svaki dio svijeta, svom snagom bih govorio: 'Riječi' su divne i raskošne; one su činjenice; one nisu od mene, nego su zrači koji su se prelomili iz istina Kur'ani-kerima. Ja nisam ukrasio istine Kur'ana, nisam čak smogao ni da istaknem njihovu divotu; nego su divne kur'anske istine te koje su uljepšale moj izraz.

Nisam pohvalio Kur'an svojim riječima, nego su Kur'anom moje riječi stekle pohvalu. (Mektubat)

U slijedećem tekstu još je jedan dokaz koji dodajemo uz ovu temu:

U ovo vrijeme prividnog pada i poraza, gledajući izvana, onih istinskih i moćnih vrela i pravaca – pod čijim bajrakom se okupljaju milioni mu'mina spremnih na svaku žrtvu – pred nasilnom navalom zablude, Poslanice Nura su podnijele sve te nasrtaje i na svojim plećima ponijele svakojake terete, te utrle put i pretekle sve na stazi imana. Stoga je nemoguće pripisati te poslanice jednom nemoćnom, polupismenom, samoukom čovjeku koji je život proveo između progonstva i zatvora, pod prismotrom državnih vlasti i njihovim rastjerivanjem ljudi oko njega smišljenom propagandom. Takav čovjek ne može biti njihov vlasnik, ne može se hvalisati njima, niti na njih polagati pravo. Jer one ne naviru iz njegove bistrine ili umještosti, nego su jedna od mu'džiza Kur'ani-kerima za ovo vrijeme, koju je podarila Božanska milost. Sve se svodi na to da su ovaj čovjek i hiljade njegovih prijatelja ispružili ruke prema tom neponovljivom i skupocjenom poklonu, te je izbor pao na njega da ga objelodani.

A dokaz da Poslanice nura nisu plod njegovih ideja, jeste da ima poslanica koje su napisane za šest sahata, neke druge za dva, neke, opet za jedan sahat, a neke i za deset minuta.

I kunem se da, kad bih imao i oštroumnost i kapacitet memorije Starog Saida, ne bih mogao ni za deset sahata napisati ono što je on tada napisao za deset minuta, niti bih mogao napisati za dva dana ono što je on napisao za sahat.

Poslanica koja istražuje suštinu Ene (Bit čovjekova), koja je napisana za šest sahata, ne može se napisati, niti s moje strane niti od strane filozofa, genija i istraživača, za šest dana.

Tako smo mi, iako bijedni i bez igdje ičega, ipak postali uslužitelji i vodiči na sajmu najskupocjenijeg nakita. Molimo Plemenitog Gospodara da nas i sve učenike Nura pospješi – iz Svoje plemenitosti i dobrote – u ovoj službi, u potpunoj iskrenosti. Amin. (Prilozi – Kastamonu)

Šta su Poslanice Nura

Onaj ko pažljivo prati postupke učenika Nura, čudom se čudi njegovoj neraskidivoj povezanosti s *Poslanicama Nura*. To je iz razloga što on gotovo da se apsolutno nikad, danonoćno, ne odvaja niti udaljuje od njih.

Međutim, čuđenje nestaje kad sazna i uvjeri se da *Poslanice Nura* nisu tek neka uobičajena djela koja se bave razradom shvatanja islama, nego da su one jedan dragocjen tefsir Kur'ani-kerima, i to tefsir koji se odlikuje brojnim izvornim i veoma bitnim osobenostima, koje ne nalazimo sabrane na ovaj način u drugim tefsirima, a pogotovu u ovo naše doba. A šta su te izrazite osobenosti kojima se odlikuju *Poslanice Nura* i koje ih zbiljski čine tefsirima Kur'ani-kerima svojstvenim ovom vremenu?

I koja su to svojstva kojima se autor ovih *Poslanica*, Ustad Nursi, okitio tako da su ga učinila kompetentnim da bude istinski tumač – mufessir – Kur'ani-kerima i stekne naimenovanje za misiju uzornništva i imameta?

Na ovo pitanje odgovor daje najdoličniji učenik Nura Zubejir Gunduzalp u svom predavanju koje je održao na Univerzitetu Ankara 1950. godine i iz kojeg ćemo izdvojiti samo neke odlomke. Iz toga ćemo potpuno dosegnuti tajnu ove prisne privrženosti učenika Nura *Poslanicama Nura*.

Neke osobenosti *Poslanica Nura*¹

Prvo: Mentorstvo Kur'ani-kerima

Samo je Kur'ani-kerim, isključivo i stalno, bio autorov učitelj i duhovni upravitelj; on ga nije napuštao radi bilo koje druge knjige, nije prihvatio ikakvu drugu izvornu literaturu, niti tražio uputstva od bilo kojeg drugog savjetnika. Ovo se zapaža tokom cijelog njegovog stvaralačkog života. Kod njega uopće nije bilo biblioteke, niti čak ijedno djelo na koje bi se oslonio ili pozvao.

Drugo: Isticanje Kur'ana u njegovoj savršenoj jasnoći

A. Kur'ani-kerim je najsvetija Allahova knjiga, i u svojim koricama obuhvata istine iz svake znanosti. Stoga komentator Kur'ana mora biti zaista istaknut učenjak i vrstan u svakoj naučnoj oblasti, bile to jezičke, šerijatske ili prirodne znanosti. Mora posjedovati široku misao, sveobuhvatan uvid, prodornu viziju, potpunu revnosnost, ogromnu smionost, djelotvorno i duboko rasuđivanje. Mora imati i obiman udio Božanskog poticaja, sve to kako bi rasvijetlio istine u njihovoj nepomućenoj jasnoći i razotkrio široke i duboke smislove u njihovoj suštini; u protivnom, neke bi istine ostale skrivene i nejasne.

B. Nedolično je da komentator Kur'ana bude pod utjecajem svojih ličnih ukusa i da svoju privatnu metodu i razbor upliće u komentar; to u cilju da istina ostane čista i nepomućena, bez ikakve primjese, te zaštićena od autorovih poriva.

¹ Iz predavanje održanog na Unirvezitetu Ankara godine 1950.

Ova osobenost (tj. isticanje kur'anskih istina u njihovoj savršenoj čistoći) nešto je što nalazimo u Ustavovim djelima i životu, jer je s izrazitom kompetencijom prihvatio za uzde najnaprednije znanosti svoga vremena, te je dobio i titulu Bediuzzaman (Fenomen vremena). Jer, u životu je bio obdaren prodornom inteligencijom, iluminirajućom razboritošću i podržan neskrivenom Božanskom providnošću, uz činjenicu da je svesrdno nastojao u djelima istaknuti kristalnu jasnoću Kur'anskih istina. Tako se u njih nisu umiješali prohtjevi i želje, zahvaljujući savršenoj predanosti i strogoj samokontroli kojima ga je nadario Allah. Zato i ne nalaziš u Poslanicama zaseban stil, nego je njihov stil Kur'an i samo Kur'an.

Treće: Predanost mufessira

Znači da ne smije iza njegovog rada stajati ništa drugo osim Allahovog, slavljen je, zadovoljstva; dakle, bez osvrtnja pogleda na bilo kakav dunjalučki cilj, bilo materijalni ili moralni, kako ne bi povrijedio ajeti-kerim: *"Ne dajite Moje ajete u bescijenje."* Svaka cijena mimo Allahovog zadovoljstva je preniska. Ovo stanje savršene, potpune predanosti mora biti pojavno u stvarnom životu autora lično, i nema sumnje da je sami životopis Ustada jedan divan primjer te predanosti.

Četvrto: Univerzalnost Kur'ana i njegovo obraćanje svim slojevima

A. Održanje savremenosti Kur'ana, njegove svježine, sjaja i mladosti, jedna je od njegovih najvećih mu'džiza, jer Kur'ani-kerim ima "gledište" za svaku epohu u kojem se ona ogleda u smislu zadovoljenja potreba dotične epohe, tako da izgleda kako je on i objavljen upravo radi nje, i jeste tako. Stoga najprimjereniji komentar za ovo doba jeste onaj koji razotkriva taj aspekt Kur'ani-kerima koji je usmjeren na naše doba i dominira njime, te koji donosi potvrđene dokaze za zadovoljenje savremenih potreba.

B. Neizbježno je, također, da se obraća svim slojevima ljudi, počevši od običnih ljudi pa sve do istaknutih pojedinaca, jednim laskim i zanimljivim stilom. Jer Kur'an nije ni upućen jednom sloju ljudi mimo drugih, niti čulima nekih ljudi mimo ostalih, pa je neophodno da se i njegov komentar odlikuje istim svojstvom, kako bi koristi iz njega čovjek izvlačio bez obzira na svoj nivo, te da bi udovoljio potrebama u najbitnijim pitanjima svoga vremena, jer bi u protivnom komentar bio ograničen na određenu skupinu, a nedostupan drugima.

Vjerovatno je odlika *Poslanica Nura* ovom posebnosti jedna od njenih najizrazitijih karakteristika, budući da u njima vidimo obraćanje svim nivoima iz svog okruženja, i svi ljudi – bez izuzetka – grabe s njihovog Kur'anskog studenca i u njima nalaze odgovor za svoje potrebe i težnje – bez poteškoće; u tome su ravnopravni i mladi i stari, i nepismeni i učeni, i muškarac i žena...

Peto: Uvjerljivost u konstatacijama

Dokazi i argumenti koje komentator navodi i približava shvatanju i poučava u konstatiranju istina imana i Kur'ana, moraju biti čvrsti i upečatljivi, kako nikad ne bi bili osporeni ili opovrgnuti. Stoga je suvišno oslanjati se na naučne teorije i hipoteze koje se smjenjuju s vremenom, ili na razumijevanje nekih ljudi mimo ostalih. Ne treba nijednu temu ostaviti bez utemeljenih i čvrstih argumenata. Komentator, dakle, primjenjuje koncept "utvrđivanja", a ono podrazumijeva zadovoljenje kriterija čiji broj prelazi preko hiljadu. I dok su *Poslanice Nura* bile očekivana meta ciljanih napada od strane svakojakih protivnika, oni nikad nisu uspjeli – ni jedan jedini put – pronaći slabost niti prazninu – manju ili veću – u tim snažnim i divnim argumentima.

Šesto: Obraćanje svim prefinjenim svojstvima čovjeka

Kako god se Kur'an obraća ujedno i razumu, i duhu, i svijesti i duši, kako bi svakom od njih udovoljio i svakog nahranio i dao

mu njegov izdašni obrok s krajnjom lahkoćom, isto tako i njegov komentar treba biti zbilja izrazit i duboko djelotvoran, da bi prosvijetlio i razum, i srce, i duh, i svijest, i dušu i sve ostalo; da ulijeva smirenost u svako od njih i bude moćan i upečatljiv do mjere da obuzda nefs koji nagoni na zlo i da ga potčini... čak i da šejtanu nametne prisilu. A to je upravo ona utažena glad i ugašena žeđ za svaki djelić duše, duha, razuma, bića, svijesti i drugih Božanskih rafiniranosti u čovjeku, koje pronalazi čitalac Poslanica, uz kategorično sputavanje šejtana i odbijanje njegovih nasrtaja i očuvanje duše od njegovih nagovora.

Sedmo: Ispravnost ponašanja

Kur'ani-kerim je – kao što nam je poznato – transformirao jednu cijelokupnu zajednicu u sasvim novo društvo, i izbavio svakog pojedinca iz sebičnosti, samoljublja i drugih svojstava koja se upliću bez shvatanja prilika, i umjesto njih usadio visoke i pohvalne osobine, poput skromnosti, požrtvornosti i drugih.

Stoga i njegov komentar – kao i sam komentator – mora biti reformator i ispravljač, čak i izbavitelj iz ponora tih niskih svojstava. Tako je, dakle, živuća stvarnost učenika Nura očišćena od nečisti zablude i licemjerstva zahvaljujući svakodnevnom vezivanju uz Poslanice i ta stvarnost nije ništa drugo do praktična potvrda utjecaja Poslanica na ispravnost ponašanja.

Osmo: Sljedbeništvo časnog poslaničkog Sunneta

Slijedenje časnog vjerovjesničkog Sunneta riječju i djelom, jeste najispravniji put za dosezanje duha nebeskih smislova Kur'ani-kerima, i ničim drugim nije moguće doprijeti do njih pravo i sigurno. Stoga, slijedenje časnog Sunneta – pod okriljem pravca *ehli sunneta i džema'ata* – jeste zasigurno temelj za svakog ko se bavi tumačenjem Kur'ana. On, dakle, mora postupati prema svome znanju, posjedovati ogromnu bogobožnost, samoprijegor, iskrenost, ustrajnost u služenju vjeri, istinoljubivost, odanost i požrtvovanost, uz veliku štedljivost i snagu uvjerenja.

Sažetak onoga što je rečeno jest:

Da mufessir – svojim Kur'anskim poslanicama – odiše čistom poslaničkom predanošću, neizmjernom pobožnošću i duhovnom snagom kojom crpi svjetlost iz vjerovjesničke svetosti; kako bi istinski zavrijedio da mu se pripiše svojstvo sluge Kur'ana.

Očito je da svi učenici Nura, i svi oni koji su vidjeli Ustada i komunicirali s njime, svjedoče njegovo oličenje tim plemenitim svojstvima, pa čak i najtvrdokorniji protivnici; nijedan od njih nije mogao ništa umanjiti od njegovih pohvalnih svojstava. On je, stoga, s pravom stekao počasnu titulu sluga Kur'ana.

Deveto: Uzdizanje iznad pritisaka i tegoba

Na tumaču koji objašnjava kur'anska i šerijatska pitanja je da ne bude izložen bilo kojoj vrsti pritisaka ili utjecaja, sa bilo koje strane. Ne dolikuje mu, naprimjer, da pod takvim utjecajima donosi bilo kakvu fetvu. Na njemu da omalovažava smrt te da posjeduje snagu i čvrstinu imana i hrabrost islama, kako bi bio moćan sam postaviti izazov pred cijeli svijet bez dvoumljenja ili uzmicanja.

Da, onaj koji širi svoje kur'anske poslanice u jednom izuzetno teškom vremenu, dok se masovno izvršavaju smrtno presude i, štaviše, teži ukidanju Kur'ani-kerima i gašenju njegovog nura i onemogućava se širenje bilo kakvih poruka o vjeri i njenim pitanjima... dakle, onaj ko u takvim uvjetima i upravo u tom vremenu objavljuje svoje poslanice, jeste zbilja jedan izuzetan vodič, velik i znamenit mufessir, savršena i neustrašiva oštrica islama. Takva je bila stvarnost našeg Ustada, Saida Nursija.

Ustad je Poslanice opisao riječima:

Poslanice Nura su jedan predivan dokaz Kur'ani-kerima, njegov vrijedan komentar i blistava refleksija iz odsjaja njegove duhovne fenomenalnosti, rosna kapljica iz njegovog mora, zračak tog sunca i nadahnutljiva istina iz riznice spoznaje suštine, duhovna interpretacija koja se izliva iz njegovih pretakanja. (Prilozi)

Ako neko upita: kako se *Poslanice Nura* mogu svrstati među tefsire Kur'ani-kerima, kad ne nalikuju postojećim tefsirima? Odgovor je:

Tefsira ima dvije vrste:

Prvi: poznati tefsiri koji razrađuju, pojašnjavaju i potvrđuju smislove kur'anskih izraza, ajeta i riječi;

I druga vrsta tefsira: jeste pojašnjenje, razrada i potvrda imanskih istina iz Kur'ani-kerima, uz potvrdu i potporu neospornih činjenica i jasnih argumenata. Ova vrsta posjeduje ogroman značaj.

Poznati i općeprihvaćeni tefsiri povremeno ovaj drugi aspekt tefsira obrađuju jednim uopćenim pristupom, dok su Poslanice Nura taj isti aspekt izravno uzele sebi kao temelj. One su, stoga, smisleni komentar Kur'ani-kerima koji nadjačava i ušutkuje i najnotornije filozofe. (Zračci)

Ovaj smisao, tj. da su *Poslanice Nura* jedan tumač čudotvornih smislova koje donosi Kur'ani-hakim, autor stalno iznova stavlja do znanja:

Poslanice Nura nisu sufijski tarikati, nego suština (hakikat); one su nur koji se izliva iz kur'anskih ajeta i ne napajaju se ni iz znanosti Istoka, niti iz tehnologije Zapada. One su, naime, smisljena mu'džiza Kur'ani-kerima namijenjena ovom vremenu. (Prilozi – Kastamonu)

One su, dakle, tefsir sasvim različit od drugih tefsira, jer svaki tefsir ima svoju epohu, i nema sumnje da tefsir napisan u prošlom vremenu i u islamskom društvu, ne nalikuje tefsiru koji odbija zabludjela agresivna strujanja ovog vremena. Raniji su se tefsiri obraćali samo mu'minima.

A Poslanice Nura, budući da su smisljena mu'džiza Kur'ani-kerima, spašavaju temelje imana i njegove stubove kroz potvrđivanje, ostvarenje i očuvanje vjerovanja u srcima i njegovo izbavljenje od nedoumica i praznih pretpostavki, mnogobrojnim dokazima i kristalno jasnim argumentima, a ne korištenjem već postojećim ukorijenjenim vjerovanjem. Svako ko ih je dublje sagledao, prosudio

je da su one postale jedna nužnost u ovom vremenu, poput nasušne potrebe za hljebom i lijekom. (Prilozi – Kastamonu)

Možda će slijedeći opis sadržati odgovor na pitanje koje se ponekad javi u nekim umovima, a koje je ranije već spomenuto: kakva je priroda *Poslanica Nura*?

Budući da se sedam boja sunca Kur'ani-kerima jasno prelama u proglasu istina Poslanica Nura, one su, dakle: knjiga Šerijata i vjerovanja; knjiga dove i mudrosti; knjiga pokornosti i da've; knjiga zikra i misli; knjiga hakikata i tesavvufa; i knjiga logike i teologije; te knjiga pokretanja na akciju, suzbijanja i ušutkivanja protivnika. (Prilozi – Emirdag)

Iz svega ovoga izvlačimo da su *Poslanice Nura* jedan tefsir smislova Kur'ani-hakima, i obrađuju islamska pitanja iz života pojedinca, pošto u njemu potiču nova imanska shvatanja, a razaraju iskvarena shvatanja i manjkavo ponašanje. One se, raznovrsnim dokazima, kreću oko smislova Tevhida, suštine Ahireta, iskrenosti nijjeta, šerijatske pravednosti i ostalih pitanja koja u fokus stavlja Kur'ani-kerim.

Uz to, one istražuju i pitanja pozivanja ka Allahu i ljubavi prema Poslaniku, s.a.v.s., čežnje za Ahiretom, te raznih društvenih i političkih stvari. Stoga je Ustad za njih rekao:

Poslanice Nura su razriješile više od stotinu tajni iz vjere, Šerijata i Kur'ani-kerima, pojasnile ih i rasvijetlile, te uvjerile i najtvrdokornije prkosnike i nevjernike i ostavile ih bez riječi. Potvrdile su jasno kao sunce dokazali Kur'anske činjenice, ono što se smatralo dalekim od pameti, kao što su one o vjerovjesničkom Mi'radžu i tjelesnom proživiljenju, tvrdoglavim i revoltiranim filozofima i raskolnicima, tako da su neke utjerale u okvire imana. Svakako da ovako vrijedne Poslanice planetu Zemlju i sve ono što je okružuje u cijelosti vezuju za sebe. Neminovno su stoga jedna kur'anska stvarnost koja zaokuplja ovo i buduće vrijeme i privlači glavninu njegovog interesovanja. One su jedna munjevita i britka

sablja u ruci onih koji nose iman. (Prilozi – Emirdag)

Način izlaganja teme

Tema svake poslanice se nadahnjuje iz ajeta ili nekolicine ajeta kojima započinje poslanica, zatim se prelazi na jedan jezgrovit uvod koji sažima temu. Nakon toga se prilazi temi, koja se pojašnjava i pojednostavljuje, uz navođenje primjera, kako bi se ideja izložila i bila izoštrana. Znači da je njihov pristup u izlaganju teme različit od konvencionalnog pristupa izlaganju, koji se kreće od jednostavnijeg ka složenijem.

Poslanice Nura započinju onim što je teško shvatljivo, tako da se čitalac nađe pred zapletom i to zaintrigira njegovu pažnju, te ga angažira u nastojanju razumijevanja pojedinih aspekata teme i razrješavanja tog zapleta. Stoga se čitalac ne nalazi u poziciji pasivnog namjernika ili promatrača, jer ga *Poslanice* prisile da aktivno i sa svom ozbiljnošću prati, proučava sporo i s razumijevanjem kako bi stekao nužno shvatanje. Čitaoca, dakle, *Poslanice* učine svojim učenikom, a ne površnim čitateljem.

Tema se razgovijetno i postepeno razvija tako da čitalac i ne osjeti, a već iskusi slast ajeta koji stoje u pročelju poslanice, ne nalazeći u sebi nikakve prepreke između njih i sebe i ne osjetivši zamor ili dosadu. Kao da ga tema povede u šetnju među vrtove imana i njegove cvijetnjake, da udahne njihov povjetarac, te osjeti nježne smislove u Kur'ani-kerimu i zaživi u njihovom berićetnom ozračju. Uz to, svaka poslanica, također, postepeno, izgrađuje kod čitaoca jednu modernu ideološku konstrukciju proisteklu iz Kur'ani-kerima, a nakon što je porušila mnogo od onoga što je bilo podignuto na neznanju filozofa, sujevjerju, ili promašenim i ispraznim shvatanjima u društvu. Njihovo sredstvo za to jest uspostava naravnih dokaza i duboko dojmljivih argumenata, pred kojima čovjek popušta čak i ako se radi o najupornijem tvrdoglavcu. Povrh svega stoji duhovni užitak i prozračnost u izboru riječi i izraza, te umjesno prepuštanje mašti, ozarenost

duhom nade i pobuđenost skrivenih osmatračkih i intelektualnih potencijala.

Uglavnom je tako, a ponekad cijela tema bude izložena u formi pitanja i odgovora, ili pitanje iskrasno uz odgovor u toku razrade ili na prijelazima, što je u cilju pobuđivanja pažnje i motiviranja čitaoca na razmišljanje. Ponekad se radi o pitanjima iz prakse, tj. postavljenim Ustadu od strane nekih učenika, ili budu pitanja, nedoumice i nagovori koje ljudski i džinski šejtan ubaci u srce mu'mina; ili se sastoji od obje vrste, s porukom, što je najbolji primjer ove vrste izlaganja teme.

Stil

Iako Poslanice istražuju jednu osnovnu temu, a to je iman, one ovo golemo i duboko pitanje ne istražuju na konvencionalni način, po jednoj metodi, nego se stil razlikuje prema stavovima i temama. Nalaziš, tako, jedan zaista nježan i mehak stil, dotle da gotovo osjetiš kako su to šapati srca ili živi i nježni udisaji; nailaziš i na jedan egzaktni naučni stil i naravne logičke izraze, što misli potiče na djelovanje i razboritost. A nailaziš – posebno u odbrani – i na moćan, reljefan stil koji je poput nadolazećih valova, i kao da najavljuje nadolazak armije.

Ovi stilovi i tonovi nisu odsječeni jedni od drugih, desi se da naiđeš i ušećeš u njih u ponekoj poslanici, udišeš proljetne povjetarce imana, uz istovremeno buđenje skrivenih umnih potencijala i stimuliranje moći razabiranja, te uspostavu preciznih naučnih standarda i uzvišenih duhovnih doživljaja.

Međutim, stil također varira s jedne teme na drugu i u odnosu na onog kome se obraća. Tako vidiš poslanicu *Trideset tri prozora*, naprimjer, koja se obraća nevjernicima, a kod nje je mu'min u poziciji slušatelja, dok se *Poslanica o Mi'radžu* obraća mu'minima kojima su se stvari pomutile, tako da su odbili povjerovati u mogućnost dešavanja Mi'radža, a poricatelj je za nju u poziciji

slušaatelja. Stil obraćanja, dakle, u svakoj od njih je primijetno raznolik.

U predgovoru *Poslanice o Mi'radžu* postoji obrazloženje ovakvog stilskog oblika:

Pitanje Mi'radža je rezultat koji proizlazi iz načela i stupova imana, ono je jedna svjetlost čije se svjetlo napaja iz svjetlosti stupova imana. Dokazi u potvrdi samog Mi'radža ne izlažu se nevjernicima koji poriču stupove imana, čak se uopće i ne spominju nekom ko ne vjeruje u Allaha, Moćan je i Uzvišen, niti vjeruje u istinitost Časnog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, ili poriče postojanje meleka i nebesa; osim kad tome prethodi potvrda tih stupova za njih. Stoga, mu'mina kojeg su obuzele sumnje i kojekakve primisli, te ne povjeruje u Mi'radž, postavljamo u poziciju slušaateljstva i rasvijetlimo mu ono što je za njega korisno i Allahovim dopustom bude zadovoljan. Međutim, s vremena na vrijeme opazimo nekog nevjernika koji promatra iz ugla slušaateljstva, te i za njega također namijenimo govor koji njemu koristi.

Odblijesci iz suštine Mi'radža spomenuti su i u drugim poslanicama, te smo, na insistiranje mojih dragih prijatelja, od Allaha, dž.š., molili za podršku u prikupljanju tih razbacanih odblijesaka i uvezivanju sa tom suštom istinom, kako bi sačinili ogledalo koje u jednom zamahu reflektira savršenstvo ljepota Časnog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem. (Riječi)

Najdivnije u stilu *Poslanica Nura* jest da, i pored pouzdanog kontinuiteta među blokovima teksta studije u svim poslanicama, svaki taj odlomak pruža jedan cjeloviti smisao, tako da ga možeš shvatiti i zasebno i okoristiti se bez osvrtanja na glavnu temu. I uprkos činjenici da su sve teme protkane na jedan originalni način, ili čak stopljene u jednu osmišljenu leguru, čitanje bilo koje od poslanica ili bilo kojeg odlomka iz neke od njih, u duši čitaoca odgovara na neku njegovu potrebu, čak i ako nije uložio trud i utrošio značajno vrijeme da bi dovršio sve što se nalazi u poslanici ili kolekciji poslanica. I uprkos finoće stila, dubine

smislova i bogatstva imaginacije koje čitalac osjeti, uglavnom se zadrži na svakoj rečenici, ne napušta je osim nakon ponavljanja, pa čak se zadrži i na pojedinoj riječi. Smisao toga slušamo od autora lično dok opisuje stanje svoje borbe sa svojim nefsom, u uvodu *Nuranijske arapske mesnevijske*:

Nemoj pomisliti da sam ti ja po svome izboru otežao izraz ove poslanice; jer ova poslanica predstavlja stihijske dijaloge sa samim sobom u trenucima uzburkanosti. Riječi se rađaju tokom žestoke rasprave, poput oluje u kojoj se hrvaju svjetlost i oganj, a glava mi se skotrlja odozgo nadolje, i odozdo nagore, od zemlje do nebesa, jer sam kročio neutabanim stazama, jazom između razuma i srca, i razum mi se pomutio od vrtoglavih padova i uspona. I kad god sam naletio na svjetlo, istaknuo sam na njega oznaku kako bih ga po njoj zapamtio. A često sam pretočio u riječ nešto što se ne da izraziti, kao upozorenje i podsjećanje, ne kao putokaz; prečesto sam jednom riječju označavao neko ogromno svjetlo.(Mesnevi-i Nurijske)

Način obraćanja protivnicima

Sa protivnicima Poslanice imaju svoj prepoznatljiv stil, budući da se protivnici u njima svrstavaju u dvije skupine:

Jedan dio njih su zalutali, i to su oni koji se suprotstavljaju imanskim istinama i odbacuju ih, čak i odvrćaju od njih i različitim sredstvima i metodama se bore protiv njih, bilo to silom, optužbama ili širenjem suprotnih ideja i zlonamjerne propagande. Drugi dio su muslimani, samo što upućuju prigovore na neke odlomke koji se u njima pojavljuju, ili na njihovu metodu u radu na polju služenja islamu.

A) Sa onima koji su zalutali

S njima se stil poslanica odlikuje silovitošću napada, i to pobijanjem njihovih zabluda uz prinošenje dovoljno jake argumentacije, te demantiranjem njihovih nepravednih optužbi,

uz stalno podsjećanje da postoji kazna koja ih očekuje i na dunjaluku, kao što postoji bolna kazna i na Ahiretu.

Vidimo da taj napad nikad ne oslabi niti ohlabavi, a posjeduje i jedno bitno svojstvo: to je odsustvo, u glavnini slučajeva, izricanja i imenovanja pojedinačnih osoba, nego ih poslanice spominju uopćeno i neodređeno. Tako, naprimjer, spominju "one koji su zalutali", "prostake", "licemjere", "bezvjernike i raskolnike", i tako redom.

A uvaženi čitalac iz tematskog konteksta i terminologije korištene za spomenuta svojstva, te djela i postupaka koje su počinili, razabire o kojim se to "zabludjelim" i "licemjerima" radi u određenom vremenu i prostoru.

Poslanice se ne zadovoljavaju samo napadanjem i razotkrivanjem uočljivih zala zalutalih, nego se obračunavaju i sa njihovim idejama i ispraznim argumentima i težišnim tačkama njihove misli i s njima se u koštac hvataju u njihovom vlastitom leglu. Na njih poduzimaju žestok napad sve do posljednjeg bunkera na bedemu zabluda usprotivljenih islamu, razarajući sve krhke temelje na kojima počiva konstrukcija njihovog intelektualnog shvatanja i laži kojima izobličavaju istine islama, njegovu neprikosnovenu ljepotu, te raskrinkavajući njihove spletke kojima unose razdor među muslimane i odvrćaju ih od uživanja u blagodati imana. Ono što privlači pogled na Poslanice jest da, uz bjelodano isticanje svih činjenica o imanu, bez prešućivanja bilo kojeg njihovog dijela, i uz obaranje svih zabluda protivnika, te uz obuhvatno izlaganje svojstava licemjera i konkretno ukazivanje na neprijatelja i otkrivanje njegovog identiteta, dakle, uz sve to, neprijateljski vlastodržac nije mogao pronaći pukotinu u Poslanicama da bi se kroz nju provukao pod plaštom zakona, a posebno u tadašnjim kritičnim okolnostima. Zakon je izričito nalagao sekularizam, a neprijatelji – unutarjni i vanjski – sjatili su se na Tursku i otimali se oko nje. I uprkos suđenjima koja broje više od hiljade, nijedno krivično, kazneno

niti istražno vijeće nije moglo pronaći neki nezakonit osnov u *Poslanicama Nura*, uz svo raspolaganje kojekakvim komisijama, vještacima i istražiteljima, koji su se bacali na proučavanje Poslanica mjesecima, pa i godinama.

Primjera radi, Ustad i njegovi učenici su, kad je objavljen *Zračak peti*, koji istražuje pitanje Dedždžala, optuženi da se time misli na Mustafu Kemala i njegove saradnike. Međutim, eksperti su u svim tim sudskim procesima presudili da u *Zračku petom* ne postoji spomen Mustafe Kemala, nego je to razrada nekih poslaničkih hadisa navedenih po pitanju Dedždžala i nereda pred smak svijeta.

Tako do izraza dolazi jedna crta kod *Poslanica Nura*, da su one – uz iznošenje shvatanja imana i islama – nepobjedive, iz razloga što ne izazivaju osjećaj ugroženosti kod neistomišljenika, niti vrijeđaju ponos čitalaca, jer navode smislove bez ograničavanja na određeno mjesto ili vrijeme. Ovo nije ništa drugo do uspjeh od Gospodara, kojim je Allah, slavljen je, nadario ovog znanog i mudrog čovjeka, iz Svoje čiste dobrote i blagodati.

B) S muslimanima

Što se tiče spisateljskog stila spram onih koji su na njih uputili prigovore, iz reda teologa i sufijskih šejhova, to je jedan odbrambeni stil, bez napada i omalovažavanja njihovih ličnosti i čelnika, niti njihovih mišljenja, uz izlaganje ispravnog pogleda *Poslanica Nura*. Stoga u svim poslanicama apsolutno nećeš naći uvredu za bilo koju organizaciju ili džema'at – ni posredno niti izravno. Ustad je, neka je Allah zadovoljan njime, uspostavio kriterije za ophođenje s njima, koje slijede učenici Nura, i poslao ih iz progonstva u Kastamonu, nakon što su neki – u to vrijeme – podigli prašinu nepovjerenja oko Poslanica. Napisao je i rekao:

Budući da Allahove evlije ne mogu znati gajb – ako ih Allah, slavljen je i Uzvišen, ne nadahne tim znanjem – jer gajb ne zna niko, samo Allah; stoga ni najveći evlija i dobri ne može steći uvid u suštinu i realnost drugog evlije; možda mu se čak i suprotstavi iz

nepoznavanja njegove supstance. Ono što se desilo između pojedinih časniha ashaba, Allahovo zadovoljstvo neka je na sve njih, iz skupine 'Deseterice obradovanih Džennetom' (ašere'i mubeššere), jeste najbolja potvrda toga. Znači da dvojici evlija, ako bi i porekli nešto jedan drugome, to ne uskraćuje položaj velajeta (bliskosti s Allahom) i nivo, osim u slučaju da postoji nešto što se apsolutno protivi šerijatskoj formi. Stoga, nužno je slijediti načelo iz ajeti-kerima:

وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ

'One koji srdžbu savlađuju i ljudima praštaju' (Ali-Imran: 134).

– Nužno je čuvanje imana vjernika od rasula kroz očuvanje lijepog mišljenja koje preovladava između njih i njihovih šejhova i čelnika.

– Zasnivanje života na obavezi revnosnih učenika Nura da sačuvaju temeljne principe od štetne žestine i srditosti – makar i opravdana bila – na netačne prigovore.

– Izbjegavanje svega što će biti zloupotrijebljeno od strane nevjernika iz sukobljavanja dviju skupina sljedbenika Istine, nanoseći štetu jednoj skupini oružjem i prigovorima druge, te omalovažavajući ugled druge argumentacijom prve, a zatim nanoseći poraz objema.

Dužnost je učenika Nura, na temelju spomenutog: da se onima koji im upućuju prigovor ne suprotstavljaju frontalno i nepromišljeno, niti im uzvraćaju istom mjerom nego da se umjesto toga, zadovolje samoodbranom, i ničim više, uz iskazivanje duha pomirenja, i davanje jasnih odgovora na pojedine tačke iz prigovora, jer se sebičnost uzoholila i ukočila toliko da je svaka osoba postala nespremna omekšati svoju sebičnost – koja je po svemu poput grudve snijega – a nije voljna promijeniti je, nego svome 'egu' ugađa i uvijek ga opravdava. Tu nastaje konflikt i neprijateljstvo, i biva stjecište zloupotrebe sljedbenika neistine i zablude na račun sljedbenika istine i njenih nosilaca." (Prilozi – Kastamonu)

Tzv. Katran-drvo na padinama planine iznad Barle. Na njemu je
Ustaz Nursi često upućivao dove Allahu, dž.š.

Rukopis Saida Nursija.

Stil izuzimanja

Grozni pad morala na Zapadu i mnoštvo nasilja koje je podnosilo – i još uvijek podnosi – čovječanstvo u rukama zapadnjaka, uz mnoge druge uzročnike, daje dovoljan motiv da Zapad bude meta beskompromisnog napada od strane pisaca i mislilaca.

Da li i u Poslanicama ima takvih napada na Zapad i njegove mislioce?

Da, i ne, istovremeno. Jer Poslanice napadaju Zapad, ali ne Zapad općenito, nego iz njega izuzimaju ono što je dobro i korisno, zatim žestoko napadaju onaj kvarni dio. Uvaženom čitaocu ćemo prenijeti odlomak u kome se Ustad obraća sa Zapadu; radi se o veoma osjetljivom i dubokom obraćanju, u kojem na samom početku jasno nalazimo spomenuto izuzimanje i vidimo da se taj način ne proteže samo na Zapad, nego je jedno pravilo obraćanja svim protivnicima. Poslanice izvlače dobre ljude iz sveukupnosti pokvarenjaka, izbavljaju plemenite ideje skupina i organizacija oko kojih je podignuta prašina nedoumice, tako da proceduru analize, separacije i izuzimanja nalazimo u predgovoru svakog govora o temama u kojima se isprepliće korisno sa štetnim, ukusno s pokvarenim, stilom što čitaocu uliva osjećaj potpune transparentije i istinske objektivnosti, rezerviranosti, opreznosti i ograđivanja od uvlačenja onih koji su izvan reda protivnika. Tako se pokvarena i štetna stvar ne pričinjava dobrom i korisnom, niti nedužan čovjek bude gonjen za zlodjelo nekog prekršitelja i kriminalca. Napad, dakle, zahvata samo pokvarenjake iz reda Zapadnjaka, a ne i njihove dobre ljude. Pohod na utvrde zabludjelih materijalističkih filozofija započinje tek nakon što iz njihovih naslaga bude izdvojena korisna filozofija koja vodi u znanstveni i tehnološki napredak,

kao što i vjernici iz organizacije *El-Ittihad vat-tarakki* – ilustracije radi – budu izuzeti iz skupine onih koji zastupaju ideje protivne islamu, i slično.

Ukratko, ovaj stil izuzimanja je jedna od karakteristika *Poslanica Nura* prema svima koji su povezani u njima, bile to službene ličnosti, učenjaci, zajednice, stranke, ideje ili sekte.

Obraćanje započne opisom duševnog stanja "Starog Saida" i "Novog Saida":

Kad je Novi Said zakoračio putem razgledanja i razmišljanja, evropske su se znanosti i civilizacija, što su se donekle bile udomaćile u mislima Staroga Saida, izopačile u srčane bolesti, iz kojih su nastale mnoge nevolje i problemi na tom srčanom proputovanju. Novi Said nije imao kud nego pretresti svoju misao i otrijebiti je od izraslina kičave filozofije i plijesni prostačke civilizacije. Shvatio je, dakle, da je prinuđen povesti sljedeću diskusiju sa zamišljenim likom Evrope, kako bi u svome duhu ušutkao i potisnuo duševne osjećaje koji naginju ka Evropi. To je, dakle, jedna spontana diskusija s jednog gledišta, a opširna sa drugog.

A da se ne bi stekao pogrešan dojam, moramo upozoriti na to da pojam "Evropa" podrazumijeva dvoje:

Prvo je Evropa koja je korisna za čovječanstvo, što je stekla iz neiskrivljene nasranijske vjere i učinila uslugu društvenom životu čovjeka tehničkim i naučnim dostignućima, proizvodnjom i tehnologijom što služi pravdi i objektivnosti. Ja se ne obraćam tom licu Evrope. Obraćam se drugoj Evropi, koja je struhla u mraku prirodne filozofije i iskvarena okorjelim materijalizmom te civilizacijske poroke uzela za svoje vrline, a svoja zla poima kao vrjednute. Tako je čovječanstvo dovela u primitivizam i navratila ga u izgubljenost i pokvarenost.

U tom svome zamišljenom duhovnom izletu sam se, izuzevši civilizacijske vrijednosti i korisne naučne doprinose, obratio i svoje obraćanje usmjerio onome biću Evrope koje je za ruku povelu

ispraznu i štetnu filozofiju i besmisleni i pokvarenu civilizaciju, te joj saopćio:

“O, ti, druga Evropo! Dobro znaj da si desnom rukom dohvatila zabludjelu bolesnu filozofiju, a lijevom se dohvatila raskalašenog i raspusanog šetnog malograđanstva, i tvrdiš: Čovjekova je sreća u njima. Obje ti se polomile, grozan li je i prljav poklon koji ti daješ, nek to bude tvoje prokletstvo, i bit će!

O, ti, pokvarena dušo što širiš nevjerništvo i potičeš poricanje; da li je moguće da čovjek bude usrećen samim posjedovanjem velikog bogatstva, i ovladavanjem varljivim pojavnim dekorom, dok je bolestan u duši, savjesti, razumu i srcu, pogođen teškim belajima i mukama? Možemo li za njega reći da je srećan?

Pa zar ne vidiš da, ko padne u očaj zbog nečeg nebitnog, neke sitnice i njegova iščekivanja od iluzije presahnu, a njegova očekivanja od ispraznog posla se izjalove, kako mu se slatka fantazija preobrazi u gorčinu i čemer? I kako onda pati zbog divnih stvari oko sebe te mu dunjaluk postane tijesan poput zatvora, u svoj svojoj širini? Kako je tek onome koji tvojom zlosretnošću bude pogođen udarcima zablude u najdubljim dubinama svoga srca, i u dubinama svoga duha, toliko da su – s tom zabludom – nestale sve njegove nade, i iz njih izbijaju sve njegove patnje! Koju to, onda, sreću možeš zajamčiti jednom nesretnom jadniku poput njega? I može li se za nekoga čiji duh i srce podnose kaznu u džehennemu, a samo tijelo mu je u jednom nestalnom i lažnom džennetu, tvrditi da je sretan?

Upoganila si, pokvarena dušo, čovječanstvo, tako da se ono lahkomišleno povelu za tvojim uputstvima, i sad trpi zbog tebe gorku kaznu jer si ga prisilila da iskusi džehennemsku patnju u blagostanju lažnog dženneta! (Odsjaji)

Ovo je prefinjeno i istančano obraćanje u kojem se ogleda kako je kvarna zapadna civilizacija zavela čovječanstvo i na njega navukla propasti.

O postupku izvlačenja i izuzimanja u filozofiji, bit će rečeno na odgovarajućem mjestu.

Stil u odbacivanju sumnji

Vezano za sumnje koje su se pojavile na račun islama, ajeti-kerima ili hadisi-šerifa, bilo od strane neupućenih muslimana ili licemjera, Poslanice ih pobijaju u cijelosti bez izričitog navođenja te sumnje. Samo u rijetkim slučajevima se prvo navodi ta sumnja, pa se onda jakim argumentima pobije i otkloni. To pobijanje je uvjerljivo, ne ostavlja nijedan skriveni ugao sumnje neobrađen. Stoga, srce onog kod koga se pojavila ta sumnja bude zadovoljeno, a kod onog kod koga se nije rodila, bistrina srca i misli ostaje nepomućena.

To se javlja u predgovoru poslanice Kur'anske mu'džize:

Svaki pojedinačni ajet iz većine ajeta navedenih u ovoj poslanici Kur'anske mu'džize, ili je bio predmet kritika bezbožnika, ili je bio meta prigovora poznavalaca modernih nauka, ili su ga dotaknule sumnje džinskih i ljudskih šejtana i njihove izmišljotine.

Ova Riječ dvadeset peta obradila je te ajete i istaknula njihove rafinirane istine i crte u najboljoj formi, na način da ono što su bezbožnici i znanstvenici smatrali slabim tačkama i nedostacima, Poslanica prema svojim naučnim standardima potvrđuje kao odsjaje čudotvornosti i vrela savršenstva kur'anskog izraza.

Na sumnje su dati neosporni odgovori, bez navoda same sumnje, da umovi ne bi bili pomućeni, kao što je to u slučaju ajeti-kerima:

وَالْجِبَالُ أَوْتَادًا وَالشَّمْسُ تَجْرِي

'I planine stubovima' (Nebe: 7); i 'I Sunce se kreće...' (Ja-sin: 38).

Ovaj stil pobijanja nedoumica i sumnji je neuobičajen za stil ranijih teoloških analitičara (mutekellima), jer Poslanice razjašnjavaju same činjenice na jedan uvjerljiv i jasan način do mjere da neistomišljenika prisiljavaju na priznanje i prihvatanje,

bez izlaganja njegovih sumnji ili razglabanja njegovih argumenata niti argumenata zablude u čije je ponore zapao. To je iz razloga da misli vjernika ne bi bile pod njihovim djelovanjem, niti se njima okaljale ili obojile njihovom bojom. Takvim stilom su Poslanice zatvorile puteve širenja nedoumica i pokvarenih umišljaja među ljudima.

Proglas univerzitetskih studenata iz reda učenika *Poslanica Nura*, koji su donijeli nakon godine 1950., najbjelodanije je pojasnio ovaj stil u svjetlu mudrog pravila koje je postavio Ustad:

Da, kad bismo imali i stotine ruku i milijarde dinara, sve bismo namijenili i utrošili za služenje imanui i Kur'anu, i ne vidimo nikakvog prostora za brigu o pogrešnim strujanjima, jer, život je kratak a vrijeme tijesno. Ustad je rekao: 'Bavljenje ništavilom je ništavilo, a neredom – nered.' Stoga razjašnjavanje pogrešnih tumačenja i briga oko njihovog kvalitetnog predstavljanja, jeste jedan od uzroka koji vode zaludivanju bistrih umova i njihovom pomućivanju. Prečesto čovjek izučava pogrešne stvari kako bi potvrdio njihovu pogrešnost, i tu potvrdu učinio sredstvom za dokazivanje istine, ali u međuvremenu stranica njegove misli, malo po malo, poprimi boje i nijanse, a da i ne osjeti, tako da njegova ranija pouzdanost, neovisnost i iskrenost postepeno opadaju, a njegova čvrstina vjere slabi, i tada nije sposoban razlučivati ono što je tačno od onog što je pogrešno. Tako mu stvari postanu nerazumljive, i da Allah sačuva...

Poslanice Nura nepovratno uklanjaju tminu sa srca i prosvijetle ga nurom imana, koji mu neprestano omogućava da istinu vidi kao istinu, a laž kao laž, tako da mu se ne stvara nejasnoća...

Fenomenalnost u stilu izučavanja i tumačenja historije

Nesumnjivo najčešći stil biografske i historiografske literature jest pridržavanje hronološkog redoslijeda događaja, tako što se bitni događaji navode prema datumima dešavanja. Ponekad neki

iz njih izvuku pouke i šerijatske smislove, dok drugi prelaze preko njih bez izvlačenja ikakvih zaključaka.

Međutim, ako pomno osmotrimo u Kur'ani-kerimu, nalazimo da on posjeduje zaseban stil u iznošenju događaja, jer ponekad rasvjetljava veoma sitne događaje koje je za historiju apsolutno nemoguće spomenuti, budući da on izvlači veličanstvene pouke koje oni skrivaju, a i radi ukazivanja na moć Allahovu, slavljen je, Njegovog uvida i znanja javnih i skrivenih stvari, i objašnjenja Njegovog uspostavljenog reda u svemiru, i još mnogo čega drugog.

On se, također, ne drži hronološkog reda, nego navede, na primjer, dio događaja ili pripovijesti u jednoj suri, a ostatak u drugoj suri, ovisno o kontekstu sure i njenim temama.

Čitalac Poslanica, isto tako, sasvim izvjesno osjeća da iščitava životopis i historiju islama prema kur'anskoj metodi, a ne po metodi biografske i historiografske literature. Ne postoji zasebna poslanica iz oblasti Vjerovjesnikovog životopisa, osim *Mu'džize Muhammedove, sallallahu 'alejhi ve sellem*. Drugim riječima, one iz opisa uzimaju samo posebne i značajne događaje iz vremena četverice Ispravnih halifa, isječke iz doba Emevija, Abbasija i prvih sultana iz osmanskog perioda. Sve se to nalazi razbacano po različitim dijelovima Poslanica, i pojavljuje se u skladu sa značajem i prigodnom tematikom. Što se tiče posljednjeg dijela vladavine Osmanlija, u Poslanicama se nalaze detalji iz tog perioda, u društvenim i političkim dimenzijama.

Radi toga je čitalac svjestan ne samo da iščitava jedan životopis nego i lično proživljava historiju kao njezin punopravni sudionik.

Poslanice također rasvjetljavaju događaje oko neslaganja i nereda oko kojih se vode rasprave, te ih na jedan precizan način razrješavaju:

- s dunjalučkog aspekta i obazirući se na vidljive uzroke;
- i sa stanovišta Božanske Odredbe i Gospodareve milosti.

Zatim izvlače Božanske mudrosti o tom pitanju, ne ostavljajući niti u jednom djeliću niti kutku ljudske duše nedorečenosti i pitanja oko teme, ujedno insistirajući na izbjegavanju upuštanja u takva pitanja koja su proizašla iz intelektualnih nastojanja ashaba, Allahovo zadovoljstvo neka je na sve njih, koji su dospjeli do svog položaja slijedeći put nosilaca Sunneta i džema'ata.

Ukratko: Čitalac *Poslanica Nura* saznaje najbitnije historijske događaje, zajedno s njihovim izvedenim smislovima, poimanjima i poukama, i iskusi ih osjetilima srca, i razumijeva ih i usvaja razumom, a povrh svega spozna nešto iz Božanske mudrosti iza nekih dešavanja, a to je, bez sumnje, nešto što se i očekuje kod izučavanja historije.

Zadovoljit ćemo se ovdje – u nastojanju da budemo što kraći – jednim primjerom, a postoje zbilja mnogi slični primjeri na ovu temu, izvlačenja Božanske mudrosti iz pozadine događaja.

U poslanici Mu'džize Muhammedove, sallallahu ‘alejhi ve sellem, iz knjige *Pisma*, nalazi se slijedeće:

Pa ako neko kaže: Kakva je svrha strašnog krvoprolića koje je zadesilo islamski Ummet u vrijeme Ispravnih halifa, r.a., i u najboljim stoljećima, budući da ne dolikuje tim pravednima da koriste silu i nasilje i gdje se tu krije Božanska milost?

Odgovor: Onako kako obilne proljetne kiše praćene olujom djeluju na skrivena stanja svake biljne vrste i razotkrivaju ih, pa one razaspu sjemenje i puste klice iz kojih se razviju njihovi karakteristični cvjetovi, te svaki od njih preuzme svoju prirodnu ulogu, tako su i sukobi i iskušenja na koja su stavljani časni ashabi i tabi'ini, r.a., djelovali na njihove skrivene potencijale i potaknuli sjeme njihovih raznovrsnih sposobnosti i svaku generaciju upozoravali na opasnost koja steže obruč oko islama i na vatru koja će se rasplamsati u redovima muslimana. To je pokrenulo svaku grupu da pohrli u zaštitu vjere i spriječi rasipanje imana i svaka na sebe, u okviru svojih sklonosti, preuzme izvjesnu obavezu u prilog očuvanju imana

i integracije islama, te se svom srčanošću i dosljednošću posveti tom putu. Neko se posvetio očuvanju hadisa, neko očuvanju nauke o Šerijatu, neko očuvanju temelja imana, neko pamćenju Kur'ana Časnog... Svaka grupa je prišla izvršavanju nekog od poslova i zaduženja neophodnih za očuvanje imana i jačanje islama i u tome brzo uznapredovala, pa su se iz sjemena na sve strane razasutog olujnim naletima talasa nasilja, rascvali prekrasni cvjetovi živopisnih boja širom islamskog svijeta, te je islamski svijet dostigao stanje cvjetnjaka ispunjenog cvijećem i miomirisima. Nažalost, u tom jedinstvenom cvjetnjaku našlo se također trnje onih koji su donijeli novotarije.

I kao da je Božanska moć svojom slavom i autoritativnošću rastresla tu epohu i uredila je žestinom i silom, probudila je interes i raspalila osjetila ambicioznih. Snaga tog pokreta iz jezgre odaslala je mnoge imame, mudžtehide, muhaddise, hafize i znamenite evlije u sve krajeve Islamskog svijeta i pronašla im sigurnost u hidžri. Razasula je muslimane na istok i na zapad i njihova osjetila otvorila za sticanje koristi iz bogatstva Kur'ana i njegovih riznica. (Pisma)

Vezano za historiju islamskog pokreta u Turskoj, a posebno Pokreta Nura, i to je nešto što je razbacano u kontinuitetu Poslanica, i u istom, već spomenutom stilu, tako da su neka od tih dešavanja izložena radi uzimanja pouke, ili kao stimulans na akciju, ili radi isticanja plodova odanosti Allahu, tako da i onaj ko ih istragne iz Poslanica, može od početka postići razumijevanje date tvrdnje.

Analitički osvrt na ideološke različitosti

Poslanice Nura pozivaju podizanju Božanske vage pravednosti, kojom će Allah, slavljen je, na Dan proživljenja vagati djela robova, i njenoj uspostavi također i na dunjaluku, kod spomena ličnosti i skupina.

Zato ih vidiš, kad uspostavljaju kriterije i parametre među dvoje međusobno različitih u stavu prema nekom pitanju, ne priklanjaju se ni jednoj strani mimo druge, niti poriču pravo jednog od njih mimo drugog. One navedu i dobre i loše strane, kao i razloge koji navode na pogreške, razmatranjem utjecajnih faktora zajedno s faktorom okolnosti... te druge stvari.

Na tome ustraju Poslanice u pitanju historijskih razmimoilaženja, bilo to među misliocima islama, bilo među skupinama, ili u bilo kojem od oblika tih razmimoilaženja. Proučavanjem slijedećeg teksta čitalac stječe mogućnost da se upozna s nekim preciznim i objektivnim rafiniranim analitičkim aspektima pogleda *Poslanica Nura* na bilo kakvo ideološko razmimoilaženje u historiji:

Sljedbenici istine i ispravnosti koji su nazvani ehli-sunnat i džema'at, a oni predstavljaju preovladavajuću većinu u Islamskom svijetu, zauzeli su se za očuvanje istina Kur'ana i imana, kakve one jesu na čistom i svijetlom hodočasnom putu, i to kroz slijedenje časnog Sunneta u njegovoj sveukupnosti, onakvog kakav jeste, bez oduzimanja ili dodavanja, te je tako apsolutna većina dobrih evlija iznikla iz ove zajednice. Međutim, zapažene su i druge evlije, na putu koji odstupa od temeljnih odrednica ehli-sunneta i džema'ata i koji iskoračuju izvan dijela njihovih načela, tako da su se promatrači statusa tih evlija podijelili u dvije skupine:

Prva: Jesu oni koji poriču njihov status evlija i dobrih, iz razloga njihovog odstupanja od temelja ehli-sunneta i džema'ata. Čak su otišli i dalje od tog poricanja, te su jedan dio njih proglasili kafirima.

A druga: Jesu oni koji su ih slijedili, potvrdili njihov status evlija, zadovoljni su njima i stoga rekli: "Istina se ne ograničava samo na put ehli-sunneta i džema'ata." Takvom su tvrdnjom osnovali novi pravac izvan okvira Šerijata, otisnuli se u more zablude. Nisu znali pritom da onaj koji je upućen za sebe, nije nužno uputitelj i za druge. Njihovim šejhovima postoji opravdanje za počinjene greške jer su umno izgubljeni, no to ne važi i za one koji ih u tim greškama slijede.

Postoji i treća skupina: Oni su se držali srednjeg puta, jer nisu porekli status tim evlijama i dobrim, a nisu se ni zadovoljili njihovim pravcem i metodom, nego su za njih rekli: govor koji izuste, a protivni se temeljima Šerijata, ili je potekao iz prekomjernog padanja pod utjecaj duhovnih stanja, što ih je navelo da pogriješe, ili je to ekstatično naricanje slično nerazgovijetnom govoru, čiji je smisao nepoznat, a njegovi dometi neshvatljivi.

Nažalost, prva skupina, u prvom redu učenjaci pojava znanosti, porekli su status mnogih velikih evlija u namjeri očuvanja pravca ehli-sunneta; išli su čak i dalje te bili prinuđeni, povedeni svojom namjerom, izreći presudu o njihovoj potpunoj zalutalosti.

Drugi, opet, koji su im iskazivali podršku, zbog pretjerano lijepog mišljenja o svojim šejhovima, napustili su put Istine i okrenuli se novotariji, čak su zapali u zabludu. (Pisma)

Vezano za mišljenje o šejhu Muhjuddinu ibn Arabiju, izdvojiti ćemo dva odlomka iz dvije različite poslanice: jedan analizira njegovu ličnost, a drugi njegov tarikat:

Vrijeme mi je pretijesno da bih izvodio usporedbu između mišljenja Mustafe Sabrija i Musaa Bekufa. Reći ću samo sljedeće:

Jedan od njih dvojice je podbacio, a drugi pretjerao. Mustafa Sabri je u svom mišljenju više u pravu u odnosu na mišljenje Musaa Bekufa, samo što nema pravo krivotvoriti ličnost Muhjiddina ibn Arabija, koji je jedno od čudesa islamskih znanosti.

Da, Muhjiddin ibn Arabi je upućen i prihvatljiv, ali nije za duhovnog vođu i upravitelja, niti za uzor u svim svojim pisanim djelima, jer je uglavnom neumjeren u činjenicama. Naime, on odstupa od ustanovljenih pravila ehli-sunneta, a i neke njegove izjave, svana gledajući, mogu se shvatiti kao zablude. Međutim, on je nedužan od zablude, pošto se dešava da neke riječi prividno imaju smisao kufra, a da onaj ko ih je izgovorio ne bude kafir.

Mustafa Sabri nije uzeo u obzir ove pojedinosti te je zbog svoje fanatične privrženosti načelima ehli-sunneta, u nekim tačkama pretjerao.

A Musa Bekuf mnogo griješi u svojim idejama koje ugađaju savremenoj civilizaciji i žestoko je pristran u pravcu modernizacije. On neke islamske činjenice izvorće pogrešnim interpretacijama, te tako jednu neprihvatljivu i odbačenu ličnost kakav je Ebu-l-Ala el-Ma'arri, veliča iznad nivoa islamskih učenjaka i istražitelja. Zbog svojih teških predrasuda po pitanjima u kojima je Muhjiddin zauzeo oprečan stav o odnosu na ehli-sunnet, a što ide naruku njegovim idejama, Bekuf je otišao daleko u krajnost.

قَالَ مُخْيِ الدِّينِ: تُحْرَمُ مُطَالَعَةُ كُتُبِنَا عَلَى مَنْ لَيْسَ مِنَّا

Muhjiddin je rekao: 'Naškodit će čitanje naših knjiga onome ko nije iz naših redova i ko ne pozna naš položaj'. Tačno, čitanje djela Muhjiddinovih, naročito njegovih rasprava koje istražuju vahdetu'l-vudžud, štetno je u ovom vremenu. (Odsjaji)

Navođenje primjera

Neskrivena je važnost navođenja primjera u približavanju smislova i njihovom pojednostavljivanju i usađivanju u pamćenje, tako da tema može biti rekonstruirana samim prisjećanjem date ilustracije. Također je korisna i u sporazumijevanju s različitim intelektualnim i znanstvenim nivoima ljudi.

Kur'ani-kerim – a također i Hadisi-šerif – navodi mnoštvo primjera, u cilju približavanja značajnih činjenica ljudskom razumijevanju, te njihovog produbljivanja.

Budući da su *Poslanice Nura* jedan tumač Kur'ani-kerima, one su također navele mnoge primjere, tako da se navođenje ilustracija smatra jednim od njihovih istaknutih obilježja.

Otuda je proizišla sva ta potražnja među učenim i neukim, mladim i starim, ljudima i ženama za njihovim čitanjem, i svo to napajanje s njihovog ukusnog i bistrog studenca.

Ustad Nursi je ovako protumačio tajnu snage *Poslanica* kad mu je u tom smislu postavljeno pitanje:

Zašto pronalazimo neuobičajenu dojmljivost u onome što si napisao u Riječima, napojenim iz izliva Kur'ani-kerima, što samo sporadično pronalazimo u pisanim djelima ljudi od spoznaje i tumačenja? Utisak koji jedan redak iz njih ostavi, ravan je utisku iz cijele stranice neke druge knjige, kao što i jedna njezina stranica sadrži snagu doimanja ravnu dojmljivosti neke druge knjige u cijelosti?

Odgovor je, i dubok i lijep, budući da zasluga za tu impresiju pripada čudotvornosti Kur'ani-kerima, a ne meni lično; dakle, bez ustručavanja odgovaram:

Da, tako je, po svemu sudeći, jer su Riječi:

Potvrda, a ne teorija; vjerovanje, a ne priklanjanje; svjedočanstvo i svjedok, a ne saznanje; istraživanje, a ne imitacija; razumjevanje i prihvatanje a ne prinuđenost; stvarnost, a ne misticizam; dokaz u sklopu navoda, a ne gola tvrdnja.

A smisao te tajne jest:

Temelji imana su bili čvrsti i tvrdi u ranijim epohama, i sljedbeništvo je bilo potpuno i savršeno, jer su pojašnjenja znalaca u sporednim stvarima bila prihvaćena, a njihova obrazloženja prihvatljiva i dovoljna, čak i ako nisu imali dokaz.

U sadašnje vrijeme, zabluda pod imenom nauke je posegnula za temeljima imana i njegovim stupovima, pa mi je Mudri i Milostivi – Koji svakom oboljelom daje odgovarajući lijek – dao, i obdario me iskricom 'navođenja primjera', koja je jedna od najsvjetlijih i najjasnijih mu'džiza Kur'ana, kao milost od Njega, zbog moje nemoći, slabosti, siromaštva i nevolje, da njima prosvijetlim svoja

pisana djela koja su namijenjena služenju Kur'ani-kerimu. Njemu pripada hvala i zasluga.

Kroz prizmu navođenja primjera, zbilja daleke istine su se ukazale kao zbilja bliske.

Integralnošću teme u navođenju primjera, sjedinjena su i najraštrkanija i najrazjedinjenija pitanja. Ljestvicom navođenja primjera dosegnute su i najuzvišenije i najuzdignutije istine s jednostavnošću i lakoćom.

Kroz prozor navođenja primjera, postignuto je uvjerljivo vjerovanje u istinitost gajba i temelja islama, blisko ličnom osvjedočenju. Tako je fantazija prisiljena da prihvati, a imaginacija i razum natjerani da popuste, pa čak i 'ego' i strast, kao što je i šejtan prinuđeni su da bace oružje.

Zaključak govora jest:

Koliko god se nazirali snaga doimanja, otmjenost i ljepota u stilu moga pisanog stvaralaštva, to nije od mene, niti od onoga što je sažela moja misao, nego su to refleksije navođenja primjera koji svjetlucaju nebom Kur'ani-azima, a moj udio u tome nije ništa osim zahtjev i upit od Njega, uzvišen li je On, iz žestoke potrebe i oskudice. Moje nije ništa osim skrušenosti i traženja ispomoći kod Njega, slavljen je On, u krajnoj nemoći i slabosti.

Bolest je od mene, a lijek iz Kur'ani-kerima. (Pisma)

Djelotvorna moć Poslanica

Onaj ko ustraje u čitanju Poslanica, u sebi ne nalazi samo duhovni zanos i prozračnost, nego stiče ukusnu duhovnu i intelektualnu hranu, širinu vidika i plodnu maštovitost, jer one zasite sve rafiniranosti sadržane u čovjeku, i svaka uzima ono što joj pripada, i to:

Poslanice nisu kao ostala djela učenjaka koja se kreću samo stopama razuma, njegovih argumenata i pogleda, a ne kreću se ni,

kao što je slučaj kod sufijskih evlija, samo putem srčanih iskustava i otkrovenja. One se kreću trasom sjedinjenja uma i srca i njihove mješavine, koordinacije duha s drugim rafiniranostima, uzlijeću do najvišeg vrhunca, i dosežu do tačaka do kojih ne doseže ni pogled nasrtljive filozofije, a kamoli njene stope i zakoračaji. One rasvjetljavaju imanske istine i dovode ih do njenih zaslijepljenih očiju. (Pisma)

Tajna ovog dubokog utjecaja na sve organe, i odatle njihovog zadovoljenja, jest u nedostižnoj snazi sadržanoj u njihovim smislovima i dometima, budući da one prvenstveno djeluju na uvjerenje samog autora, a tek se onda obraćaju ostalima. To znači da autor ništa ne napiše a da prethodno nije stekao savršenu uvjerenost u to, ili se čak osvjedočio srcem, i duboko ga i istinski podnosi, tako da one nisu predaja od nekih izvora, niti su samo neko spekulativno poimanje.

Poslanice Nura prvo djeluju na uvjerenje svoga autora lično, a zatim se obraćaju drugima; stoga lekcija koja je uspjela uvjeriti dušu svog autora koja nagoni na zlo, na jedan zadovoljavajući način, i uspijeva potpuno otkloniti njezine nagovore i nedoumice, jest jedna nesumnjivo snažna lekcija, isto koliko i čista, tako da je u stanju da sama odbije struju postojeće zablude koja je poprimila jednu strašnu duhovnu personifikaciju – zajedno sa svim njezinim društveno uređenim strukturama – pa čak i da joj se frontalno suprotstavi i nanese joj poraz. (Prilozi – Kastamonu)

Ove se poslanice, dakle, obraćaju ljudskoj duši, koliko god bila neposlušna i kruta, tako da je prisile na poslušnost... To se navodi u uvodniku *Arapske nuranijske mesnevijske*:

Ove su poslanice jedna vrsta osvjedochenog tefsira nekih kur'anskih ajeta, i pitanja koja su u njima, cvjetovi su uskinuti iz vrtova Furkani-hakima. Zato nemoj da te rastuži nešto u njihovom izrazu što je teško, nerazumljivo i skraćeno. Ponavljaj njihovo čitanje sve dok ti se ne ukaže misterija ponavljanja u Kur'anu, poput: 'Njegova je vlast nad nebesima i Zemljom'. Nemoj da te zaplaši revolt nefsa,

jer se je i moj pobunjeni i osiljeni nagonski nefs pripitomio pod navalom činjenica koje se nalaze u ovoj poslanici, štaviše, čak je i moj prokleti šejtan zanijemio i pritajio se. Ko god da si, tvoj nefs nije ni neobuzdaniji ni drskiji od mog nefsa, a ni tvoj šejtan nije izopačeniji niti razvratniji od mog šejtana.

A kad je Ustad, neka je Allah zadovoljan njime, upitan zašto čitalac stječe iman i uvjerenje u srcu, i osjeća stalnu naklonost i svježi ugođaj prilikom čitanja Poslanica, mnogo više nego što to nalazi u drugim knjigama, odgovorio je:

Dio klasičnih djela ranijih učenjaka i većina drevnih knjiga dobrih evlija, istražuju plodove imana, njegove učinke i izlive spoznaje Allaha, slavljen je, jer u njihovo vrijeme nije postojao konkretan izazov niti očigledan atak koji podriva korijene imana i njegove temelje, budući da su ti temelji bili čvrsti i kompaktni.

A danas postoji jedan združen, koordiniran i silovit nasrtaj na stubove imana i njegove temelje, tako da većina tih knjiga i djela, koja se isključivo obraćaju pojedincima i izabranim mu'minima, nemoćna je odbiti taj strahoviti i moćni talas ovoga vremena, ili mu se oduprijeti.

Što se tiče Poslanica Nura, budući da su jedna smisljena mu'džiza Kur'ani-kerima, one štite temelje imana i njegove stupove, ne uz posredstvo već postojećeg ukorijenjenog imana, nego učvršćivanjem, realiziranjem i očuvanjem imana u srcima, te pružanjem zaštite od sumnji i zabluda uz mnogobrojne dokaze i briljantne argumente. Tako svako ko je pogled duboko unio u njih, prosudio je da su one postale jedna nužnost u ovom vremenu, poput nasušne potrebe za hljbom i lijekom. (Mesnevi-i Nuriye)

Da, onaj ko čita neku od Poslanica Nura, zapadne u jedan duhovni zanos i duhovnu ovisnost o njima, tako da izgleda kao da je Poslanica napisana njemu lično. Zato je on stalno čita i osjeća nepresušnu potrebu za njom, i doživljava ogromnu žudnju za njom. (Prilozi – Kastamonu)

Vjerovatno je u tome tajna što učenik Nura u sebi ne nalazi sklonost izučavanju raznih drugih knjiga, jer u duši nalazi ukus i prijatnost za svoj duh, intelekt i srce u Poslanicama, osim onog koji se želi specijalizirati u odabranoj temi. To je iz razloga što *Poslanice Nura* otvaraju znanstvene, duhovne i srčane vidike u zbilja kratkom vremenu, što u nekim slučajevima ne naučavaju ni tomovi drugih knjiga, budući da se čitalac ne suoči s nekim dešavanjem ili problemom, a da ga neka od poslanica već nije istražila ili razriješila, pa bilo to nešto individualno, porodično, društveno ili političko.

Sažetak prikaza *Poslanica Nura* jest:

One rasvjetljavaju ovo vrijeme i ono koje će uslijediti; obraćaju se cjelokupnom čovječanstvu istinama Kur'ani-kerima, pa udovoljavaju potrebama vjerovanja, islama, misli, duha, srca i razuma zajedno, u dovoljnoj mjeri za svako od njih. (Tarihce-i Hayat)

Iz ovog razloga, učenik Nura ne troši svoje vrijeme uzaludno, pa makar i mali dio, nego ga oživljava izučavanjem Poslanica i stjecanjem iskustva u imanskoj spoznaji ajeta i hadisa tako da simultano prosvjetljava svoj um, srce i duh, a u svojoj duši nalazi vječitu strast za radom i primjenom svega što je zapovijeđeno Šerijatom. Jer, u Poslanicama ne nalazi savjete, uputstva i obaveze nabacane u nizu, niti navedene po paragrafima, nego ga uvode, naprimjer, u značaj Poslanikovog Sunneta i njegov položaj, tako što ga s razumijevanjem i nježnošću povedu za ruku i intelektualnim i naravnim dokazima u duhovnom izletu, dovedu do hazreti Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, te duhovna plijesan bude saprana i mrlje sa uma nestanu; bude mu otvoreno oko razuma za stvari čije mu je viđenje dotada bilo onemogućeno. Tada u sebi ne vidi ništa drugo nego da sviće i omrkava s voljenim Poslanikom, Allahovi salavati i selam neka su na njega, i njegove Časne Ashabe, Allahovo zadovoljstvo neka je na sve njih. U sebi ne nalazi lijenosti u primjeni Sunneta i učenju dova, niti oklijevanja u upućivanju poziva ljudima, nakon

što mu srce bude ispunjeno svjetlom ljubavi.

Klasifikacija *Poslanica Nura*

Broj pojedinačnih dijelova *Poslanica Nura* prelazi stotinu trideset poslanica na turskom jeziku, koje su uvrštene u sveske osrednjeg obima, i to su:

1. *Riječi* (Sozler), obuhvataju trideset tri poslanice na šest stotina i pedeset strana.
2. *Pisma* (Mektubat), obuhvataju trideset tri poslanice na pet stotina četrdeset stranica.
3. *Odsjaji* (Lemalar), obuhvataju trideset tri poslanice na četiri stotine trideset stranica.
4. *Zračci* (Şua'lar), a obuhvataju petnaest poslanica na šest stotina četrdeset stranica.

Konstrukciju svih ovih poslanica čine razrade o imanu i pitanja koja dotiču stupove imana, njegove osobenosti i instrumente, osim posljednje, čija tematika, uz osjetljiva pitanja koja se tiču Božije jednoće (Tevhida), Ahireta i drugih stupova imana, jest i odbrana Ustada i nekih njegovih učenika pred raznim sudovima.

Postoje i *Prilozi* (Lahikalar), koji su naknadno dodani uz Poslanice, i to:

1. *Prilog iz Barle* (Barla Lahikasi), dvije stotine i deset strana.
2. *Prilog iz Kastamona* (Kastamonu Lahikasi), dvije stotine četrdeset strana.
3. *Prilog iz Emirdaga* (Emirdağ Lahikasi), u dva dijela, dvije stotine osamdeset četiri, odnosno dvije stotine dvadeset strana.

Ovi su prilozi zbirka poučnih djela o načinima služenja Kur'ani-kerimu u različitim okolnostima i fazama, kao i o raznim stvarima iz pitanja s kojima se muslimanski pojedinac suočava u svom pozivu, a koja je Ustav tajno upućivao svojim učenicima iz zatvora.

Dalje, postoje i neke poslanice o osjetljivim islamskim pitanjima, ili u prilog jačanju zajedništva vjernika. Njih, neka je Allah zadovoljan njime, nije želio objavljivati u sredinama koje nisu dovoljno osposobljene za njihovo čitanje, ali su prečeste kontrole, pretrage i sudski procesi iznijeli te poslanice i objelodanili. Zato su one dodane priložima i zasebno štampane u jednom svesku, *Pečat gajbske ovjere* (Sikke-i tasdiki gaybi) na dvije stotine i dvadeset strana, a radi se o temama i poslanicama za očvršćenje vjernika pred izazovima nevjerništva i zablude, izvučenih iz ajeti-kerima, hadisi-šerifa, te izjava imama, evlija i dobrih.

Postoje još i druge samostalne poslanice u brošurama, među kojima je *Uvod u Nur* (Nur'un ilk kapisı), *Ključ za svijet Nura* (Nur aleminin anahtarı), a to je posljednje djelo koje je Ustad napisao; zatim *Parnice*, *Biseri* i *Polemike* (Munazarat). Pogled privlači činjenica da ima poslanica od samo nekoliko strana, dok, s druge strane, postoji cijela knjiga koja se smatra jednom poslanicom. I *Prilozi* (koji zauzimaju četiri sveska) smatraju se jednim djelom, i ono je *Pismo dvadeset sedmo*, imajući na umu da svi oni nisu pisani u usklađenim periodima, nego je njihovo pisanje trajalo od godine 1926. do 1950. Ustad, neka je Allah zadovoljan njime, svojim je učenicima naznačio da jednu poslanicu, naprimjer, svrstaju u *Odsjaje*, drugu u *Zračke*, i tako redom. O tome se i savjetovao s odanim učenicima, pa je, primjera radi, došlo do toga da prva poslanica koja je uopće napisana, *Poslanica o proživljenju*, bude *Riječ deseta*.

Što se tiče poslanica napisanih na arapskom jeziku, one su prethodile spomenutim poslanicama napisanim na turskom, budući da je prestalo pisanje na arapskom jeziku s nestankom Osmanske države, samo što je Ustad djela Starog Saida također prislonio uz *Poslanice Nura*, i smatrao ih jezgrom i rasadnikom *Poslanica Nura*. Tako je djelo *Ukazi čudotvorstva u kratkim crtama* (İşaratu-l-I'džaz), koje je napisano u toku Prvog svjetskog rata,

svrstano kao *Pismo trideseto* među *Poslanice*. *Arapsku nuranijsku mesneviju*, koja obuhvata dvanaest poslanica na arapskom jeziku, Ustad je uvrstio u *Odsjaj trideset treći*. *Odsjaj dvadeset deveti* je u cijelosti na arapskome.

Poznato je da su sve ove poslanice (i na turskom i na arapskom jeziku) pisane arebicom sve do 1955. godine, kada je Ustad dozvolio da se turska izdanja objave latinicom, kako učenici u modernim školama ne bi bili uskraćeni za pristup *Poslanicama Nura*.

Brojne izdavačke kuće, pored izdavačke kuće "Sozler" u Istanbulu, specijalizirale su se u aktivnostima štampanja i distribuiranja dijelova *Poslanica Nura*, bilo po tomovima, kao *Riječi*, *Pisma*, *Odsjaji* i *Zračci*, ili u obliku fragmenata na koje je ukazivao Ustad, poput *Poslanice o prirodi*, *Poslanice o proživljenju*, poslanica *Najveći znak*, poslanica *Trideset tri prozora*, i druge.

Književna vrijednost Poslanica

Književna vrijednost im je zbilja visoka, i dovoljno je da čelnik među turskim pjesnicima, Mehmed Akif, za stvaralački nivo Ustadov, kaže:

– Šekspir, Igo i njima ravni, u stvaralaštvu i filozofiji dostižu tek nivo učenika kod Bediuzzamana.

Ovo nam je dovoljno da njegovo stvaralaštvo ocijenimo veoma visoko.

Jer, umjetnost riječi je govor primjeren okolnostima, u njemu, dakle, nema dosadnog pretjerivanja, niti neumjerene kratkoće. Nema sumnje da čitalac *Poslanica* ovaj zaključak stječe samim čitanjem i osjeća kako čita najelokventnije pisano djelo na turskom jeziku, jer u njemu nema mnogo pričljivosti, niti uopće ima praznog govora, što je profesora Mehmeda Harba Abdul-Hamida, navelo da uvrsti Ustada Saida Nursija među trojicu koji

su preusmjerili i preoblikovali talas turske književnosti, u jednom članku u kuvajtskom časopisu *El-Balag*.

U književnom stilu *Poslanica Nura* nema preopširnosti, kao u književnosti pred kraj Osmanske carevine, niti kreveljenja francuskim izrazima, koje nalazimo u modernoj turskoj književnosti. On je napravio spoj divne izvedbe, izbora riječi, dubine smislova i duhovne prozračnosti.

Uvaženom čitaocu je dovoljno da pročita poslanicu i iskusi je, pa da u duši ne osjeti ništa drugo nego kao da čita nježnu poeziju, zahvaljujući plodnoj imaginaciji, originalnom opisu i obraćanju savjesti. Također, zateče se i pred logičkim dokazima koji uspravljaju njegovu misao i razum. Iz tog razloga, on i ne dovrši poslanicu a da razum već nije uzeo svoj cijeli obrok, i duh se napojio, a srce i imaginacija dobili ono što pripada svakom od njih, tako da za svaku poslanicu možeš reći da je znanstvena, duhovna i srčana. Uz to je i integrirana i ukomponirana u jedan divan i savršen spoj na uzvišeni stvaralački način.

To je tajna *Poslanica Nura* koju iskusi svako ko s njima čistog srca dođe u dodir. Ta tajna počiva i u činjenici da se one ne obraćaju jednoj grupi mimo druge, niti jednoj osobi mimo druge, nego se obraćaju čovječanskoj naravnosti i biti. I učenjak specijalist i plodni književnik pronalaze zadovoljenje svoje potrebe u njima; kao što i mladi student pronalazi ispunjenje svoje želje u njima; i kako god one šapuću i tepaju djetetu, ženama se obraćaju s osjetnom nježnošću, a također utažuju i žed čovjeku, tako da svak u njima pronađe ono što mu spada i pripada, i svak se napaja iz njih.

Što se tiče poezije u *Poslanicama*, neki su stihovi iz arapske poezije navedeni kao citati. Postoji i snažan odgovor i demant na pretjerano očajavanje u slijedećem stihu od Abu-l-'Ala el-Ma'arrija:

*Eh, da mi se mladost povрати na dan,
da je obavijestim šta mi je donijela starost.*

Time se otvaraju horizonti vječne i beskrajne mladosti u džennetskim baščama, tako da vraćanje u dunjalučku mladost postaje jedna besmislena stvar.

Što se tiče perzijske poezije i ona je također citirana, a naročito poezija Džamija, šejha Sadija i Hafiza Širazija, uz snažan prigovor Omeru Hajjamu.

U nekim su poslanicama pojedini odlomci navedeni na perzijskom, bilo u poeziji ili prozi, kao što je to slučaj u *Riječi sedamnaestoj*.

Iz turske poezije nema mnogo citata, osim pojedinih stihova od sufijskog pjesnika Nijazija el-Misrija i Fudulija el-Bagdadija, kao što je slučaj u *Poslanici o starima*.

U njima ima i skladane proze od Ustada lično, koja nalikuje poeziji, samo što to nije poezija, budući da se važnost pridaje smislu više nego metrici i rimovanju.

Ima li ponavljanja u *Poslanicama*?

Nesumnjivo je da u toku istraživanja jedne teme kroz stotinu i trideset djela u vremenskom periodu koji se proteže i četvrt stoljeća, ima ponavljanja u ovom ili onom obliku. Međutim, ponavljanje u *Poslanicama* rijetko ko osjeti, jer se ponovljenoj materiji pridodaje novi smisao ili joj se daje nova formulacija, ili joj se pristupa iz drugog ugla, ili joj bude data nova nijansa, što isključuje zamor. Vjerovatno je u tome skrivena i tajna ponavljanja kur'anskih ajeta.

Kod pretakanja smisla, nema poslanice u kojoj ne postoji referenca na neku drugu poslanicu u kojoj je tema izložena u drugom obliku, uopćeno, detaljno ili u pojašnjenju neke tačke.

Tako vidimo mnoge interakcije u pojedinim poslanicama, što čini da one budu poput jedne integralne cjeline.

Koja je poslanica najvrednija

Budući da čitalac Poslanica pronalazi odgovore na sva pitanja koja prolijeću njegovom mišlju i umom, i odbranu od svih nagovora i spekulacija koje džinski i ljudski šejtan ubacuje u njegovo srce i fantaziju, čim pročita poslanicu kaže: ova poslanica kao da je napisana za mene; ona je nešto najljepše što sam pročitao. Zatim prelazi na drugu, pa kaže: ova je još bolja, i tako redom. Tako sve poslanice njemu budu lijepe i dobre, pa mu bude nemoguće razlikovati jednu od druge. I pored toga, Ustad je jedanaest imanskih dokaza nadodao na jedanaest pitanja iz poslanice *Plodovi stable imana* u jednu zbirku, i nazvao je "Štap Musaov", kako bi time pobio uticaj zabludjelih čarobnjaka znanosti i njime probio vrela imana. Također je *Kur'anske mu'džize*, *Mu'džize Muhammedove*, *sallallahu 'alejhi ve sellem*, i *Poslanicu o proživljenju* svrstao u drugu zbirku, koju je nazvao "Zu-l-Fikar". Na početku svake ove zbirke je priložio slijedeće:

U ovo čudno doba, kako god su ljudi s imanom u najnužnijoj potrebi za Poslanicama Nura, a predavači u modernim školama u konkretnoj potrebi za Štapom Musaovim, isto tako su i šerijatski učenjaci i predavači Kur'ani-kerima u konkretnoj potrebi za Zu-l-Fikarom.

Ovim je ukazao na to da *Štap Musaov* koristi univerzitetskim studentima, a da šerijatski znalci zadovoljenje svojih potreba nalaze u "Zu-l-Fikar".

Još jednu je skupinu osjetljivih tema iz oblasti vjerovanja, poput *kada* i *kadera*, svrhe stvaranja čovjeka, svemira i duha, opustošenja svijeta, također sabrao i nazvao "Zapisi" (Tilsimlar).

Učenik Nura, stoga, nakon što stekne duboko uvjerenje i ono se ustalži u njegovom srcu putem izučavanja *Riječi*, prelazi na *Pisma*, kako bi obujmio odgovore na zbilja mnogobrojna pitanja, ili kako bi živio u druženju s Poslanikom, *sallallahu 'alejhi ve*

sellem; zatim prelazi na *Odsjaje*, da bi živio s vjerovjesnicima, a.s., i dao se na opreznost pred šejtanom, njegovim urotama i zabludama modernih znanosti, dok se na kraju ne uzdigne iskustvom do smislova Lijepih imena, nakon što je pohađao časove iz njih u *Riječima*.

Ako u duši osjeti bojazan ili oklijevanje pred nosiocima zablude i njihovim proganjanjima, onda nek čita *Zračke*, jer u njima je nepomućena vjera u Božije jedinstvo, pitanje Dedždžala i Ustanova odbrana na sudskim procesima.

A budući da se duhovni i osobni svijet svakog čovjeka neprestano mijenja i obnavlja, učeniku Nura je svakako neophodna strategija djelovanja, i zato je Ustav svoje poslanice iz ovoga domena njima upućivao iz zatvora i pritvora i pod različitim okolnostima, te ih poticao na ustrajan rad, međusobne konsultacije, obazrivost prema zavjerama zalutalih i šejtana. Sve to, a i druge precizne stvari, učenik pronalazi u *Prilozima*.

Tako je, ali ne znači da učenik ne smije preći s jedne zbirke na drugu ako nije prošao određenu fazu, jedino znači da svaka zbirka ima svoju jedinstvenu ljepotu i posebnost.

Što se tiče društvenih i političkih odrednica, poslanica *Sirijsko predavanje* obuhvata njihove opće temelje, dok druge poslanice također sadržavaju njihove niti. A u *Dosjetkama* i *Polemikama* nalazimo uspostavu preciznih kriterija pomoću kojih je učenik Nura sposoban događaje mjeriti u odnosu na imanska shvatanja, dodavši na to i ono što *Prilozi* obuhvataju od tih pitanja.

Odnos prema časnom vjerovjesničkom Sunnetu

Ni u kojoj pojedinačnoj poslanici iz *Poslanica Nura* nije izostao spomen Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, ili neke od dimenzija njegovog mubarek života, u jednom zbilja primamljivom stilu. Tako pod dojmom tog iskaza osjetiš neizmjernu prijaznost i primjereno uvažavanje. Uglavnom,

hadisi-šerifu prethodi izvjesna priprema srca, uma i duha za njegovo usvajanje, te osjetiš kao da zalepršaš pred njegovim donosiocem, sallallahu 'alejhi ve sellem, tako da hadis svojim nurom obaspe tvoje srce, a svojom se djelotvornošću upije u tvoje nerve i dijelove tijela. Stoga, poslanice vezane za Sunnet, dokaze vjerovjesništva i mu'džiza Poslanikovih, sallallahu 'alejhi ve sellem, poznavljanje načela nauke o hadisu i načina stjecanja njegove, sallallahu 'alejhi ve sellem, ljubavi, nijedan musliman ne pročitao a da mu srce ne ispune ljubav i osjećaj veličanja za svog časnog Vjerovjesnika, sallallahu 'alejhi ve sellem.

U kontinuitetu mnogih poslanica nalaze se pitanja i odgovori oko izvjesnih hadisi-šerifa za koje se u prvom momentu rodi pomisao da su daleko od stvarnosti ili da ih razum ne prihvata. Međutim, poslanica pojašnjava dalekosežnost dimenzija predmetnog hadisa i njegove mnogobrojne tajne i mudrosti, te tako odbaci sve nedoumice koje su se pojavile oko njega, i otkloni sve primisli i sumnje iz svakog kutka uma i srca. Istovremeno izvršnim intelektualnim dokazima odbija i svaki atak na hadisi-šerif od strane nosilaca zablude pod pseudoteorijama moderne nauke.

Onaj ko pomno sagleda *Poslanice* uopće, a one koje istražuju Sunnet posebno (prije svega Mu'džize Muhammedove, sallallahu 'alejhi ve sellem), stječe određenu rutinu u načinu pravljenja izleta kroz zbirke vjerodostojnih hadisa i Sunneta, jer ga one vode u te osebujne parkove, i provode kroz njihove rascvjetale mirisne bašče, te on udiše njihove miomirise, uzimajući dovoljnu količinu onoga što svaki musliman treba posjedovati iz poznavanja doktrine hadisa.

Također, ne nailazi ni na šta što je bilo – ili još uvijek jeste – predmet rasprave među muslimanima, iz hadisi-šerifa, ili optužbi usmjerenih protiv njega, a da nije našao i blagotvoran i uvjerljiv odgovor na to, te mu duša njime bude smirena.

Pitanja oko Dedždžala, silaska Isaa, a.s., Mehdiya i Hidra, rasprave o melekima i predznacima smaka svijeta, te oko sevapa, djela, itd., su zasićena istraživanjem i razradom, u mjeri da srce uživa u tome a tijelo postiže smirenje.

Poslanice su obradile i one hadise koji su uzeti kao izgovor za napade na kapitalna hadiska djela od strane donosilaca novotarije, te stale u odbranu tih hadisa i istaknule njihove skrivene dimenzije, što bez riječi ostavlja bilo kojeg zlobnika i nasrtljivca.

Odnos prema fikhu

Postoji posebna poslanica o *Idžtihadu* (stručnom šerijatskom prosuđivanju) koja objašnjava da postoji šest uzroka koji u sadašnje vrijeme sprečavaju pristup tim širom otvorenim vratima.

Zato *Poslanice Nura* apsolutno ne navode pitanje – pa makar i sporedno – koje je u oprečnosti s mišljenjem imama *mudžtehida*, a ni njihova imena nikad ne spominje bez poštovanja i uvažavanja koje im dolikuje.

Što se tiče stručne terminologije nauke o fikhu i njegovim načelima, ona nije sabrana u nekoj određenoj poslanici, nego je razasuta po mnogim poslanicama i pojavljuje se na odgovarajućem mjestu i poziciji. Tako ćeš, naprimjer, u slijedećem odlomku naići na definiciju dvaju termina iz fikha, uz napomenu da tema nije samo iz oblasti fikhske nauke:

PITANJE: Zašto opisi mu'džiza nisu preneseni s istom onom vrhunskom pažnjom kao što je bio slučaj s drugim šerijatskim propisima, metodom tevatura i iz više različitih izvora predaje?

ODGOVOR: Zato što je većini ljudi i najvećim dijelom vremena, nužno potrebno poznavanje šerijatskih propisa, i to je za njih u stepenu 'farzi ajna', individualne šerijatske obaveze, jer se odnosi na

svaku osobu pojedinačno. Poznavanje mu'džiza, naprotiv, nije potrebno svim ljudima niti u svako vrijeme, pa čak i kad bismo pretpostavili tu potrebu, bilo bi ih dovoljno čuti samo jedanput, i one su poput 'farzi kifajeta', kolektivne šerijatske obaveze, jer je dovoljno da ih poznaje jedan dio ljudi, ne svi. (Pisma)

Tako je i s ostalim terminima koji se pojavljuju u sklopu neke druge teme ili u formi pitanja i odgovora, što olakšava razumijevanje i usvajanje.

Vjerovatno je jedan od najsavršenijih plodova koje je doprinijela Škola Poslanica Nura, to što je uspjela pomiriti različita gledišta na načela istraživanja i mišljenja između intelektualnog (fikhskog) i srčanog (tesavvufskog) pravca, te zaustaviti diskusije i otvorene nesuglasice koje su se ispriječile razvoju i napretku u dostavi islama. Jer, one su urazumile umove ovog doba, te su ljudi prosvijetljenog uma ustanovili da snagu tog rasula koje je proizvod ovog vremena, može ujediniti jedino Risale-i Nur.

Tako je, a u Poslanicama postoji poticaj za naše današnje učenjake i poziv da izuče *Poslanice Nura* i zajedno stanu u jedan saf protiv zabludjele agresije, bez uplitanja naučne uobrazilje ili sporednih nesuglasica između njih i tog cilja, i bez održanja ravnodušnosti, te da ne budu među onima koji prednost daju dunjaluku nad Ahiretom. Tu su i redovna uputstva koja je Ustad davao učenicima Nura kod suočavanja s prigovorima takvih učenjaka na *Poslanice Nura*, o kojima smo već izložili govor u "Načinu obraćanja protivnicima", pa nema potrebe za ponavljanjem.

Vezano za učenjake koji se suočavaju s upućivanjem ljudi i izlaganjem savjeta, *Poslanice Nura* su identificirale njihovu bolest i propisale lijek, jer se navodi:

Slušao sam vaize, i nisu me se dojмили njihovi savjeti i govori.

Porazmislio sam o razlozima, te sam, uz okorjelost svoga srca, pronašao da postoje još tri razloga:

1. Oni upoređujući sadašnjosti i prošlosti pretjeruju u formulaciji svojih tvrdnji, pokušavajući ih ukrasiti bez prinošenja adekvatnih dokaza, neophodnih za utjecanje i uvjeravanje onih koji tragaju za istinom. A sadašnje vrijeme je najzahtjevnije u potrebi za prilaganjem dokaza.

2. Oni kod navođenja na nešto ili odvrćanja od njega, obezvrjeđuju nešto što je još bitnije od toga, tako da gube održivost ravnoteže prisutne u Šerijatu, dakle, ne razlikuju bitne stvari po prioritetima.

3. Umjesan govor prema datim okolnostima jest najviša vrsta govorne umjetnosti, pa govor mora biti primjeren potrebama vremena. A oni ne poznaju jezik koji odgovara dijagnozi bolesti ovog vremena, i kao da ljude vuku u arhaičnost, te im se i obraćaju na jeziku tog vremena.

Rezime: Dužnost je, dakle, uvaženih vaiza i uputitelja da budu istražitelji, kako bi mogli potvrđivati i uvjeravati. Moraju, također, biti mudri i pronicljivi, kako ne bi poremetili šerijatsku ravnotežu. Moraju biti i uvjerljivi govornici, kako bi njihov govor bio usklađen s potrebama vremena. Također, stvari moraju mjeriti mjerom Šerijata. (Pisma)

Poslanice Nura se stalno vraćaju i ponavljaju poziv na usaglašavanje i izmirenje različitih pravaca:

Stotinu puta sam rekao i opet ponavljam:

Mora postojati usaglašenost i pomirenje između šerijatskih medresa, modernih škola i sufijskih tekija, zbog jedinstva cilja, a to će biti putem razmjene ideja i međusobne naklonosti, jer – nažalost – vidimo da njihovo idejno razmimoilaženje kao što razbija jedinstvo, isto tako sprečava uzdizanje i napredak.

Odnos prema ilmu-l-kelamu

Poslanice Nura ne omalovažavaju ilmu-l-kelam i tesavvuf kao izvore spoznaje – uprkos njihove ogromne međusobne različitosti – ali ih smatraju nedovoljnim i nesavršenim kad se stave pod metodološku prizmu Kur’ani-kerima. Postoje mnogi tekstovi oko toga, a mi ćemo navesti slijedeći isječak:

Uistinu, spoznaja Allaha stečena na temelju dokaza ilmu-l-kelama nije savršena spoznaja, niti priskrbljuje potpunu smirenost u srcu, dok spoznaja stečena po nadnaravnoj metodi Kur’ani-kerima jeste potpuna i dovodi savršenu smirenost u srce. Molimo Allaha, Velikog i Moćnog, da svaki djelić Poslanica Nura učini poput svjetiljke što osvijetljava ispravi nuranijski put Kur’ani-kerima.

Dalje, kako god spoznaja Allaha koju je Fahrudin er-Razi crpio iz ilmu-l-kelama, u očima Ibn Arabija izgleda nesavršena i nedostatna, tako isto i spoznaja stečena putem tasavvufa, jeste nedovršena i krnjava u usporedbi sa spoznajom koju crpe nasljednici vjerovjesništva izravno iz Kur’ani-kerima. Jer, Ibn Arabi, da bi postigao osjećaj vječne srčane prisutnosti pred Allahom, dž.š., kaže:

لَا مَوْجُودَ إِلَّا هُوَ

‘Nema (druge) egzistencije, samo je On’, i tako stigao dotle da porekne postojanje svemira.

Drugi, također iz razloga postizanja osjećaja vječne srčane prisutnosti, kažu:

لَا مَشْهُودَ إِلَّا هُوَ

‘Nema (druge) pojavnosti, samo je On’ – te su na svemir navukli zastor apsolutnog zaborava i potom zauzeli neobičan smjer razvoja.

Istovremeno, spoznaja što se napaja iz Kur’ani-kerima omogućava vječnu srčanu prisutnost, a da usto ne osuđuje Svemir na nestanak,

ni ga gura u tamnicu apsolutnog zaborava. Ona Svemir čuva od zanemarenosti i ispraznosti i stavlja u funkciju služenja na Allahovom putu tako što u svakoj stvari iznalazi ogledalo što reflektira Božansku spoznaju i kako je to stihom izrazio Sa'di Širazi:

دَرْ نَظَرِ هُوشِيَارِ هَرِ وَرَقِي دَفْتَرِ يَسْتِ اَز مَعْرِفَتِ گَرْدِ گَارِ

'U mislima mudrih, svaka je sahifa knjiga spoznaje o Njemu' – u svakoj stvari otvara prozor u Božansku spoznaju. (Pisma)

U nekim smo Poslanicama Nura, u cilju isticanja razlike između onih koji se u svojoj metodi nadahnjuju iz Kur'ani-kerima – najispravnije metode – i onih koji primjenjuju metodu učenjaka ilmu-l-kelama, napravili jednu usporedbu:

Da bi došli do vode, ima ih koji bi je dovodili sa udaljenog mjesta, cijevima koje bi ukopali u podnožju brda; dok drugi pronađu vodu gdje god zakopaju i probiju je. Prvi slučaj je puno tegoban način, a snabdijevanje vodom izloženo prekidima i presušivanju. S druge strane, oni koji su vrsni u kopanju bunara, vodu pronalaze na svakom mjestu bez poteškoća i zamora.

Tako i učenjaci ilmu-l-kelama prevladavaju cijeli lanac uzroka i posljedica, kod dokazivanja nemogućnosti beskonačne lančanosti i vraćanja u krug na kraju svijeta, da bi nakon toga dokazali nužnost postojanja Nužnog Bića. Idu, dakle, vrlo dalekim putem.

A istinska metoda Kur'ani-kerima iznalazi vodu na svakom mjestu i iskopava je bilo gdje. Svaki pojedinačni uzvišeni ajeti-kerim je poput Musaovog štapa koji probije vodu gdje god udari. I svaka stvar poručuje sljedeće pravilo:

وَفِي كُلِّ شَيْءٍ لَهُ آيَةٌ تَدُلُّ عَلَى أَنَّهُ وَاحِدٌ

"U svakoj stvari ima Njegov znak koji ukazuje da On je Jedan."

Osim toga, iman se ne postiže samo znanjem, jer postoje mnoga rafinirana svojstva u čovjeku koja imaju svoj udio u stjecanju imana.

Pa kako god se hrana kada uđe u želudac razgrađuje i razlučuje različitim kanalima prema svakom pojedinačnom organu, to se isto dešava i sa imanskim pitanjima koja putem znanja budu unesena u želudac uma i razbora; svaka tjelesna rafiniranost – duh, srce, tajna, nefs, itd. – uzima iz njih i crpi prema svojim proporcijama. Ako neka od tih rafiniranosti propusti svoj adekvatni obrok, onda spoznaja bude krnjava i načeta, a dotična rafiniranost bude za nju uskraćena. (Pisma)

Otuda su Poslanice, takoreći, prokrčile novi put u *ilmu-l-kelamu*, štaviše, radi se o 'Kur'anskom *ilmu-l-kelamu*' – ako može biti primijenjen takav naziv – jer je uočljiv stil Kur'anskog izlaganja pitanja postojanja Allaha, slavljen je, i Njegove jednoće, te vjerovjesništva, Ahireta, *kada* i *kadera*, na jedan kristalno jasan način, koji se obraća čovjekovom srcu, misli, umu i mašti, ili čak svim rafiniranim svojstvima skupa. Njihov govor se ne ograničava samo na razum, ili iskustvo; one navode konkretne i opipljive primjere iz ljudske stvarnosti, njegove okoline, rastinja, životinja, nebeskih tijela, ljudske duše... i tako redom.

Zatim, manje jasne ajete ne obuhvataju u jednoj temi, niti na jednom mjestu; njihovo tumačenje one raspodjeljuju po svim poslanicama, a i to je Kur'anski stil.

Osovina svih pitanja jesu Allahova lijepa imena, jer *Poslanice* ovim svetim imenima razrješavaju sve poteškoće i pitanja, te dunjaluk transformiraju u poprište ispita i akcije, a u ruku čovjeku stavljaju precizna Kur'anska mjerila, da bi njima razmjerio stvari. Odatle su sve svjetovne nauke postale sredstva i mediji koji zagovaraju Božiju jednoću, te prozori koji proviruju u Ahiret.

Ako je postizanje čistog vjerovanja i savršenog imana i savladavanje suštih činjenica, u prošlosti bilo ograničeno na medrese fikha i njihove nastavne planove, te boravak petnaest godina života u njima, kurs Poslanica Nura skraćuje tu razdaljinu i vrijeme, jer ti čisti imanski rezultati i nepomućene islamske istine mogu biti

postignute za petnaest mjeseci, ili čak petnaest sedmica, umjesto svih tih dugačkih godina.

Tako je jedna od karakteristika Poslanica Nura 'kvalitativni, a ne kvantitativni napredak'. I zbilja, ko istraje u detaljnom i pomnom izučavanju Poslanica, dolazi u mogućnost da obuhvati istine koje su u njima, pa kao što sebe samog izbavlja od propasti, također postane učenjak i vodič u ovom vremenu.

Primjera radi, pitanje sudbine i predodređenja, koje su široko razradili učenjaci *ilmu-l-kelama*, bez konačnog ishoda, te zbunili i učenjaka i učenika, a i one koje su ih slijedili kasnije, vidimo da *Poslanica o kaderu* (Riječ dvadeset šesta) čovjeku čini shvatljivim bez ikakvog naprezanja i poteškoće, uz to imajući na umu da one ne ostavljaju nijedno pitanje koje padne na um, niti sumnju koja se rodi u srcu, bez odgovora. Njihov stil u tome je originalan, čudesan i temeljit isto koliko je tečan i jednostavan.

Odnos prema tesavvufu

Onaj ko još nije stekao uvid u Poslanice Nura, ponekad pomisli da su one sufijska djela i da je Ustad jedan od sufijskih šejhova, te da je pokret Nura jedna sufijska skupina. Ova pogreška proističe iz miješanja koncepta samoodricanja (zuhda) s tesavvufom i neuviđanja razlike između toga dvoga.

Tačno, Ustad je, Allah mu se smilovao, zbilja bio samoprijegoran, ali uopće nije bio sufija niti nosilac tarikata. Zato ni Poslanice Nura nisu sufijska djela, niti njihovi učenici spadaju u sufije, jer je Ustad uvijek govorio: "Ovo vrijeme nije vrijeme za bavljenje tesavvufom i tarikatom, nego je vrijeme za spašavanje imana.

Ovim je istaknuo da osnovni poziv muslimana u ovom vremenu jest spašavanje imana, a ne tesavvufa, i to pojasnio riječima:

Budući da je stvarnost takva, ja smatram da, ako bi Šejh Abdulkadir el-Gejlani, Šah en-Nakšibend, Imam er-Rabbani i drugi duhovni stožeri imana poput njih, r.a., živjeli u ovo naše vrijeme, uložili bi sve što je u njihovoj moći u svrhu ojačanja imanskih činjenica i islamskog vjerovanja. Jer, to dvoje su ishodište vječnog blagostanja, i bilo kakav propust u ovome znači vječnu nesreću.

Nemoguće je ući u Džennet bez imana, međutim, mnogi će u njega ući bez tasavvufa. Jer, čovjek ne može živjeti bez hljeba, dok može preživjeti bez voća. Tasavvuf je voće, a islamske istine su osnovna hrana.

U prošlosti, uspon do nekih imanskih činjenica, po normama tarikatskog vladanja i postupanja, trajao je od četrdeset dana do četrdeset godina. Ako bi Božanska milost u sadašnje vrijeme priredila put uspona do tih činjenica koji ne traje ni četrdeset minuta, svakako da bi bilo bezumno ne pridati važnost tom putu!

Oni koji pažljivo prouče trideset i tri poslanice iz Riječi izjavljuju da su te Riječi pred njima otvorile upravo jedan takav prijekl kur'anski put.

Budući da je u stvarnosti tako, ja sam uvjeren:

Da Riječi koje su napisane radi izlaganja smislova Kur'ana, najblagotvorniji su lijek za bolesti i najbolji melem za rane ovog vremena, te najkorisnije svjetlo što razgoni navalu neprozirne tmine nad islamskim društvom, i najvjerodostojniji duhovni upravitelj i vodič za zbunjene i zalutale što tumaraju dolinama zablude. (Pisma)

Zatim, u Poslanicama nailaziš na poređenje između sufijskih djela i Poslanica Nura; prve daju opis iskustava i izliva onih koji su se uzdigli do stepena evlija; dok se ove druge obraćaju svakom ljudskom biću i stavljaju mu na uvid imanske činjenice, te ga potiču na spašavanje imana, u kojem počiva njegova sreća.

Ranija poetska i pisana djela poručuju:

Budi evlija, promatraj i uspinji se ljestvicom nivoa i stepeni; vidi i iskusi svjetla i izlive.'

A Poslanice Nura govore:

'Budi ko god hoćeš, i gledaj! Jednostavno otvori oči, promatraj istinu, i spasi svoj iman koji je ključ vječne sreće'. (Pisma)

Tako su Poslanice okrenute svim nivoima, za razliku od sufijskih djela, koja se ograničavaju na određenu skupinu.

Poslanice osvrću pogled i na razliku između učenika Nura i sufijskog murida: prvi posjeduje snagu argumenta i dokaza s kojom se može uhvatiti u koštac sa cijelim svijetom, dok drugi posjeduje duhovnost i lično uvjerenje, tako da:

Rezultati koje je poželjelo naše služenje i nastojanje u usađivanju imana i njegovom ostvarenju u srcima hiljada mu'mina – u krugu oblasti Isparta – srazmjerni su tom našem zalaganju, tako da kad bi se pojavio neko ko je na položaju deset duhovnih stožera, i uspio dovesti hiljadu ljudi do položaja evlije, njegovo djelo ne bi umanjilo ništa od značaja i dragocjenosti našeg rada, niti njegovih plodova. Stoga su istinski učenici Poslanica Nura uvjereni sa svom pouzdanošću i sasvim zadovoljni tim rezultatima i plodovima tih djela, jer tu srčanu smirenost murida velikog stožera osigurava visoki stepen njihovog učitelja i duhovnog upravitelja, i osiguravaju je njegove odluke po bitnim pitanjima. Međutim, Poslanice Nura kod svojih učenika uspostavljaju mnogo veću smirenost od one kod murida dotičnog vrhovnog stožera, zbog nepobitnih dokaza u njima koje odašilju drugima te i njima koriste. Istovremeno, smirenost tih murida ostaje njihova privatna, samo njihova. Jer, prihvatanje izjava istaknutih ličnosti bez argumenata, ne dovode – logički – do uvjerenja kategoričnosti, nego mogu biti tek valjani sudovi po kojima čovjek stiče uvjerenje na temelju preovladavajućeg mišljenja. A istinski dokaz – kako je to u logici – ne osvrće se na autoritet osobe koja ga izrekne, nego gleda na nepobitnost dokaza.

Svi argumenti Poslanica Nura spadaju u ovu skupinu, tj. u uvjerljive dokaze, jer istine koje opažaju evlije kroz djelo, ibadet (dobrovoljni), vladanje i duhovnu disciplinu, i istine imana koje opažaju iza zastora, Poslanice Nura također opažaju kao i oni, jer su probile put do istine u poziciji ibadeta obuhvaćenog u znanju, i otvorile put do Istine svih istina u poziciji vladanja i učenja evrada obuhvaćenih u logičkim dokazima i znanstvenim činjenicama, te otkrile direktni put do najvišeg stepena velajeta u poziciji nauke o tesavvufu i tarikata, u sklopu ilmu-l-kelama, ilmu-l-'akaida i nauke o načelima vjere; tako da su Poslanice Nura savladale filozofsku zabludu koja je porazila struje hakikata i struje tarikata ovog vremena. Pokazatelj toga je stvarnost. (Prilozi – Kastamonu)

Poslanice ulijevaju dovoljnu smirenost kod učenika i usađuju savršeno pouzdanje u stubove imana kod njih, više nego što je to kod sljedbenika nekih sufijskih pravaca. *Pismo dvadeset deveto* istražuje ovu temu (položaj evlije i tesavvuf) sa svih aspekata, i ističe da srce ima svoj djelokrug, kao što i razum ima svoj djelokrug; djelovanje srca jeste kroz zikr i razmišljanje, a najbolji i najljepši tarikat je slijeđenje časnog vjerovjesničkog Sunneta, dok najvitalniji temelj za stepen velajeta jest iskrenost, djelotvorna snaga u njoj je ljubav. I budući da je dunjaluk kuća rada i nastojanja, a ne kuća nagrade i sevapa, stoga se na njemu ne traga za ugodnostima i sladokusnosti, niti se cilja na sticanje kerameta. Zbog svega toga se treba pridržavati Šerijata, jer su Hakikat i Tarikat sredstva služenja Šerijatu.

Zatim iznosi osam poteškoća sa sufijskim tarikatima i odbacuje u *Odsjaju devetom*, iz zbirke *Odsjaji*, mišljenje onih koji zagovaraju panteizam, snažnim logičkim dokazima koje uvažava svak.

A budući da se u svaku skupinu – pa i sufijsku – mogu uvući i oni koji joj ne pripadaju, ne može se – pod izgovorom pogrešaka u koje je zapala neka skupina koja je sama sebe nazvala sufijama – potcijeniti zasluga onih koji su se suprotstavili nevjerništvu i raskolničtvu i podigli bajrak imana u sumornim uvjetima, i

obnovili moral i odlučnost muslimana, te osvijetlili puteve pred novim generacijama, poput imama Gazalija, imama Rabbanija, Šah-i Nakšibendija, šejha Abdulkadira Gejlanija i mnogih drugih.

Stoga, Poslanice spominju imena tih znamenitih obnovitelja s dužnim uvažavanjem njihovih nivoa i položaja. Dalje, Poslanice ne spominju sufije ni prijekorno niti pohvalno u smislu generalizacije, nego upiru prst kritike na stvari u kojima su neki od njih prekršili pravila Ehli sunneta i džema'ata, a istovremeno izražavaju zadovoljstvo velikom duhovnom odvažnošću i veličanstvenim doprinosima koje su oni dali na polju imana i širenja islama. To je shodno Božanskoj pravdi koja će sve ljude vagati na veliki Dan proživljenja, odmjeravanjem pretežnosti dobrih ili loših djela, u smislu kvantiteta i kvaliteta, tako da ima pojedinačnih dobročinstava izvrsnog kvaliteta – pa makar bila i neznatna – koje će poništiti mnogobrojna zlodjela.

Što se tiče ibadeta srca, kao što su iskrenost, pouzdanje u Allaha, te stepeni bogobožnosti, nade i ljubavi, oslobađanje od licemjerstva, samodopadljivosti i oholosti... oni su jedno prioritetno i široko polje u *Poslanicama Nura*, tako da nalaziš neprekidnu potvrdu iskrenosti, veoma detaljne pretrage i tretman za bolesti srčanih nagovora i kvarnih primisli, i puteva šejtanskog upliva u duše i među redove muslimanske zajednice. Isto tako je i sa konceptima strpljivosti, savjesnosti, nesebičnosti, i ostalim pojmovima koji nedostaju muslimanima ovog vremena, tako da su kod njih postala otuđena.

Najdominantniji cilj kojemu streme *Poslanice Nura* kod čovjeka jest pobuđivanje sposobnosti mišljenja i njegovog kapaciteta za *tefekkur*, jer bez tog dvoga je automatski nemoguće postojanje iskrenosti, imana i djela.

Odnos prema svjetovnim znanostima

Kur'ani-kerim i Sunnet motiviraju na stjecanje znanja, i ništa čudno nije da taj motiv nalazimo također i u *Poslanicama Nura*, uz uspostavu principa i pravila naučnog rada i svojstava kojima se mora opremiti svaki istraživač, te stimulans na uže specijaliziranje u jednoj materiji bez rasipanja truda na brojne druge oblasti, jer:

Jedna osoba ne može se usavršiti u više naučnih disciplina, osim ako je izuzetna, te se može usko baviti sa četiri do pet disciplina i u njima biti ekspert. (Pisma)

Budući da je Kur'ani-kerim izvor nadahnuća za *Poslanice Nura* – kako je to mnogo puta Ustad izjavio – zato i ova tema mora također biti izložena na temelju nadahnuća iz sveukupnosti kur'anskih ajeta, te vidimo da *Poslanice* upiru pogled na mentorstvo Kur'ana za cjelokupno čovječanstvo time što potiče ljude na ustrajno nastojanje i neprekidan rad, radi dostizanja onih mu'džiza vjerovjesnikâ, neka je na njih selam, koje spominje, i kao da ih upućuje pomoću njih.

Da, pod mentorstvom Kur'ana i iz njegovih poruka i pouka podrazumijevamo: da Kur'ani-kerim, navođenjem vjerovjesničkih mu'džiza, sugerira čovječanstvu da će djela ravna tim mu'džizama u budućnosti biti ostvariva kroz napredak, i na to potiče čovjeka, te kao da mu govori: 'Hajde, radi i teži da postigneš nešto poput ovih mu'džiza. Prevali, naprimjer, razdaljinu od dva mjeseca za jedan dan, kao što je prevaljivao Sulejman, a.s.; radi na liječenju najtežih neizlječivih bolesti, kao što ih je liječio Isa, a.s.; probijaj vodu koja potiče život, iz kamene litice, i izbavi čovječanstvo od žeđi, kao što je to svojim štapom radio Musa, a.s. Tragaj za materijalima koji će te zaštititi od grozote izgaranja u vatri, i odjeni se u njih, kao što se odjenuo Ibrahim a.s.; uhvati i saslušaj i najudaljeniji zvuk i promatraj slike s krajnjeg istoka i zapada, kao što su učinili neki vjerovjesnici; omekšaj željezo da bude poput pjene, kako je uradio

Davud, a.s.; učini da metal bude poput voska u tvojoj ruci i postane središte za ljudsko stvaralaštvo, kao i da izvučete neizmjerne koristi iz sahata i lađe, koje su mu'džize Jusufa, a.s., i Nuha, a.s. Nastojte ih oponašati i slijedite njihov primjer.' Analogno tome, nalazimo da Kur'ani-kerim vodi čovječanstvo u materijalni i moralni napredak, drži nam lekcije i potvrđuje da je on mentor za svakoga. (Sajkalu-l-islam)

Međutim, sistematsko izučavanje u učilištima koje proširuje umove studenata, nameće nauku i tehnologiju do mjere da ih prikazuje izvorom sreće i progresa, a zapostavlja – u isto vrijeme – ono izvoriste sreće koje proizlazi iz Kur'ani-kerima i Sunneti-šerifa, navodi studente – kao i druge ljude – na smjelost da se zapitaju:

Kad kažeš: Ako je Kur'ani-kerim sišao zbog čovjeka, zašto nije jasno izrekao ono što je u njegovim (čovjekovim) očima bitno od modernih civilizacijskih fenomena? Nego se zadovoljio tek skrivenom simbolikom, nevidljivim implikacijama, blagim nagovještanjem i blijedim podsjećanjem.

Odgovor: Svjetski civilizacijski fenomeni ne zaslužuju više od toga, jer je temeljna funkcija Kur'ani-kerima poučavanje stvarima iz sfere Božanske vlasti (rububijja) i njenih savršenstava, te funkcijama iz sfere robovanja Bogu (ubudijja) i njenim stanjima.

Stoga, uloga tih ljudskih fenomena i njihov udio u tim dvjema sferama jest samo jedna blijeda simbolika i skrivena implikacija, i ništa više... Pa kad bi one polagale svoje pravo na sferu Božanske vlasti, postigle bi samo jedan zbilja neznatan udio.

Jer, naprimjer, kad bi ljudskom rukom načinjena letjelica zatražila od Kur'ani-kerima slijedeće:

'Spomeni me onoliko koliko zaslužujem i daj mi mjesto u tvojim ajetima', tada bi letjelice iz sfere Božanskog, a to su leteća nebeska tijela, Zemlja i Mjesec, rekli jezikom Kur'ani-kerima:

Možeš zauzeti mjesto ovdje u mjeri koja odgovara tvojim proporcijama, ništa više.'

Kad bi ljudskom rukom načinjena podmornica zatražila mjesto za sebe u ajeti-kerimima, suprotstavit će joj se podmornice iz te sfere, a to su Zemlja, koja pluta u okeanu atmosfere, i zvijezde koje plove nepreglednom pučinom, govoreći:

'Tvoje mjesto pored nas je zbilja zanemarljivo, gotovo neprimijetno.'

A kad bi električna energija svojim blještećim svjetilkama htjela ući u ajete, svjetiljke iz te sfere, a to su munje, zvijezde, svjetlosna tijela i planete koje ukrašavaju nebesku plohu, odvratit će joj riječima:

'Možeš ući zajedno s nama u kur'anska poglavlja i razrade u omjeru intenziteta svjetlosti koju posjeduješ.'

A kad bi civilizacijska čudesa – jezikom svojih egzaktnih tehnologija – polagala pravo i zahtijevala svoje mjesto u ajetima... jedna jedina muha bi im se izderala u lice, govoreći:

'Ušutite! Nemate vi nikakvo pravo, niti koliko teži jedno moje krilo. Kad bi se sva vaša tehnologija i izumi – koji su otkriveni određenim sticajem nesavršenom sposobnošću čovjekovom – uz sve precizne instrumente koje imate, sakupili, neće biti niukoliko fenomenalniji od onoga što moje sićušno tijelo sadrži od finoće mehanizama i preciznosti stvaranja. Ovaj ajeti-kerim će vas sviju učutati:

اِنَّ الَّذِيْنَ تَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ لَنْ يَخْلُقُوْا ذُبَابًا وَلَوْ اجْتَمَعُوْا لَهٗ

'Oni kojima se vi, mimo Allaha, dovom obraćate, ne mogu stvoriti ni muhu, pa makar se oko toga ujedinili.' (El-Hadždž: 73), (Riječi)

Na taj način Poslanice znanstvena otkrića, čiju važnost čovjek preuveličava, navode kao nebitne i neznatne, čak i besmislene u poređenju s veličinom Allahovih stvorenja.

Što se tiče čovjekove zemaljske funkcije robovanja Gospodaru, i on sam uviđa kako je ono što je do prije nekoliko godina smatrao veličanstvenim djelima, i greškom nazivano 'znanstvenim čudesima', postalo sasvim obično i samo po sebi razumljivo.

Zato vidimo da Poslanice navode znanstvene uzorke i zalaze u većinu poznatih naučnih disciplina. Iz njih odabiru realistične primjere koje čitalac shvata i prihvata, jer potvrđuju činjenice koje su iznijele moderne znanosti, samo što uzrok zabluda proisteklih iz savremenih znanosti pripisuju ograničavanju na vidljive faktore, bez uviđanja upliva razumne moći koja upriličava i pokreće te faktore u skladu s jednim egzaktnim poretком. To se navodi u Šestom pitanju poslanice *Plodovi stabla imana*.

Takve primjere iz domena znanosti nalaziš i u razradi smislova Lijepih imena i u *Poslanici o čestici* ('Zerre risalesi'), koji su svijetli dokaz kako *Poslanice Nura* svaku nauku koriste kao sredstvo za isticanje Božijeg jedinstva, Ahireta, vjerovjesništva...

Sažet ćemo do sada rečeno u slijedećem: Poslanice u odnosu na svjetovne nauke primijenjuju slijedeću metodu:

1. Vrhunske domete znanosti i njihove krajnje granice su već prekoračili vjerovjesnici, a.s., svojim mu'džizama, i sve one se oslanjaju na Lijepe attribute i završavaju u njima.

2. Ono čemu se čovjek divi – u nizu modernih otkrića – postat će u vremenu koje dolazi proste stvari, stoga ne zaslužuju to divljenje, osim u mjeri u kojoj podsjećaju na veličinu Allahovu, slavljen je.

3. Sve što je otkrila nauka samo su neki tragovi Allahovi, slavljen je, u Svemiru, i najbolje je sredstvo očitovanja Njegove mudrosti, moći i veličine.

4. Zato je neophodno poticanje intelektualne komponente kod čovjeka prilikom sagledavanja nebeskog i zemaljskog poretка, tj. njegovog navikavanja na misaoni ibadet. I neophodno je navoditi primjere radi pripreme uma i prilagodbe i kultiviranja nefsa, u

cilju potpunog usvajanja ajeta i hadisa, s punom pokornošću. Jer, umovi koji su u školama napojeni vodom koja nije iz islama, postali su pretijesni pred mnogim ajetima i hadisi-šerifima.

Budući da Poslanice navode čitaoca da na Svemir gleda kao na jednu otvorenu Božansku knjigu, u kojoj su uklesana Njegova lijepa imena, on sa svom lahkoćom razumijeva mudrost u stvorenjima, dešavanjima i raznim pojavama pod svjetlošću isijavanja tih *Lijepih imena*, jer su ih ona detaljno porazgovijetnila u raznim poslanicama, te su moderne znanosti u svojoj suštini postale obzorja manifestacije tih imena.

Odatle možemo shvatiti uzroke uspjeha koji je postigao Centar za naučna istraživanja, koji su u posljednje vrijeme obrazovali učenici Nura i koji je izdao znanstvene i vjerske brošure visokog nivoa, tako da je u jednoj godini štampano deset njihovih izdanja.¹ Njihovo izdavanje su poduzeli kompetentni stručnjaci koji su se napojili idejama *Poslanica Nura* i shvatili ih s punom savješću. Uspjeli su modernu nauku uobličiti u jedan originalni vjernički stil, njegujući pristup motiviranja na razmatranje i razmišljanje kod čitaoca, uz izlaganje najsavremenijih znanstvenih otkrića i koncepata, te tako stižući do Mudrog Administratora u svim tim razasutim tragovima pred očima čovjeka. Nije nam poznat neki ravan primjer za ovaj stil na arapskom jeziku, kako bismo mogli s njim napraviti usporedbe.

Odnos prema filozofiji

Sljedbenici zablude i nevjerništva uvijek se oslanjaju na kvarne temelje materijalističke filozofije prirode, tako što neke muslimane zavaravaju kako imaju znanstvenu podlogu na koju se pozivaju prilikom odvrćanja od istina islama.

¹ Među njima su: *Tajne svemira, Atom, Mozak i kako funkcionira, Ljudsko tijelo, Od atoma do ćelije, Energija i život, Živi planet, Darwin i teorija evolucije, Od ćelije do čovjeka, Geneza svemira, Ekologija, Sunčev sistem, Čovjek i fenomen života, Tajne biljki, Krv i krvotok, Sjećanja pčele, Tajne atoma...* itd.

Zato i vidimo da Poslanice u kontinuitetu poduzimaju silovit napad protiv tih pokvarenih ideja, izjava i temelja, na kojima se zasnivaju materijalisti prirode, i ne zadovoljavaju se navođenjem tek nekolicine argumenata, nego iznose nizove dokaza, jedan za drugim, popraćene obiljem raznovrsnih primjera, tako da bjelodano jasno uočavaš kako je put koji slijede poricatelji iz reda materijalista prirode sasvim udaljen od logičkih i razumnih aksiomatskih istina, čak ih zdrav razum s gađenjem odbacuje, jer su šupljoglavo lupetanje.

Njihov stil u tome se kreće logičkim i intelektualnim koracima. Primjera radi, u uvodu Poslanice o prirodi se nalazi:

Čovječe! Znaj da ima užasnih riječi od kojih zapahnuje truhli zadah kufra, a izlaze iz ljudskih usta, i ponavljaju ih jezici nosilaca imana bez shvatanja opasnosti značenja onoga što izgovore. Rasvijetlit ćemo tri od tih stvari koje su krajnje pogubne.

Prvo, njihova tvrdnja za nešto: “Stvorili su ga uzroci”, tj. da su određeni faktori i okolnosti ti koji stvaraju izvojesnu stvar;

drugo, njihova tvrdnja za nešto: “Nastalo je”, tj. da se nešto formira samo od sebe, samo sebe stvara, i poprimi oblik koji ima, takav kakav jeste;

treće, njihova tvrdnja za nešto: “Uvjetovala ga je priroda”, tj. da je nešto prirođeno, a priroda je ta koja ga je stvorila i proishodila.

Da, budući da je egzistencija prisutna i evidentna pred nama, apsolutno ju je nemoguće poreći; i sve što postoji, dolazi u postojanje s krajnjom umješnošću i mudrošću, i ono nije oduvijek i bespočetno, nego je stvoreno i nastalo.

Pa, ti, bezovjerniče! Ili ćeš ustvrditi da to postojeće – npr., jednu životinju – stvaraju svjetski uzroci, tj. da ona postiže svoju egzistenciju kao rezultat udruživanja materijalnih uzroka; ili da se formirala sama od sebe; ili da je nastala tako što je proistekla iz prirode i pojavila se pod njezinim djelovanjem; ili moraš reći da je moć Moćnog, Veličanstvenog Stvoritelja, ta koja ju je stvorila.

Jer, nema drugog mogućeg načina za njihov nastanak izvan ovo četvero, po mjerilima razuma. Pa ako se – neosporno – dokaže da su prva tri načina apsurdna, lažna i neostvarljiva, dakle nemoguća, nužno se i sam po sebi potvrđuje četvrti način, a to je put vjerovanja u jednoću Stvoritelja uz kategoričko uvjerenje u kojem nema nedoumice. (Odsjaji)

Zatim poslanica navodi te pokušaje i pojašnjava ih raznovrsnim pristupačnim znanstvenim primjerima, tako da ne ostave ni prašku ubačene nevjerice u srcu i razumu, te čitalac osjeti doticaj čvrstog znanstvenog logičkog stila i staloženog i smirenog diskutiranja.

Kao što smo spomenuli u Stilu izuzimanja, Poslanice ne napadaju filozofiju u njenoj sveukupnosti, nego iz nje izuzimaju korisno. U predgovoru *Uvoda u Nur*, nalazi se slijedeće:

Udarac kojim su se Poslanice obrušile na filozofiju, zahvata filozofiju štetnu po čovječanstvo, koja se bori protiv vjere, a ne onaj dio filozofije koji zauzima prijateljski stav prema njoj i koji koristi čovječanstvu... (Odsjaji)

...Što se tiče filozofije koju napadaju Poslanice Nura i zadaju joj žestoke šamare, to je samo štetna filozofija, a ne filozofija u svojoj općenitosti, iz razloga što jedan dio mudrosti iz filozofija koji koristi društvenom životu čovjeka, i potpomaže moralnost i ljudske vrijednosti, te pospješuje tehnološki napredak, jest u saglasnosti i skladu s Kur'anom, ustvari je i na usluzi mudrosti Kur'ana, pa joj se ne suprotstavljaju. Stoga se Poslanice Nura ne bore protiv ovog dijela filozofije.

A drugi dio filozofije, kako god je postao sredstvo sunovraćivanja u zabludu i bezvjerstvo i pada u bezdanu i ustajalu močvaru prirodnjačke filozofije, tako isto rezultira maloumnosću, ispraznošću, nemarnošću i zabludijavanjem i svojim opsjenama poput magije se suprotstavlja fenomenalnosti Kur'ani-kerima.

Poslanice Nura se zato usprotivljuju ovom zalutalom krilu filozofije u većini svojih dijelova tako što je stavljaju na precizne tezulje, i iznose djelotvorne dokaze, te joj zadaju teške šamare, istovremeno se ne dotičući onog korisnog krila.

Radi toga učenici savremenih učilišta ne upućuju prigovore Poslanicama Nura, nego se okupljaju – i treba da se okupljaju – pod njihovim bajrakom, bez dvoumljenja.

A istraživač u oblasti filozofije mora proniknuti u njezinu srž i istražiti njezine razgranate korijene, u protivnom se za takve studije koje istražuju samo površinski sloj i navode proste primjere, ne može reći da su održive ili znanstveno precizne... Poslanica *Ene*, primjera radi, jedan je predivan uzor spomenutog, to je jedno zbilja dragocjeno djelo u kojem je precizna razrada porijekla svih filozofija i njihova usporedba s religijama i vjerovjesništvom.

Nakon divnog uvoda, one navode:

Kad si shvatio ovaj uvod, hajde da zajedno uđemo u suštu istinu.

Kroz historiju čovječanstva – od doba našeg sejjida Adema, a.s., do sadašnjeg vremena – pružaju se dvije moćne struje i dva idejna lanca, koji se provlače kroz vremena i epohe, poput dva ogromna stabla koja svoje grane i ogranke odašilju u svim smjerovima i u svaku generaciju čovječanstva.

Prvi je: lanac vjerovjesništva i vjere.

A drugi: lanac filozofije i mudrosti.

Kad god su ta dva lanca bila spojena i jedan drugom prilagođena, tj. u kojem god vremenu ili dobu je filozofija zatražila utočište u vjeri, slijedila je i bila joj pokorna, čovječanstvo se krijevalo blagostanjem i živjelo ugodnim društvenim životom. A kad god se ukazao rascjep između njih i one se razdvoje, sva se svjetlost i dobrostanje okupe oko lanca vjerovjesništva i vjere, a sva zla i zablude saberu oko lanca filozofije.

Sad, da pronađemo ishodište svakog od ta dva lanca i njihove temelje:

Lanac filozofije, koja se osilila od vjere, poprimio je oblik zloćudnog stabla Zekkum, koje širi tminu širka i oko sebe razasipa zabludu. Tako je u ruke ljudskog uma, sa grane umne moći, predala plodove zagovornika vječnosti svijeta, materije i prirode, a na glavu čovječanstva, sa grane moći srditosti, bacila plodove nimruda, faraona i tirana..., te uzgojila, sa grane bestijalne nagonске moći, plodove božanstava, idola i samoproglashenih bogova.

Sa suprotne strane ovog divljeg stabla, drveta Zekkum, izniklo je stablo Tuba pokornosti Allahu, to je lanac vjerovjesništva, te urodilo zrelim i ukusnim plodovima u bašči Kugle zemaljske, i pružilo ih čovječanstvu, te se sa grane umne moći spustiše na dohvrat ruke: vjerovjesnici, poslanici, iskrene evlije i dobri... Kao što je sa grane pokretačke moći urodilo plodovima pravednih vladara, presvijetlih suverena čistih poput meleka. A sa grane privlačne moći, urodilo plodovima plemenitih, darežljivih, nosilaca čovječnosti i odvažnosti, sa čestitim životopisom, čisti, lijepa i svijetla izgleda. Tako je to beričetno stablo istaknulo:

Da je čovjek zbilja najplemenitiji plod stabla Svemira.

Dakle, ishodište ovog plemenitog stabla, i ishodište onog divljeg stabla, su dvije strane ljudskog 'Ja', njegovo lice i naličje. Znači, to je Ja koje je izvorna sjemenka tih dvaju stabala, čije je svako od dva lica postalo ishodište jednog od toga dvoga. (Riječi)

Zatim daju precizne pojedinosti uz usporedbu između ta dva lanca, do mjesta gdje spominju:

Da, drevna filozofija Egipta i Babilona, koja je dostigla do granica magije, ili se pričinjavala magijom – zbog njenog ograničavanja na određenu skupinu – jest ta koja je zadojila faraone i nimrude i uzgojila ih u svom naručju, kao što je mulj prirodnjačke filozofije i njezina baruština nataložila božanstva u umovima filozofa antičke Grčke, i porodila kipove i idole. Istina je, onaj ko je zaklonjen od

Allahovog svjetla zastorom 'prirode', odobrava svakoj stvari Božansku moć, a zatim je nadređuje samome sebi. (Riječi)

Dalje, bilo ko da se upusti u temu filozofije, mora izraziti svoje mišljenje o filozofima i pjesnicima koji su se pojavili u historiji islama, a koji su podlegli iskušenju grčke filozofije. Kakvo je, dakle, mišljenje Poslanica o njima? I to se javlja u *Poslanici Ja*:

Imajući u vidu oslanjanje filozofije na tako bolesne temelje, i njene epidemične rezultate, znameniti filozofi islama koje je zaslijepio blistavi izgled filozofije, pa su se otisnuli njenim putem, poput Ibn Sinaa i El-Farabija, nisu postigli ništa više od najprizemnijeg stepena imana, stepena običnog vjernika, a islamski autoritet imama El-Gazalija im nije priznao čak ni toliko.

Tako je i sa mu'tezilijskim imamima, koji su vrsni znanstvenici u ilmu-l-kelamu, jer su i oni povedeni filozofijom i njenim finesama, i učvrstili svoje veze s njom, prepustili razumu svu moć odlučivanja, i nisu stekli ništa više nego stepen grijeshnog i prijestupnog vjernika.

Takav je slučaj i s Abu-l-A'la el-Ma'arrijem, poznatim muslimanskim književnikom, čuvenim po svojoj melanholičnosti, kao i sa Omerom el-Hajjamom, opisanom prema njegovom siromaškom zapostavljanju, i drugim poznatim književnim stvaraocima koje je, poput ove dvojice, primamila filozofija i čije je nagonске duše ona ushitila. Oni su primili pljusk odgoja i šamar poniženja i proglašenja nevjernicima od strane zagovarača istine i savršenstva, koji su ih ukorili: 'O, bezumnici, vi navikavate na prostote i nepristojnost, krećete se putem bezbožništva i u naručju svog stvaralaštva odgajate raskolnike!' (Riječi)

Na marginama iste poslanice Ustad sa veličanstvenom vjerničkom gordošću odgovara na pitanje:

Ako upitaš: ko si ti, pa da pobijaš te znamenite ljude? Jesi li poput muhe koja se upliće u let sokola?

Odgovaram: ako ja imam učitelja kao što je Kur'ani-kerim, onda ne mislim da moram biti obazriv – makar koliko i krilo mušice – na putu

istine i spoznaje, prema tim sokolima koji su učenici filozofije ukaljane zabludom i razuma zaraženog iluzijama. Iako sam za stepen niži od njih, ipak je njihov učitelj za neograničeni broj stepeni niži od mog učitelja, i zaslugom mog učitelja i njegovim uplivom, materija koja je njih potopila, meni nije mogla nakvasiti ni stopala. Da! Obični vojnik koji nosi zapovijedi Moćnog Suverena i Njegove zakone, može postići takve zasluge, kakve ne može postići ni maršal kod nekog lokalnog vladara. (Riječi)

Kako u ovoj, tako i u svim poslanicama možeš vidjeti mentorstvo Kur'ana i njegovu osmišljenu metodu, u svakoj pojedinačnoj stvari. Čak i u završnici ove poslanice iskazana je, na jednom imaginarnom izletu, mukotrpnost stizanja do istine putem filozofije ili putem uma, a lahkou toga primjenom Kur'ana, i to na jedan zbilja izuzetan način.

Što se tiče savremenih filozofa i modernih materijalističkih teorija, one se, bez sumnje, u svom izvornom korijenu nadovezuju na antičku materijalističku filozofiju, pa pošto je već ustanovljena netačnost tih korijena i njihova paradoksalnost, bespotrebno je, dakle, i posvetiti temu dotičnoj filozofiji izravno.

Tako i ne nailaziš na ime Kanta ili Nietzschea i drugih, niti spomena Darwinove teorije i drugih koji su u umove sinova ovog vremena svojim hipotezama ubrizgali otrov, ali svakako pročitaš u detalje uvjerljive i zbilja snažne dokaze u prilog obaranja bilo kakve ideje ili teorije koja se oslanja na materijalističke dokaze ili prirodu slučajnosti, uz uspostavu dokaza i argumenata u potvrdu Jednoće i Djelotvornosti koja vlada svemirom. To se nalazi u *Poslanici Priroda* i studiji *Hu* (Huve), koji se smatraju britkim sabljama i silovitim maljevima nad glavama nosilaca zablude i nevjerništva iz reda materijalista i navodnih filozofa.

Metoda argumentacije

Nemoguće je da u nekoj poslanici bude spomenuto nešto a da uz to ne stoji – ili mu ne prethodi – dokaz i potvrda koja ga potkrijepljuje, bilo da se radi o tradicionalnim šerijatskim dokazima, ili intelektualnim, ili naravnim, ili se, povremeno, naslanja, uz već rečeno, na riječi istaknutih obnovitelja, ili uvjerljive primjere, na način da ostavlja čitaoca uvijek zadovoljnim sa svim što je navedeno u Poslanicama. Vjerovatno je u tome tajna njihovog prisiljavanja na priznanje nepopustljivih i njihovo ostavljanje ljudi bez riječi.

Što se tiče njihovog pristupa kod pozivanja na ajete ili hadise ili bilo koje šerijatsko pravilo, one prvo utabaju razum i pripreme dušu za usvajanje tog šerijatskog dokaza na pravi način, a ne obrnuto, tako da navedu ajet ili hadis, a da zatim prelaze na razradu.

Ovaj stil *Poslanica Nura* – pogotovu u ovom našem vremenu – dostojan je divljenja, jer je većina umova i duša već poprimila boju filozofa materijalista i srcima su zavladała nevaljala djela, što je ljude zaklonilo od razumijevanja smislova ajeta ili hadisa ili nekog drugog šerijatskog dokaza. Zato ne nailazimo često na pozivanje na njih, nego samo nakon uvoda koji stimuliraju dušu, um i duh.

Poslanice, dakle, kod čitaoca odgajaju sposobnost razumijevanja dokaza i vaganja pročitanog i slušanog teksta mjerom islama. On kaže:

Ni jedan pokvarenjak neće reći: 'Ja sam pokvaren'; uvijek se prikazuje u liku istine, ili neistinu smatra istinom. Da, ne postoji taj koji će reći: 'Moje je mlijeko prokislilo'... Međutim, vi nemojte prihvatiti ništa, a da ga prije toga ne testirate, jer na tržištu je puno fraza i praznih riječi... Pa i moj lično govor nemojte uzeti bez predostrožnosti, samo zato što potječe od mene, budući da o meni

imate lijepo mišljenje; možda sam i ja pokvaren, ili kvarim druge, a da i ne osjetim! Nemojte otvoriti put do svog srca svakoj izgovorenoj riječi. Nek vam ono što govorim ostane u ruci mašte, pa ga podvrgnite testiranju. Ako se pokaže da je zlato, pohranite ga u srce i čuvajte tamo. A ako se pokaže da je bakar, natovarite na taj bakreni govor mnogo ogovaranja i prikačite mu kletvu na mene, odbijte ga i vratite mi ga nazad. (Riječi)

A što se tiče metode Poslanica u navođenju dokaza, najbolje je ovdje citirati ono što je izneseno na sastanku učenika Nura iz visokog obrazovanja, u Kelnu, Njemačka, u aprilu 1979. godine, a što se smatra sažetkom naše teme:

Ustad Nursi, neka je Allah zadovoljan njime, u središte svojih nastojanja stavio je isticanje suštine imana koja potiče duhovnu smirenost kod pojedinca, i blagostanje u društvu, umjesto prostog prinošenja društvenih odrednica koje nisu primjenjive.

Zato su *Poslanice Nura* usmjerile pogled na vjerske nužnosti i općeprihvaćena shvatanja koja nisu podložna utjecaju vremenskog zastarijevanja niti naučnih otkrića, te su razradile i raščlanile pitanja iz tog ugla, bilo to na polju vjerovanja ili u domenu društva, jer iman – kako ga definira Ustad lično – jeste svjetlo koje izbija iz priznavanja istinitosti vjerskih načela u njihovoj pojedinačnosti, a svega ostalog u sveukupnosti. Iz toga su temeljni kamen u *Poslanicama Nura*, imanske istine.

Uzrok izbora ove metode od strane *Poslanica Nura* možemo razlučiti iz izraza Ustádovog lično, u *Ukazima nadnaravnosti* ('Išaratu-l-i'džaz'):

Znaj da zaključak mora biti ili "limmi", hipotetički, a to je dokazivanje posljedice pomoću uzroka, ili "inni", kategorički, a to je dokazivanje uzroka pomoću posljedice, a ovaj je uvjerljiviji.

To je poput ukazivanja vatre na dim – što je dokaz posljedice pomoću uzroka – i ukazivanja dima na vatru – tj. zaključivanje

uzroka pomoću posljedice. Ovaj kategorički zaključak je sigurniji od nedoumice. (Sajkalu-l-islam)

Ustad je, dakle, prednost davao dokazivanju uzroka uz pomoć posljedice, koji je oslobođen nedoumice i ispravniji put uspostave dokaza, a posebno u ovom našem vremenu koje je materiju prihvatilo kao temelj svega. Zato je Ustad navodio konkretne materijalne primjere kao dokaz u vjerskim pitanjima, za razliku od učenjaka Zapada – religioznih – koji su prednost dali dokazivanju posljedice uz pomoć uzroka, budući da su pitanja koja su se ispriječila pred modernom naukom – i koja još nisu bila s uspjehom otkrivena niti razjašnjena – interpretirali kao svjedočanstva u potvrdu veličine Stvoritelja i kao dokaze Njegove moći, i što je ona bila nemoćna, pripisali Allahu – slavljen je. Međutim, jednom kad to pitanje bude razjašnjeno – uslijed naučnog otkrića – i postane jedna po sebi razumljiva stvar, ti se vjerski dokazi uruše i njihovim povodom oslabi vjerovanje... Tako se vjera nekih od njih i zbilja raspala.

Samo, Ustad Nursi, koji je prednost dao zaključku o uzroku, koji (zaključak) je proizišao iz posljedice, usmjeravao je pogled na svrhu svake stvari i svakog dešavanja u svemiru, bez obzira da li je njihova posljedica poznata ili još nepoznata. Izabrao je definiciju Istinskog Uzroka prema Njegovim uzvišenim atributima i Lijepim imenima, i zato kad god je nauka postigla napredak i objavila u okruženju novu činjenicu otkrićem načina postanka pojava, ona je postala sredstvo za jasnije shvaćanje imanskih pitanja. Time se potvrđuje istinitost metode *Poslanica Nura* u njihovoj tvrdnji:

Kad god se vrijeme podmladi, mladost i svježina Kur'ana se uvećaju još više, i njegovi simboli postanu istaknutiji.

Kurs Poslanica Nura u dostavi poruke

Ustad je objasnio metodu *Poslanica Nura* u obraćanju ljudima, kao i zašto su one nepobjedive, uprkos svih izazova i prepreka koje su zabludjeli protivnici postavljali pred njih. U uvodu poslanice *Šamijska hutba* (Hutbe-i Šamije) stoji:

Mnogi su mene, a i neku moju nuranijsku braću, pitali i još pitaju:

'Zašto su Poslanice Nura neporazive pred ovom zamašnom gomilom protivnika i nepopustljivih filozofa i sljedbenika zablude? I uprkos tome što su podigli – donekle – neprobojni bedem da bi spriječili širenje dragocjene literature o imanu i islamu... i uprkos zabrane mnogim ljudima, a posebno nedužnoj omladini, pristupa istinama imana, olakšavši im puteve maloumlja i omamljujući ih nasladama dunjalučkog života... i uprkos njihovog pokušaja razbijanja oštrice Poslanica Nura raznim sredstvima obmane i nasilnih metoda napada i fabriciranja laži i širenja smišljene propagande i zastrašivanja ljudi njima, te navođenja na to da ih se klone... dakle, uprkos svemu tome, raširile su se Poslanice Nura. U čemu je tajna njihovog širenja kakvo se nikad dosad nije desilo, pa je njihov tiraž, uglavnom prepisan prostom rukom, dostigao šest stotina hiljada primjeraka, a doživljavaju i masovno širenje i ljudi ih primaju u tajnosti i s krajnjom žudnjom, te bivaju proučavne u gradovima i izvan njih, s potpunim oduševljenjem i ljubavlju?

Kao obrazloženje na sva pitanja koja se postave u ovom smislu, dajemo:

ODGOVOR:

Poslanice Nura, koje su istinski tefsir Kur'ani-kerima, ističući fenomenalnost njegovih uzvišenih smislova, razjašnjavaju da postoji u zabludi jedan duhovni džehennem na ovome svijetu, kao što potvrđuju i da u imanu također postoji na ovome svijetu duhovni džennet. One dokazuju da u zlodjelima, neredu i nedozvoljenim nasladama postoje mučni duhovni bolovi, kao što i u dobročinstvima,

pohvalnim svojstvima i djelovanju po šerijatskim istinama, postoje duhovne slasti koje su najsličnije slastima Dženneta.

Na ovaj način one izbjavljaju onog kod koga postoji trag uma nosilaca maloumlja i sljedbenika zablude, od dugotrajnog podilaženja njihovoj ogrezlosti, jer u ovom vremenu postoje dva pogubna stanja:

Prvo:

Ljudski instinkti i materijalna osjetila ne mogu sagledati ishod, pa više vole jedan gram naslade odmah, nego cijeli tovar užitaka kasnije. Ti instinkti su – u ovom vremenu – potisnuli ljudski um i zaposjeli njegovu misao. Zato jedini put izbjavljenja bezumnog iz njegovog bezumlja, jest ukazivanje na bol u samoj toj nasladi, i pomaganjem da pobijedi te svoje porive. Jer čovjek u ovom našem vremenu, uprkos saznanja o ahiretskim slastima i užicima dragocjenim poput dijamanta, ipak više voli isprazne dunjalučke naslade koje su najsličnije komadu lomljivog stakla. Na to ukazuje ajeti-kerim:

يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ

'Koji život na ovome svijetu više vole od onoga svijeta'. (Ibrahim: 3)

Na temelju toga i iz strasne ljubavi prema dunjaluku, vidiš ga kako se povodi za nosiocima zablude i slijedi ih, iako je vjernik.

Jedini put za njegovo spašavanje od te povodljivosti jest prikazivanje džehennemskih patnji i kazne također i na dunjaluku.

To je kurs kojim se kreću Poslanice Nura.

Ateistička nepopustljivost našeg modernog vremena i odvratnost zabluda proisteklih iz prekoračenja i pretjeranosti modernih znanosti, te izbjegavanje nastalo iz navikavanja na bezumlje i ogrezlost, doveli su do toga da odnos osoba koje shvate preporuku bude tek jedan od deset, ili možda i jedan od dvadeset, nakon što im bude data predstava o Stvoritelju, Velika je Njegova Moć, i dokaže im se postojanje Džehennema, te budu zastrašeni njegovom kaznom, da bi napustio grijehe i zlodjela; a zatim ga opet vidiš kako govori: 'Allah

je Oprosnik i Milostiv. Džehennem je zaista dalek!' Zatim nastavi sa besposlicom i dokolicom, i srce mu bude poraženo, a duh mu klone pred razuzdanošću strasti."

Dakle, *Poslanice Nura* ističu bolne i strahovite posljedice koje se nadovezuju na kufr i zalutalost na ovom svijetu, u većini poređenja koja provedu, tako da i najogrezliji čovjek u svojim strastima i najuporniji i najtvrdoglaviji od njih, izbjegava zalaženje u nedozvoljene naslade i nepoželjno bezumlje, a mudre od njih navedu i da pokucaju na vrata pokajanja i traženja oprosta.

Primjera radi: pojednostavljene usporedbe koje sadržavaju *Riječi*: šesta, sedma i osma od *Kratkih riječi*, te komparativna elaboracija koju sadržava Stav treći *Riječi trideset druge*. Ove usporedbe dovode i najbezumnije i najbeznadežnije ljude u strahovanje i bojazan, i navode ih na prihvatanje njihovih uputa i primanje sugestija.

Naprimjer: ukratko ćemo ovdje ukazati istine koje je Stari Said vidio na zamišljenom izletu u toku razmatranja sure *An-Nur*. Njihove pojedinosti se nalaze u Dijelu petom *Pisma* dvadeset devetog, iz zbirke *Pisma*, i ko je voljan, nek se obrati na njega. A sažetak je slijedeći:

"U toku svoga zamišljenog izleta, vidio sam životinjski svijet, to carstvo koje je u potrebi za opskrbom i ishranom. Kad sam ga razmotrio sa stajališta materijalističke filozofije, ukazalo mi se – to carstvo živih bića – kao jedan strašan i bolan svijet, zbog postojanja slabosti i nemoći u njemu, uz svu nasušnost njegovih potreba i žestinu gladovanja.

A kad sam na njega pogledao očima nosilaca zablude i nemara, oteo mi se jauk ispunjen bolom i žalošću; te pogledah na taj svijet kroz prizmu imana i mudrosti Kur'ana, a ime Milostivi na izlasku iz sazviježđa 'Priskrbitelj', poput blistavog Sunca, osvijetli taj gladni i jadni svijet živih bića i razasu po njemu svjetlo Njegove milosti.

Zatim sam vidio jedan drugi svijet unutar tog životinjskog carstva, svijet malehnh ptica koji drhte od slabosti, nemoći i jada, a prekrrio ga sumrak, žalostan i bolan, koji svakog čovjeka doziva da mu se smiluje. A kad sam gledao očima zabludjelih, povikah govoreći: 'O, nesreće', a iman mi tad pruži naočale, kroz koje sam promatrao: izlazak imena Samilosni iz sazviježđa 'Samilosti', širi svoju predivnu i prelijepu svjetlost, tako da je taj otužni svijet preobrazio u veličanstveni svijet, a iskaze žalopoja, bola i tuge navrijele iz mog oka, pretvorio u suze radosnice i zahvalnosti i počasti.

Zatim mi se ukazao ljudski svijet poput kinematografskog platna, te u njega uprieh pogled kroz prizmu zabludjelih, a kad tamo: mračan i stravičan svijet. Nisam se pritom mogao savladati, nego izustih uzvik bola iz dubine srca i rekoh: 'O, žalosti'. To je iz razloga što su nade ljudi i njihove ambicije pružene do u beskraj, njihove zamisli i ideje obuhvataju svemir, njihove ozbiljne aspiracije i naravni porivi pohlepni za ovjekovječenjem, Džennetom i vječnom srećom, a njihove moći neobuzdane i nedefinirane po prirodi, a potrebe usmjerene na beskonačne granice i ciljeve, i njihovo suočavanje – uprkos slabosti i nemoći – sa nebrojenim navalama poteškoća i neprijatelja... uz sve to, njihov je život naporan i kratak, proživljavaju život ispunjen bukom i zabrinutošću, svakodnevno, čak i svaki sahat iskušavaju gorčinu smrti, kroz život podnose oskudicu, gutaju patnje rastanka i prolaznosti koji su najbolniji za srce i najteži za svijest, uz to što oni na mezar i mezaristan gledaju očima nemarnih, kao da je on kapija u vječnu tminu, u čiju pomrčinu upadaju, jedno po jedno, i grupa po grupa.

Tako, i u vrijeme dok sam gledao svijet čovječiji utonuo u takvu tminu, bio sam nadomak da ispustim povik iz dna srca i duše i uma, čak i svim svojim čulima, i svakom česticom svoga bića; kad svjetlost emitirana iz Kur'ana i temeljitog imana proizašlog iz njega, razbija tu varljivu prizmu, i pruža mome

umu otvoren vidik pomoću kojeg vidim Božija Lijepa imena, i ona su izašla poput Sunca iz svojih sazviježđa. Vidio sam kako se Allahovo ime Pravedni, pomalja iz sazviježđa 'Mudri'; ime Milostivi iz sazviježđa 'Plemeniti'; ime Samilosni iz sazviježđa 'Oprostivi' – tj. u njegovom smislu – a ime Proživljavač iz sazviježđa 'Apsolutni Nasljednik'; ime Oživotvoritelj iz sazviježđa 'Dobročinitelj'; a ime Gospodar iz sazviježđa 'Vladar'. Svojom prekrasnom svjetlošću obasjavaju ova imena mnoge svjetove unutar mračnog svijeta čovjekovog, i pretvorila su ga u blistave i svjetlucave svjetove, kao što se ukazaše i ta paklena stanja time što su otvoreni prozori u svijet Ahireta, tako da su se svjetla razasula na sve strane tog mučnog svijeta za čovjeka. Rekoh: 'Zahvala pripada Allahu, hvala Allahu', brojem čestica svijeta, te vidjeh sa suštom izvjesnošću i spoznah pouzdanim znanjem:

'Uistinu, u imanu postoji duhovni džennet, a u zabludi duhovni džehennem također, upravo na ovome svijetu.'

Zatim se na tom izletu pojavio svijet Kugle zemaljske, i odrazio naučne zakone potamnjele od filozofije koja ne slijedi vjeru, u mojoj fantaziji kao svijet krajnje nesnalažljivosti i zaprepaštenja. Razmotrivši ovu Zemlju čija brzina kretanja sedamdeset puta nadmašuje brzinu topovskog projektila, i dvadeset i pet hiljadugodišnju razdaljinu prevaljuje za samo jednu godinu, i ona je uprkos svoje starosti i oronulosti izložena svakog momenta raspršivanju i raspadanju, dok u svojoj unutrašnjosti nosi strahovite zemljotrese, a na svojoj površini ovog jadnog čovjeka kojeg šibaju neprekidne prirodne nepogode, sažalih se na stanje ovog čovjeka usred te zabrinjavajuće mrkle tame nadvijene nad njim, a glava mi se okrenula od grozote prizora, i svijet mi se pomrači pred očima, pa tresnuh naočale filozofije o zemlju i potpuno ih smrskah. Na sve sam zatim progledao vizijom prosvijetljenom mudrošću Kur'ana, kad tamo imena Stvoritelja Zemlje i nebesa: Moćni, Znani, Gospodar, Allah, Gospodar

nebesa i Zemlje, Potčinitelj Sunca i Mjeseca, promoliše se iz savijezda 'Milosti', 'Veličine', 'Božanstva', poput izlaska Sunca. Ona preplaviše taj mrkli, jezivi, nelagodni svijet divnim jarkim svjetlom koje je učinilo da progledam sa svoja dva vjerna oka: da je Zemaljska kugla do u krajnost uređena, potčinjena i usklađena za čovjeka, i da je sigurna i mirna, na njoj postoji opskrba za svakoga ko hmili po njoj, kao da je turistička lađa opremljena za izlet, odmor, rekreaciju i trgovinu. Plovi, sa svim stvorenjima na sebi, oko Sunca u prostranom Gospodarovom kraljevstvu, natovarena opskrbom poput transportnog voza, broda ili aviona, u proljeće, ljeto i jesen. U tom momentu rekoh: 'Allahu hvala na blagodatima imana', onoliko puta koliko na Zemlji ima atoma.

U svjetlu ovog primjera možeš odvagati mnoštvo drugih simetrija koje sadržavaju Poslanice Nura i koje potvrđuju: da pristalice prostakluka i zablude vać na dunjaluku iskušavaju duhovnu džehennemsku kaznu, kao što i nosioci imana i dobri žive u duhovnom džennetu na ovome svijetu. Oni mogu kušati okuse naslada tog duhovnog dženneta svojim osjetilima i rafiniranim islamskim i ljudskim svojstvima, i otkrovenjem imana i njegovog blistavila. Mogu se čak i koristiti tim nasladama prema različitostima njihovih imanskih nivoa.

Samo što je ovo olujno doba kojim su zagospodarila strujanja koja ometaju čula, i navode ljudski pogled prema pustim horizontima i na utapanje u njima, izumila zaglušujuću detonaciju koja prigušuje osjetilnost, tako da sljedbenici zablude privremeno i ne osjete svoju duhovnu patnju, a i one upućene je snašla nemarnost, pa nisu sposobni cijeniti istinsku slast imana na primjeren način.

Drugo zastrašujuće stanje ovog našeg vremena:

Raznovrsne zablude proistekle iz ateizma i prirodnih znanosti, i revolt generiran iz prkosnog nevjerništva u prošlosti, mogu se smatrati sitnicom koja nije vrijedna spomena u poređenju sa

stanjem u kojem se nalazi u našem sadašnjem vremenu. Dokazi učenjaka islama i njihova istraživanja zato su bila dovoljna za zadovoljenje potreba njihovog doba, jer je nevjerništvo onog vremena bilo utemeljeno na sumnji, pa su ga mogli otkloniti brzo, budući da je vjera u Allaha gospodarila slojevima ljudi i bilo je lahko uputiti mnoge na stazu upute i ispravni put i izbaviti ih iz primitivnosti i zablude, a to podsjećanjem na Allaha, slavljen je, i zastrašivanjem od Njegove kazne. Tako su mnogi napuštali svoju stranputicu.

Danas je stanje izmijenjeno, jer dok je – u prošlosti – bezvjernik bio jedan u cijelome gradu, danas se u jednom naselju može naći stotinu nevjernika. Broj onih koji su u zabludi je porastao podlijevanjem iskušenju modernih nauka i znanosti, te se prkosno i buntovno unose u lice istinama imana, stotinama puta više nego u prošlosti. A budući da se ti prkosnici usprotivljuju imanskim istinama sa faraonskim fanatizmom i grozničavim obmanama, nema druge nego se frontalno boriti protiv njih svetim istinama snage nuklearne bombe, da bi bili smrvljeni njihovi principi i temelji na dunjaluku, zaustavljeno njihovo nadiranje i prodor, i čak dio njih dovođeni do predaje i u iman.

Mi zahvaljujemo Allahu najobilnijom zahvalom, i hvalimo Ga beskrajnom hvalom, na tome što su Poslanice Nura postale djelotvoran protuotrov za krvave rane našeg vremena, i jedna smisljena mu'džiza Kur'ani-kerima, jedan njegov odbljesak, jer su smogle snage svojim brojnim paralelama izboriti se protiv najžešćih prkosnika i tvrdoglavaca dijamantskom sabljom Kur'ana, iznijeti argumente i uspostaviti dokaze Božanske Jednoće i istina imana brojnošću kosmičkih čestica.

Možda je to tajna koja ih je učinila nepobjedivim i neporazivim od prije dvadeset pet godina, licem u lice s najbjesnijim i najzlomamjernijim kampanjama, i čak su u kontinuitetu izvlačile pobjedu.” (Sajkalu-l-islam)

TREĆI DIO

Izbor odlomaka iz prijevoda *Poslanica Nura*

Odlomak iz *Odsjaja*

“Stubište sunneta i lijek protiv bolesti novotarenja”

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ

بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ

إِن تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ

“Došao vam je poslanik, jedan od vas, teško mu je da vi nastradate, brine za vas, prema vjernicima je blag i milostiv.” (Et-Tevbe: 128)

“Pa ako oni glave okrenu, reci: ‘Dovoljan je meni Allah, nema drugog Boga osim Njega! Samo u Njega se uzdam, On je Gospodar Arša veličanstvenog.’” (Et-Tevbe: 129)

“Reci: Ako volite Allaha, slijedite mene, i vas će Allah zavoliti” (Ali Imran: 31)

PRVA TAČKA:

Rekao je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem:

مَنْ تَمَسَّكَ بِسُنَّتِي عِنْدَ فَسَادِ أُمَّتِي فَلَهُ أَجْرُ مِائَةِ شَهِيدٍ

Znači: “Ko se bude pridržavao moga sunneta kad nastupe neredi moga ummeta, može zaslužiti nagradu sto šehida.”

Dakako, slijeđenje čistog sunneta definitivno posjeduje visoku vrijednost, a naročito se njegovo slijeđenje još više vrednuje prilikom prevladavanja novotarija; a posebno, opet, kad se

ummet pokvari, jer će tada pridržavanje i najsitnije norme Vjerovjesnikovog ponašanja biti pokazatelj velike bogobojaznosti i snažnog i čvrstog imana. Naime, neposredno slijeđenje čistog sunneta priziva sjećanje na Najvišeg Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, a to se sjećanje, proizišlo iz slijeđenja njega, pretvara u prizivanje Božije prisutnosti. Štaviše, u momentima u kojima čovjek primjenjuje časni sunnet, najprostije se navike i prirodni popstupci – kao što su norme ponašanja pri jelu, piću, spavanju, itd. – pretvaraju u šerijatski čin i obred za koji on zaslužuje nagradu. Jer, čovjek kroz taj uobičajeni čin prepoznaje i slijedi Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i razmišlja da je to jedan od pravila ponašanja u Šerijatu, i sjeti se da je Muhammed, sallallahu 'alejhi ve sellem, donio Šerijat, a odatle mu se srce preusmjeri na Istinskog Zakonodavca Šerijata, Allaha, slavljen je, te time postiže jednu vrstu smirenosti, spokojnosti i pobožnosti.

Otuda, u svjetlu prethodno iznesenog, onaj kome slijeđenje divnog sunneta preraste u naviku, sve je svoje navike pretvorio u ibadet, te je u stanju i cijeli svoj život učiniti plodnim i unosnim u smislu sticanja nagrade.

DRUGA TAČKA:

Imam-i Rabbani Ahmed Faruki, Allah mu se smilovao, rekao je:

“Dok sam prevaljivao faze svoga duhovnog putovanja i nastupanja, vidio sam da najsvjetliji u kategoriji evlija, najuzvišeniji i najprofinjeniji, najsigurniji i najzdraviji jesu oni koji su slijeđenje časnog sunneta uzeli za temelj svoga tarikata. Čak i obične evlije iz te kategorije ispoljavali su veću divotu i čednost od najistaknutijih evlija iz drugih kategorija”.

Tačno, imam er-Rabbani, Obnovitelj drugoga milenija, izriče istinu, jer onaj ko se pridržava časnog sunneta i sebi ga uzima za načelo, dorastao je položaju Božijeg miljeničtva u sjeni Miljenika Allahovog, sallallahu 'alejhi ve sellem.

TREĆA TAČKA:

Kad je ovaj siromah Said nastojao izvući se iz stanja Staroga Said, zbog odsustva duhovnog upravitelja, kao i zbog samoljubivosti duše što nagoni na zlo, njegov su se um i srce uzburkali i uskomešali usljed strahovitog duhovnog proloma. Osjećao sam kako se njih dvoje kotrljaju, jedanput u padu s Plejada na tlo Zemlje, drugi put, opet, u usponu sa Zemlje do Plejada.

Uočio sam tada da su teme vjerovjesničkog sunneta, pa čak i njegove najsitnije norme ponašanja, svaka za sebe poput iglice kompasa po kojem se orijentira pravac kretanja brodova. I svaka zasebno je poput ključa svjetiljke što osvjetljava bezbroj mračnih i prijetećih staza.

I dok sam u tom duhovnom izletu sebe vidio kako malaksavam pod pritiskom mnoštva tegoba i pod nesnošljivo teškim teretom, gle, kad god bih razmotrio stavove časnog sunneta vezane uz ta svoja stanja i kada sam se god upravljao prema njima, osjetio bih olakšanje, te kao da je ono preuzelo s mene svu težinu i rastovarilo me od sveg tereta. Potpuno se predavši sunnetu, spašavao sam se od nedoumica i došaptaja poput: *"Je li ovaj postupak ispravan, je li on uredu?"* A čim bih digao ruke od Sunneta, uvidio bih kako se navala pritisaka uvećava. Puno je nepoznatih staza čiji je krajnji ishod neizvjestan. Teret je pretežak, a ja sam nemoćan; i moj je pogled kratkog dometa, a put mračan. Čim bih se ponovo opasao zaštitom sunneta i pridržavao ga se, osjetio bih kako se put preda mnom osvjetljava, i jasno ukazuje kao siguran i bezopasan, dok tereti olakšaju i pritisci nestaju.

Da, tako sam se osjećao u tom periodu i ličnim osvjedočenjem potvrdio pravilo imama er-Rabbanija.

Odlomak iz *Poslanice starima*

ČETVRTA NADA

Čim je moja stopa zakoračila na prag starosti, moje tjelesno zdravlje, koje inače ugađa nemarnosti i pothranjuje je, također je bilo narušeno te se starost i bolest urotiše u nasrtaju na mene i nastaviše nanositi mi udarce jedan za drugim sve dok mi nisu otjerali san. A ja nisam imao ništa što bi me vezivalo za dunjaluk, ni imovine niti djece, niti bilo čega sličnog. Vidjeh da sve što je iscijeđeno iz plodova moga života kojeg upropastih u mladalačkoj nemarnosti jesu prijestupi i grijesi te zavapih za pomoć, u poviku kojim je zavapio i Nijazi-i Misri:

Prođe sav život u nepovrat, a ja njime ne stekoh ništa!

Došao sam sebi, ali je karavana već odmakla daleko!

Ja ostah jedan otuđeni samotnjak i zaplakah, zajecah!

Ostadoh osobenjak, lotalica, koji gazi putem!

*U očima mi uzavrela suza, u grudima oganj čežnje, u glavi
izbezumljenost...!*

Bio sam tada u jednoj neizdržljivoj tuđini; osjećao sam očajavajuću melanholiju, pokajničku žal i izgarajuću nostalgiju zbog propuštenog života. Iz dubine zastenjah tražeći da mi se ukaže pomoć i svjetlo nade.. I tada, Kur'an-i kerim nadnaravne snage izraza priskoči mi upomoć, zbrinu me i otvori preda mnom vrata goleme nade, dodijeli mi blistavo svjetlo utjehe i pouzdanja dovoljno jako da ukloni tugu mnogo puta težu od moje, i da rastjera te neprozirne slojeve tmine koja me je okruživala.

Tačno, poštovani starci i starice; o, vi, poput mene čije su veze s dunjalukom počele popuštati! Uzvišeni Stvoritelj je ovaj dunjaluk stvorio kao najveću i najuređeniju metropolu, kao da je jedna uzdignuta palača. Da li bi bilo moguće da taj Plemeniti Stvoritelj

ne progovori sa Svojim omiljenim i počasnim gostima u toj metropoli i u toj palači?

Stvorivši ovu gordu palaču s umijećem, uredivši je sa htijenjem i ukrasivši je s voljnošću, neizbježno je, dakle, da On i progovori; jer kako god onaj ko izgradi posjeduje znanje, tako isto i onaj koji zna – govori. A budući da je On stvorio ovaj dom za goste u ljepoti i raskoši i ovaj grad kao veličanstveno sajmište, nužno je da će posjedovati i knjige i pisma u kojima iskazuje šta od nas zahtijeva i da pojasni Svoje odnose s nama.

Nema sumnje da najsavršenija od svih svetih Knjiga koje je On poslao jeste nadnaravni Kur'an-i hakim, čija je nadnaravnost ustanovljena sa četrdeset različitih gledišta; i koji se u svakoj minuti uči jezicima bar stotine miliona osoba; i koji odašilje svjetlo i ukazuje na Pravi put; i u čijem se svakom pojedinom harfu nalazi vrijednost najmanje deset dobročinstava i deset nagrada, a u nekim slučajevima i deset hiljada, pa i trideset hiljada dobročinstava, kao što je slučaj u Noći Kadr. Na taj način dostupnim čini plodove Dženneta i svjetlosti Berzaha. Ima li, dakle, u svemiru sadržajnija knjiga koja bi se s njime usporedila položajem? Može li bilo ko uopće ustvrditi nešto takvo?

Pa, budući da je Kur'an-i kerim, kojeg imamo u rukama govor Gospodara svjetova i Njegova uredba i izvorište Njegove milosti potekao od Uzvišenog Stvoritelja nebesa i Zemlje, od strane Njegovog apsolutnog gospodarenja i od strane grandioznosti Njegovog Božanstva, i iz ugla Njegove sveobuhvatne i nepregledne milosti, prihvati ga se i pridržavaj, jer je u njemu lijek za svaku bolest, svjetlo za svaku tminu, nada za svako očajanje.

A ključ ove neprolazne riznice je isključivo vjerovanje i priznavanje, njegovo slušanje i slijeđenje te uživanje u njegovom učenju.

Odlomak iz *Odsjaja*

Jedan od smislova ajet-i kerima:

إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ "Zaista duša nagoni na zlo" (Jusuf: 53), i

hadis-i šerifa: أَعْدَىٰ عَدُوِّكَ نَفْسُكَ الَّتِي بَيْنَ جَنَيْبِكَ "Najzlonamjerniji ti je neprijatelj tvoj nefis između dva tvoja boka!"

Tačno, onaj ko voli svoj nefis – ukoliko je to nepročišćeni nefis koji nagoni na zlo – i oduševljava se njime, ne voli nikoga drugog. Čak i ako naizgled pokazuje ljubav prema nekome, ne voli ga iz dubine srca, nego ga, vjerovatno, voli iz interesa i radi očekivanih pogodnosti. Taj stalno pokušava umiliti se i omiliti drugima, i trajno nastoji izazvati njihovo divljenje poričući svaku svoju manjkavost i ne pripisujući sebi bilo kakav nedostatak. Naprotiv, poput advokata, staje u svoju odbranu i dokazuje svoju nedužnost te se hvali preko mjere, čak i lažima, kako bi sebe prikazao besprijekorno čistim od svake mahane i nedostatka. Sebe veliča do nivoa svetosti, a dospije dotle da na njega bude primjenljiv opis iz ajet-i kerima:

مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ "koji je strast svoju za boga svoga uzeo" (Furkan: 43).

Kod toga se – ovisno o njegovom stepenu – na njega spuštaju šamari iz tog ajet-i kerima, pa se njegovo hvalisanje izokrene u saznanje da ga ljudi izbjegavaju, a njegovo nastojanje da zadobije njihovu naklonost pretvori se u njihovu odvratnost prema njemu, i naiđe na razočarenje suprotno od svojih očekivanja.

Uz to, on upropasti i iskrenost time što je u ahiretska djela umiješao pretvaranje i izvještačenost te bude savladan svojim

strastima, prohtjevima i čuvstvima, koji ne sagledavaju posljedice niti razmišljaju o ishodu, nego su zalučeni trenutačnim uživanjem. Čak mu nekada njegovi razvratni prohtjevi nude opravdanje za postupke koje čini radi užitka koji ne potraje ni sahat, a nakon kojeg u zatvoru mora provesti cijelu godinu. Nekad trpi i deset godina pravedne kazne radi zadovoljenja osvetničkog duha i zbog ostrašćenosti koja ne potraje ni minutu. Njegov primjer bude poput nesavjesnog djeteta koje ne cijeni vrijednost čitanja i učenja iz Mushaf-i šerifa, nego ga proda za jeftini komadić halve. Jer, dotični svoja dobra djela, koja su dragocjena poput dijamanta, troši i razmjenjuje za svoje užitke i egoizam što po svojoj bezvrijednosti nalikuje komadićima stakla, radi naslađivanja svojih osjećanja i udovoljavanja svojim strastima i žudnjama. On tako doživljava nenadoknativ gubitak tamo gdje je, ustvari, za očekivati da stekne ogromnu dobit.

اللَّهُمَّ احْفَظْنَا مِنْ شَرِّ النَّفْسِ وَالشَّيْطَانِ وَمِنْ شَرِّ الْجِنِّ وَالْإِنْسَانِ

Moj Allahu, sačuvaj nas od zla nagonskog nefsa i šejtana i od zla džinskog i ljudskog!

Odlomak iz *Vodiča omladini*

Na duhovnom ekranu

Sjedio sam jednog dana do prozora u zatvoru Eskişehir.

Prozor je bio okrenut prema srednjoj školi za djevojke. Djevojke iz škole su se smijale i radosno i oduševljeno igrale. Vidjevši ih u tom njihovom stanju dunjalučkog dženneta, u mojim su se očima one preobrazile u džehennemske hurije, jer mi se odjednom ukazalo stanje u koje će one dospjeti nakon pedeset godina. Njihov se smijeh i radost izvratiše u prizore bolnog plača i žestoke tuge!

Dvije su mi se činjenice razotkrile iz ove situacije.

Na zamišljenom duhovnom ekranu sam promatrao njihovo stanje nakon pedeset godina. Njih pedeset, od šezdeset djevojaka koje se sada smiju, podvrgnute su kaburskoj patnji, nakon što im se tijelo već pretvorilo u prašinu. Preostalih su deset postale neugledne starice u sedamdesetim godinama života, čija nakaznost izaziva odvratnost i gađenje. Nisam se mogao savladati pred ovim prizorom te sam briznuo u plač zbog njihovoga stanja.

Pritom mi se ukaza velika smutnja vremena pred Smak svijeta, ono što je najstrašnije, i najveći izazov te smutnje jeste u zavodljivoj izazovnosti žena, nastala iz nedostatka srama. Jer, njihova bestidnost lišava čovjeka odlučnosti i baca ga u pakao prostote, jednako kao što se leptirica sama baca u vatru. I navodi ga da jednu minutu zadovoljstva dunjalučkog života izabere nad godinama zadovoljstva vječnog ahiretskog života.

Osjetio sam primjer te djelotvorne smutnje dok sam jednog dana promatrao šta se dešava na ulici te sam se mnogo sažalio na

stanje omladine. Rekoh: "Ovi jadnici se ne mogu sačuvati od pakla i plamena ove smutnje što privlači poput magneta!"

I dok sam tako bio udubljen u ovo razmišljanje, apstraktna ličnost potpaljivača ove smutnje i ložača njezine vatre, njezinog majstora i misionara, opredmeti se preda mnom. Njemu i nevjernicima koji od njega primaju uputstva i pouku rekoh:

O, nesretniče što žrtvuješ svoju vjeru na putu naslađivanja džehennemskim hurijama, i podvaljuješ opsjednut prostaklukom i zabludom, prihvatio si nevjerništvo i otpadništvo od vjere da bi zasitio prohtjeve duše što nagoni na zlo; ti, koji si dao prednost dunjalučkom životu i odaješ mu se do granica da ga obožavaš i silno se plašiš smrti, pa čak ne želiš da pomisliš na grob, a lice okrećeš u pravcu odmetanja od vjere!.. Odlučno znaj:

Sa aspekta bezbožničkog razmišljanja, ovaj tvoj golemi dunjaluk, i sve što je proteklo do ovoga časa, te sve što će pristići nakon ove minute; i cijeli svemir; tvoja prošlost i budućnost; oni koji su prošli od pripadnika tvoga roda i ona stvorenja i generacije koji će doći; svi prolazni svjetovi i nestalni narodi, i masa pridošlica i skupine nadolazećih; svi su oni ništavni, mrtvi, beživotni! Budući da si ti umom i ljudskom naravi spojen sa svim ovim putujućim svjetovima i plovećim svemirom, na tvoju se glavu stalno sručaju pljuskovi nevolja od žestokih patnji koje izbijaju iz razmišljanja o odredištu mrtvih koji ispunjavaju cijeli ovaj svijet, čiji broj čak nema ni mjere ni granica! Sve je to potaknuto tvojom zabludom i nevjerništvom, tako da ona izjeda tvoje srce, ukoliko posjeduješ svijest, i izgara tvoj duh, ako uopće imaš duh, a tvoj um zagnjuruje u okean tuge, ako imaš um da nije ishlapio!

Ako jedan nezatni sahat opojnosti i primitivizma i mulj naslade nadoknađuje sve te beskrajne brige i tugovanja, onda ustraj u tome, i provodi se u zabavi i svojoj lakrdiji! U protivnom, dozovi se pameti! Poslušaj, pribrana srca, pouku Kur'an-i kerima, a umjesto kratkotrajne naslade što ne potraje ni minutu, izaberi

vječna i sveobuhvatna zadovoljstva*, kako bi se spasio od tog duhovnog džehennema, a zaslugom imana ušao u duhovni džennet na ovom dunjaluku i uživao u životnom blagostanju!

I nipošto ne reci: Proživjet ću život i provoditi se kao životinja – jer prošlost i budućnost su skriveni od hajvana, i oni su njemu potpuno nepoznati! Mudri i Milostivi ih je spasio beskonačnih patnji zaklonivši od njih gajb, tako da ni kokoš koja je spremna za klanje ne osjeća nikakvu patnju niti žalost, osim u trenutku dok nož prelazi preko njezinoga grla, a ubrzo nestane i svaki trag tog bola, te se i od njega spasi. Drugim riječima, prostrana milost i savršena brižljivost Mudrog Stvoritelja i njegova sažaljivost na stvorenja ukazuje se kroz odsustvo prikazivanja nespoznajnog, a u svojoj se punoj jasnoći ukazuje kod nedužnih životinja.

Otuda slijedi da ti nikada ne možeš uživati u nedozvoljenim užicima onako kako uživaju životinje, past ćeš za hiljadu slojeva niže od njih. Jer, tvoj um osjeća i vidi ono što za životinje predstavlja gajb te pati zbog toga! Tebi je, dakle, uskraćeno puno zadovoljstvo koje hajvan, zbog potpunog zastiranja gajba od njega, može osjetiti.

Pored toga, bratstvo, poštovanje, visoka moralnost i slična pohvalna svojstva, koja su stjecište tvoga ponosa i dostojanstva, postaju namještena, izvještačena, kratkotrajna, lažna, umišljena i sitna, jer su se svela na veoma usko vrijeme, poput jednog sahata u odnosu na beskonačnost, i ograničila se na veoma tijesan prostor, poput jednog prsta u odnosu na nepreglednu pustinju. Stoga tvoja čovječnost, tvoje vrline i savršenstva splašnjavaju, pa čak budu zametena i iščeznu bestraga!

Dok, s druge strane, bratstvo nosilaca imana i njihovo međusobno uvažavanje, čemu si svjedok, porasta i povisuje se sa uzvišenošću samoga imana.

Time se u istom srazmjeru uvećavaju i čovječnost vjernika i njegova savršenstva, jer se ta svojstva proširuju na razdaljine

prošlosti i dimenzije budućnosti, bez svođenja na ograničeno mjesto i vrijeme.

A što se tvoga isticanja u dunjalučkim stvarima tiče, njegovo je porijeklo u činjenici da si ti najbližiji onome slaboumnom židovu koji je za cijenu dijamanta kupio komadiće stakla misleći da su to dijamanti. I ti, isto tako, zalaganje što ga zaslužuje prostrani vječni život trošiš na jedno kratko vrijeme i svodiš na to, pa ne čudi da te prati uspjeh u tom ograničenom domenu, jer se na dunjaluk usredsređuješ sa svom ambicioznošću, pohlepom, plahovitošću, ljubavlju i gorljivom osvetom koje nosiš u sebi, i cijelu godinu potrošiš za osjećaje usmjerene na nekolicinu minuta. Ne čudi, onda, da se zakratko istakneš iznad nosilaca vjere – a budući da su i tvoj um, i duh, i srce i osjetila odustali od svojih uzvišenih temeljnih funkcija, kroz ogrežanje i saučesništvo u prostotama nagonске duše i ugađanje njezinim sramotnim prohtjevima i strastima – ne čudi, dakle, da ti nadmašuješ vjernike na dunjaluku, i nije nimalo strano to što prividno izgledaš oduševljeniji od njih. Jer tvoj um, srce i duh su spali u krajnju niskost i pad, štaviše, u potpunosti su se iskrenuli i izobličili u sluge prostih nagona i primitivne duše.

Iz ovoga svakako slijedi da tvoj eventualni privremeni uspjeh za tebe će steći džehennemsku vatru, a obespravljenim vjernicima donijeti vječni Džennet.

*Iz Poslanice o bratstvu***Četvrti aspekt**

Tvoje neprijateljstvo prema mu'minu je otvoreno nasilje i sa gledišta ličnog života! Ako želiš, saslušaj nekolicinu načela koja su temelj ovog četvrtog aspekta.

Prvo načelo:

Kada znaš da si u pravu u svome postupanju i idejama, dozvoljeno ti je reći: "Moj je način pravilan ili je najbolji", ali ti nije dozvoljeno reći: "Pravilan je samo moj način." Jer tvoj srditi pogled i otupjela misao neće biti mjerodavni niti arbitri koji pravo rasuđuju o neispravnosti drugih načina postupanja. Davno je rekao pjesnik:

وَعَيْنُ الرِّضَا عَنْ كُلِّ عَيْبٍ كَلِيلَةٌ وَلَكِنَّ عَيْنَ السُّخْطِ تُبْدِي الْمَسَاوِيَا

Oko zadovoljnosti za svaku je mahanu kratkovidno;
Ali oko gnjevnosti razotkriva sve sramote

Drugo načelo:

Dužnost ti je da kažeš istinu u svemu što govoriš, ali nije na tebi da razglasiš sve činjenice. I na tebi je da budeš iskren u svemu što izgovoriš, ali nije ispravan način da izrekneš svu istinu.

Jer onaj čija namjera nije iskrena kao što je tvoja, moguće je da svojim sugestijama potakne suprotno, pa se desi neželjeno.

Treće načelo:

Ukoliko, ipak, želiš neprijateljski se postaviti prema nekome, suprotstavi se neprijateljstvu u svome srcu, i potruži se da ugasiš njegov plamen i iskorijeniš njegove klice. Nastoj biti neprijatelj onome koji ti je najzlonamjerniji neprijatelj i prema tebi

najzloćudniji, a to je tvoj nefis između dva tvoja boka. Odupri se njegovim prohtjevima i nastoj ga popraviti, a nemoj zbog njega biti neprijatelj mu'minima. Također, ako želiš neprijateljstvo, budi neprijatelj nevjernicima i raskolnicima, a njih je mnogo. I znaj da je svojstvo ljubavi samo po sebi milo i vrijedno ljubavi, kao što i oličenje mržnje prvenstveno zavrjeđuje mržnju.

Ako, pak, želiš poraziti svoga protivnika, na njegov loš čin uzvрати dobrim i time ugasi vatru protivništva. Jer, ako njegove uvrede dočekaš istim takvim, neprijateljstvo će se razbuktati. Čak i ako bi spolja on i izgledao poražen, njegovo bi se srce ispunilo srdžbom protiv tebe, tako da bi neprijateljstvo potrajalo i mržnja se nastavila. S druge strane, tvoje uzvratanje dobrim bi ga navelo da zažali, a mogao bi ti postati i prisni prijatelj. Jer, odlika je mu'mina da bude plemenit, i ako ga počastiš, osvojiš ga i učiniš svojim bratom. Čak i ako bi spolja izgledao opak, ipak je plemenit sa polazišta imana. Pjesnik kaže:

إِذَا أَنْتَ أَكْرَمْتَ الْكَرِيمَ مَلَكَتْهُ وَإِنْ أَنْتَ أَكْرَمْتَ اللَّئِيمَ تَمَرَّدَا

Ako ukažeš počast plemenitom, osvojiš ga
A ako ukažeš počast prokletom, postane obijesan!

Uistinu, stvarnost je svjedok: obraćanje pokvarenjaku riječima: "Ti si dobar, ti si cijenjen!" možda ga navede da se popravi jednako kao što obraćanje dobričini riječima: "Ti si bestidan, ti si pokvaren.." možda ga i navede na pokvarenost. Zato sluhom svoga srca poslušaj Allahove – Uzvišen je On – riječi:

وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا وَإِنْ تَعَفُّوا وَتَصَفَّحُوا وَتَغْفِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

"I kada naiđu na besmislicu, prolaze dostojanstveno" (El-Furkan: 72);
"A ako preko toga prijedete i opravdanje prihvatite i oprostite, pa – i Allah prašta i samilostan je" (Et-Tagabun: 14), a i druga plemenita kur'anska načela poput ovih, jer su u njima pospješjenje, uspjeh, sreća i sigurnost.

Četvrto načelo:

Oni čija srca ispunjava zloba i neprijateljstvo prema njihovoj braći mu'minima, nasilje prvenstveno počinjavaju sami prema sebi, povrh nasilja prema svojoj sabraći, a uz to prekoračuju i granice Božanske milosti. Jer, pakošću i neprijateljstvom oni sami sebe bolno kažnjavaju i pate kad god ugledaju neku blagodat kako snalazi protivnika, a trpe i bol strahujući od njega. Ako neprijateljstvo nastaje iz zavisti, i u tome je teška patnja, jer zavist veću bol pričinjava zavidniku nego onome kome on zavidi budući da svojom vatrom ona izgara svoga podnosioca. Dočim, onoga kome je dotični zavidan, zavist i ne dotiče, ili mu je šteta neznatna.

Iz Poslanice Esmā-ul husna

Odnosi se na jednu od crtica smisla Allahovog imena

El-'Adl (Pravedni)

وَأَنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا نُنَزِّلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَعْلُومٍ

“I ne postoji ništa čije riznice ne posjedujemo, a od toga spuštamo samo u određenoj mjeri.” (El-Hidžr: 21)

Jedna crtica iz finih smislova ovog ajet-i kerima i jedno od svjetala manifestacije Allahovog Lijepog imena *El-Adl*, koje je jedno od Allahovog Najvećeg imena, odnosno jedno od njegovih šest svjetala., ukazalo mi se izdaleka – kao što je bio slučaj i u prvoj crtici – dok sam bio u zatvoru Eskişehir. Da bih je približio razumijevanju, ponovo ćemo krenuti s jednim primjerom, pa kažemo:

Ovaj svemir je jedna izvrsna palača koja u sebi sadrži prostrani grad nad kojim se stalno smjenjuju razaranja i obnavljanja. A u tom gradu je jedna velika država koja stalno vrvi od prizora rata i izbjeglištva. U okrilju, opet, te države je ogromni svijet koji plovi na pučini između smrti i života.

Međutim, opća izjednačenost, istančana ravnoteža i precizno odmjeravanje koji preovladavaju na svim dijelovima zdanja i na svim krajevima grada, i koji vladaju u svakom kutku države i granicama svijeta, i dominiraju u njima, s aksiomatskom očiglednošću dokazuju:

da je dešavanje svake transformacije među bezbrojnim stvarima, i svime što ulazi među njih i izlazi od njih, moguće isključivo uz proces mjerenja, vaganja i razmjeravanja od strane nekoga ko istovremeno ima pregled svega što postoji i pod čijim se nadzorom nalaze sva bića u bilo kojem trenutku. A to je Jedan i Jedini, slavljen je On.

Jer, u protivnom, da faktori uzročnosti, koji inače teže poremećaju, imaju slobodu raspolaganja, ili da su stvari prepuštene pukoj slučajnosti, ili slijepoj sili, ili nesvjesnoj i mračnoj prirodi, tada bi, npr., jajašca samo jedne ribe, koja nadmašuju na hiljade, unijela poremećaj u tu ravnotežu; pa i sjeme samo jednog cvijeta – recimo makovog – koga ima preko dvadeset hiljada, poremetilo bi je; a da i ne spominjemo izlivanje i provalu tekućih elemenata, kao poplave, i strahovite prevrate i ogromne transformacije koje se dešavaju u svim dijelovima svemira.. Da se bilo koje od njih dešava nekontrolirano, bilo bi dovoljno da poremeti tu preciznu ravnotežu uspostavljenu među bićima, i u samo jednoj godini, pa i u toku jednog dana, pokvariti savršenu proporcionalnost.

Mora bi se pretrpala otpacima i lešinama, i bila bi močvarna;

zrak bi se ispunio otrovnim, štetnim i zagušljivim plinovima, i bio bi zagađen;

Zemlja bi bila smetlište i klaonica; postala bi usmrđena baruština, gdje bi život bio neizdržljiv;

dunjaluk bi se ugušio!

Dakle, sva bića, počev od tjelesnih ćelija, crvenih i bijelih zrnaca u krvi, i transformacije molekula, pa do proporcionalnosti i prilagođenosti tjelesnih ustrojstava i organa; i od onoga što uđe i što iziđe iz mora, priliva i odliva podzemnih voda, rađanja i umiranja životinja i bilja, pa sve do jesenjeg uništavanja i proljetnog obnavljanja; i od funkcija elemenata i kretanja nebeskih tijela do smjene smrti i života, sudaranja svjetla i tmine, i sukobljavanja toplote i hladnoće.. sve to se odmjerava, određuje jednim nadnaravnim preciznim mjerilom, i sve se vaga sasvim tačnom vagom, tako da čovjekov razum ne može nigdje primijetiti nikakav stvarni višak niti ispraznost u bilo čemu. Naprotiv, čovjekova znanost i nauka uočavaju najsavršeniji i najizvrsniji red u svemu, pokušavaju ga predočiti i uviđaju

najdivniji i najoriginalniji sklad u svakom biću te ga nastoje istaknuti.

Nauka, dakle, koju stiče čovjek i jeste isključivo prijevod i tumač tog originalnog poretka i izraz te divne simetrije!

Pogledaj samo tu divnu ravnotežu između Sunca i dvanaest nebeskih planeta: zar ta ravnoteža jasno kao samo Sunce ne dokazuje Allaha, slavljen je, Koji je Pravedni i Svemoćni?!

Zatim promatraj Zemlju – koja je jedna od tih planeta, i brod što plovi pučinom svemirskog prostora, i što prevladuje u jednoj godini razdaljinu koja se procjenjuje na dvadeset i četiri hiljade godina! I uprkos te zapanjujuće brzine, ona ne razbacuje tvari složene na njezinoj površini niti ih remeti niti istresa u svemir! A kad bi se samo malo uvećala ili smanjila njezina brzina, izbacila bi svoje stanovnike u svemir. Ili kad bi se samo jednu minutu – pa čak i jednu sekundu – poremetila njezina ravnoteža, posrnula bi i potresla se, a možda se i sudarila sa drugim nebeskim tijelom, i nastupio bi Smak svijeta!

Zatim promotri rađanje i umiranje biljaka i životinja, njihovo preživljavanje i život na zemlji, čija brojnost vrsta nadmašuje četiri stotine hiljada, i vidjet ćeš divnu ravnotežu oličenu milošću, što je neporeciv dokaz Pravednog i Milostivog Vladara jednako kao što dan ukazuje na Sunce!

Zatim razmotri organe samo jednog od bezbroj živih bića među bezgraničnim vrstama, a posebno pomno razmotri njihova ustrojstva i čula: vidjet ćeš među njima savršenu harmoniju, potpuni sklad i preciznu proporcionalnost i uravnoteženost, što ti aksiomatski dokazuje Stvoritelja koji je Pravedni i Mudri!

Zatim razmotri tjelesne ćelije životinja i njihove krvne sudove te zrnca koja kolaju u krvi i čestice tih zrnaca, i vidjet ćeš nadnaravnu i originalnu uravnoteženost koja ti nepobitno dokazuje da se i ta divna ravnoteža i sveobuhvatna uprava među njima, a i njihovo osmišljeno uzgajanje vrše isključivo po

osjetljivom i preciznom mjerilu, djelotvornom zakonu i strogom poretku Stvoritelja, Jednog, Jedinog, Pravednog i Mudrog, u Čijoj su ruci uzde svega, i kod Koga su ključevi svega, i ni jedna stvar nije prepreka nekoj drugoj stvari, i On upravlja svime tako lahko kao da upravlja samo jednim od njih.

Onaj ko ne vjeruje da će postupci džina i ljudi na dan ahiretskog okupljanja biti vagani pravilnom Božijom vagom, i ko se čudi tome i smatra ga nemogućim, i koji ne vjeruje, kažem, ako takav uspije porazmisliti o očiglednim i vidljivim vrstama vrhovne pravednosti i ravnoteže koje se nalaze pred njim na ovome svijetu, njegova će nevjerica i poricanje neizbježno prestati.

O, razmetljivi, rasipni, okrutni, nepravedni, prljavi, neuredni, jadni čovječe!

Znaj da, ne ponašajući se u skladu sa načelima univerzalne Božije prakse, a to je štednja i ekonomičnost, čistoća i pravednost kojih se pridržava cijeli svemir i sva bića osim tebe, nesretniče, ti se suprotstavljáš svim bićima i zaslužuješ i navlačiš njihovu mržnju i srdžbu na sebe! Na čemu se temeljiš dok svojim nasiljem i pretjerivanjem, neurednošću i nečistoćom provociraš njihovu srditost prema tebi?

Da, univerzalna osmišljenost koja dominira svemirom i koja je vrhovna manifestacija Božijeg imena *Mudri*, obrće se po principu umjerenosti i nerazmetljivosti. Ustvari, ona i naređuje štednju.

A opća pravednost koja vlada u svemiru, proistekla iz vrhovne manifestacije Božijeg imena *Pravedni*, upravlja ravnotežom svih stvari uopće te naređuje ljudskom rodu uspostavu pravde!

Spomen riječi "*mizan*" ("*vaga, mjera, ravnoteža*") četiri puta u suri *Er-Rahman* ukaz je na četiri vrste ravnoteže u četiri nivoa; to ističe značaj opće ravnoteže u svemiru i njezine ogromne vrijednosti. Riječ je o Allahovim riječima:

وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ ﴿٦﴾ أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ ﴿٧﴾
وَأَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ

"...a nebo je podigao, i postavio vagu; da vi ne biste pretjerali u mjeranju; uspostavite mjeru s tačnošću i ne zakidajte na vagi!" (Er-Rahman: 7-9).

Da, kako god nema rasipanja ni u čemu, tako ni u čemu nema ni istinske nepravедnosti niti zakidanja mjere!

Čišćenje i čistoća koji su proistekli iz vrhovne manifestacije Božijeg imena *El-Kuddus* izlažu sva bića u najdivnijem liku i najoriginalnijem dekoru, te stoga ne možeš naći prljavštinu niti izvornu nakaznost ni u čemu, sve dok ga ne dotakne pogana ljudska ruka!

Znaj, onda, iz ovoga da pravednost, štednja i čistoća koji su činjenice Kur'ana i načela islama, vrše veliki i duboki utjecaj na temelje društvenog života! I shvati razmjere snage povezanosti propisa Kur'ana sa svemirom, i mjere u kojoj su oni pružili svoje duboke korijene u sve pore svemira i obuhvatile ga čvrstim i neraskidivim sponama! Zatim razumi iz toga da je uništenje tih činjenica potpuno neostvarivo kao što je neostvarivo i uništenje poretka u svemiru i izobličenje njegovog lika!

Na način kako ove sveobuhvatne činjenice u svemiru i ova tri ogromna svjetla, tj. pravednost, štednja i čistoća, nužno nameću Ahiret i ahiretsko proživljenje i okupljanje, postoje, uz njih, i druge sveobuhvatne činjenice, kao što su milost, brižljivost, nadzor i na stotine drugih sličnih i sveobuhvatnih činjenica i ogromnih svjetala koji nameću događanje proživljenja i nužno pretpostavljaju život na Ahiretu. Je li, naime, moguće da se ovako snažne činjenice kao što su milost, brižljivost, pravednost, mudrost, štednja i čistoća, koji dominiraju nad svim bićima i obuhvaćaju svemir, izvrte u svoje suprotnosti time što ne bi

nastupilo ahiretsko podizanje i okupljanje, odnosno, da se izopače u nemilosrdnost, nasilje, ispraznost, razmetljivost i nered? Da Allah sačuva, nikako!

Božija milost, Gospodareva mudrost, koji štite pravo na život jedne nejakе muhe na način oličen sveobuhvatnom milošću, nemoguće je da one upropaste prava bezbrojnih svjesnih bića i prava beskrajno i nesagledivo brojnih ostalih bića, time što ne bi uspostavili ahiretsko proživljenje!

I ukoliko je dozvoljen ovakav izraz – Božija gordost, koja pokazuje vrhunsku marljivost i krajnju preciznost u Svojoj milosti, saosjećajnosti, pravednosti i mudrosti; i Božija suverenost koja dekoriranjem svemira djelima Svoga originalnog stvaralaštva, i blagodatima koje je navukla na njega, želi iznijeti na vidjelo Svoje savršenstvo i predstaviti se i omiliti.. – je li, dakle, moguće da to gordo Gospodarenje i uzvišena Božanska suverenost dozvole izostanak uspostave ahiretskog okupljanja, što bi uzrokovalo obezvrjeđivanje i negiranje Svog savršenstava i vrijednosti svih živih bića skupa?

Nikako, Allah je visoko iznad toga! Jedna ovakva apsolutna Ljepota ne dozvoljava – aksiomatski – jednu ovakvu apsolutnu nakaznost!

Dakle, onaj ko hoće poreći Ahiret mora prvo poreći postojanje čitavog dunjaluka sa svim činjenicama koje se u njemu nalaze. Jer, u protivnom, dunjaluk sa svim svojim istinama, pobija ga sa sto hiljada jezika i proglašava ga lažovom dokazanim u sto hiljada stupnjeva.

Poslanica o proživljenju je već nepobitnim dokazima potvrdila: postojanje Ahireta je čvrsto i nepobitno bez ikakve sumnje, jednako kao što je i postojanje dunjaluka!

Iz Odsjaja

DVANAESTA ZABILJEŠKA

O, moji dragi prijatelji koji slušate ove zabilješke!

Ja ponekad iz srca pišem svoje skrušene dove i obraćanja mome Gospodaru iako je njihov status da budu prikrivene, a ne ispisane, iz nade u Njegovu, uzvišen je On, milost da primi zov moga pisanja, umjesto mene kad smrt bude ušutkala moj jezik. Da, iskaz pokajanja samog jezika u toku moga kratkoga života nije dovoljan za moje mnoge grijehe. Trajni i stalni govor knjige je, zato, puno djelotvorniji u tom smislu. Jer, prije trinaest godina,* u toku jednog silovitog duhovnog košmara i u jeku preobražaja smijeha Starog Saida u plač Novog Saida, probudio sam se iz noći mladosti u jutro osijedjelosti te ispisao ovo tiho obraćanje za spas na arapskome jeziku, kako stoji; jedan dio ispisan na turskom jeziku izgledao bi ovako:

“O, Gospodaru moj Milostivi, o, Bože moj, Plemeniti!

Propali su mi, zbog moga lošeg izbora, život i mladost. U ruci mi nije ostao nikakav plod od toga osim bolni grijesi i štetne i ponižavajuće patnje, slutnje koje odvođe u zabludu. I ja se, pod teretom tog teškog bremena i bolesna srca i sramotna lica približavam kaburu, očigledno, takvom brzinom, pravo, bez skretanja i bez slobode izbora, kao i moji roditelji, drage i bliske osobe i drugovi.

Taj mezar, vječitim rastankom od ovoga prolaznog mjesta postavljen na putu vječnosti, otvoren, predstavlja prethodnu stanicu i prvu kapiju.

* Trinaest godina prije pisanja ove poslanice.

I potpuno jasno sam shvatio da je i ovaj svijet, za koji sam se vezao i koji sam zavolio, prolazan i nestat će, nestalan je i odumrijet će. Čak i sve što postoji na njemu tako uvjerljivo i u koloni jedno za drugim odlazi, nestaje. Posebno je ovozemaljski svijet, za one poput mene koji posjeduju dušu koja nagoni na zlo, prevrtljiv i vodi u propast. Ako dadne jedan užitak, izaziva hiljadu boli, ako nahrani jednim grozdom, udari hiljadu šamara.

Pa, o, Gospodaru moj Milostivi, o, Gospodaru moj, Plemeniti! Tajnom **كُلُّ اتٍ قَرِيبٌ**, već sada vidim sebe kako uskoro oblačim ćefine i ukrcavam se na tabut, opraštam se sa prijateljima. I usmjeren prema vratima kabura, na pragu Tvoje milosti dozivam Te jezikom stanja moga mrtvog tijela i jezikom moje duše: 'Spas, spas, o, Samilosni i Dostojni, izbavi me od sramote mojih grijeh!'

Eto me stojim nad glavom svoga kabura, moji su mi ćefini na vratu, i okrenuh se ka ispruženom mrtvom tijelu na ulazu u kabur. Podižem glavu na pragu Tvoje milosti, iz sve snage, uz vapaj, dozivam: 'Spas, spas, Milostivi, Blagi, izbavi me tereta moga grijеšenj!'

Evo, umotan sam u svoje ćefine i čamim u svome kaburu. Napustiše me okupljeni, a ja iščekujem Tvoj oprost i milost. Sasvim jasno uviđam da se nema kud izbjeći niti skloniti, osim Tebi. Dozivam: 'Spas, spas od tjeskobe ovog mjesta, i od divljine grijеšenja, od nakaznosti lica zlodjela!'

O, Milostivi, o, Dobročinitelju, o, Ti koji nagrađuješ i kažnjavaš, spasi me od pratnje grijeha i neposluha! Proširi ovo moje mjesto! Gospodaru, Tvoja milost je moje utočište, a Tvoj miljenik, koga si nam poslao kao milost svjetovima, moje je sredstvo da dostignem do Tvoje Milosti. Ne tužim se na Tebe, nego se Tebi tužim na svoju dušu i stanje.

O, moj Plemeniti Stvoritelju, moj Milostivi Gospodaru! Tvoj rob, koji se zove Said, Tvoje stvorenje i Tvoja tvorevina je grješni i nemoćni, nemarni, neznalica, manjkavi, prezreni, zločesti,

ostarjeli, zlosretni i neposlušni, odbjegli rob, povratio se je nakon četrdeset godina na Tvoja vrata tražeći zaklona u Tvojim milosti, priznajući svoje grijehe i pogreške, podlegao kušnji umišljaja i bolesti, skrušeno vapeći Tebi. Pa ako ga primiš, oprostiš mu i smiluješ se, to je, svakako, svojstveno samo Tebi, jer Ti si Najmilostiviji Milosnik, a ako ne, na koja se to onda vrata imam uputiti mimo Tvojih?! Jer, Ti si jedini Gospodar Kome se dolazi, i jedina Istina Koja se obožava.

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ آخِرُ الْكَلَامِ فِي الدُّنْيَا وَ أَوَّلُ الْكَلَامِ فِي
الْآخِرَةِ وَفِي الْقَبْرِ: أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ أَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

“Nema drugog Boga osim Tebe, Jedinoga, Koji nema druga! Posljednje riječi na ovome svijetu i prva izjava na Ahiretu i u kaburu jeste: Svjedočim da nema drugog Boga osim Allaha; i svjedočim da je Muhammed, sallallahu ‘alejhi ve sellem, Poslanik Allahov.”

S A D R Ź A J

PRVI DIO:

Životopis Bediuzzamana Saida Nursija

Uvod	7
<i>Prvo poglavlje: Rano životno doba</i>	
Rođenje	13
Djetinjstvo	13
Prvi zakoračaji u nauku	14
Diploma	15
Natprosječnost inteligencije	15
Said Čuveni	16
Uznemirujuća vijest	18
U Istanbulu	18
Prva tužba u prvom sudskom procesu	21
U Solunu	22
Koncept slobode	23
Susret sa šejhom s El-Azhara	23
Neredi 31. marta	24
Suđenje	25
U Šamu	29
U toku Prvog svjetskog rata	33
Dostojanstvo zarobljenog mu'mina	33
Sjećanja iz zatočeništva	35
U Daru-l-hikma el-islamija (Kuća Islamske mudrosti)	37
Glasnik osvješćenja	39
Fetva	41
S Mustafom Kemalom	41
Njegova djela	43
Ustanak šejha Saida Pirana	45
Hapšenje i progonstvo 1925. godine	47
U Barlu na palubi čamca	47

<i>Drugo poglavlje: Nastanak Poslanica Nura</i>	
Barla	51
Izolacija i nostalgija	53
Prvo poznanstvo	54
<i>Poslanice Nura</i>	55
Način izdavanja <i>Poslanica Nura</i>	59
Žene na stazi Nura	59
Novi val	60
Iz Isparte na robiju	62
Odsjaji iz zatvorske tmine	63
Čuvena odbrana	63
Jedna zgoda	64
Pismonoše Nura	66
Pokajanje alkoholičara	66
Susret s valijom	67
Sa školskim učenicima	68
Nova optužnica i još jedno suđenje	69
Dostava poruke je obaveza	70
Načelnik Ankare izvršava samoubistvo	71
Zatvor Denizli	71
Veličanstvena odbrana	72
U Emirdagu 1944	76
Suđenju u Afjonu	81
“Utječem se Allahu od šejtana i politike”	85
<i>Treće poglavlje: Pred kraj života</i>	
Godina 1950.	91
Još jedno suđenje u Istanbulu	91
Tok suđenje	92
Bediuzzaman i grčki patrijarh	96
Povratak u gradić uspomena, Barlu	99
Pred kraj života	102
Rastanak	105
Proganjanje do smrti	106
Posljednji trenuci	109

Prevrat 1960. godine i pitanje smrti Ustada	110
Pogovor	114

DRUGI DIO:

Sažeti analitički prikaz *Poslanica Nura*

Ustad prije pisanja <i>Poslanica</i>	117
Kako su pisane <i>Poslanice</i>	119
Šta su <i>Poslanice Nura</i> ?	122
"Neke osobnosti <i>Poslanica Nura</i> "	123
Način izlaganja teme	130
Stil	131
Način obraćanja protivnicima	133
Stil izuzimanja	139
Stil u odbacivanju sumnji	142
Fenomenalnost u stilu izučavanja i tumačenja historije	143
Analitički osvrt na ideološke različitosti	146
Navođenje primjera	149
Djelotvorna moć <i>Poslanica</i>	151
Klasifikacija <i>Poslanica Nura</i>	155
Književna vrijednost <i>Poslanica</i>	157
Koja je poslanica najvrednija	160
Odnos prema časnom vjerovjesničkom Sunnetu	161
Odnos prema fikhu	163
Odnos prema ilmu-l-kelamu	166
Odnos prema tesavvufu	169
Odnos prema svjetovnim znanostima	174
Odnos prema filozofiji	178
Metoda argumentacije	185
Kurs <i>Poslanica Nura</i> u dostavi poruke	188

TREĆI DIO:

Izbor odlomaka iz prijevoda <i>Poslanica Nura</i>	197
---	-----